

Meisenbach

П Е С М Е

БРАНКА РАДИЧЕВИЋА.

I.

У НОВОМ САДУ
у штампарији Игњата Фукса
1867.

СГ 426

СРПСКОЈ ОМЛАДИНИ.

П 3313/05

Девојка на студенцу.

Кад сам синоћ овде била
И воднице завила,
Дође момче црна ока
На коњцу лака скока,
Поздрави ме, зборит' оде:
„Дајде селе мало воде!“
Ове речи — слатке стреле —
Минуше ми груди беле,
Скочи млада, њему стиго,
Диго крчаг, руку диго,
Рука дркта — крчаг доле —
Оде на две на три поле.
Још од њега леже црепи,
Али де је онај лепи?
Кад би сада опет дош'о,
Ма и овај други прош'о!

(1843 Јул.)

Путник на уранку.

Тама долом, тама гором,
Наоколо све почива,
Само вода са жубором
Са камена што се слива,

Само што се кашто петли
Само клешка што се чује,
Само с' онде малко светли,
Јер се данак приближује.

Бела зора већ је туна,
Јоште путник један — глај!
Поред стене поред жбуна
На врлетни стиже крај.

Како стиже сунце грану,
Светли с' гора и долина,
А пугнику душа плану,
Па закликта од милина:

„Ој сунашце што разгониш
Пусте ноћи силне таме,
Ој ти небо штоно рониш
Росне своје сузе на ме,

Ој ти горо штоно гајиш
Миле песме, миле тице,
Ој дивадо што се сјајиш
Пуна росе и травице, —

Доло, стадо, јањци драги,
Вруло, цвеће мирисаво,
Мили ветре, ветре благи,
Ој изворе здраво, здраво!

Здраво и ти момо туди,
Да дивна си селе пуста,
Оди амо, од' на груди,
Да т' пољуби браца уста.“

(1843 Нов.)

Путник и тица.

Дивно гора листа,
Дивно сунце сија,
Дивно река чиста
Зраке му одбија.

А на реци ледној
Дивне липе стоје,
А на липи једној
Дивно тица поје.

Јоште путник туда
Ногом лако оди,
Стазица кривуда
Поред липе води:

„Ој тиче умилно,
Што на грани стојиш,
Окле тако силно
Срце мени својиш?

Да ли одозгоре
С неба амо дође,
Да ли мимо дворе
Моје миле прође?

Ваља моју милу
Виде превесела,
Па би мени силу
Говорити тела,

Али не знаш, мила,
Шта пре од милоте,
Јер си тако сила
Видела красоте.

Ти јој лице бело
Виде и румено,
И још вито тело
И то око њено.

Очи јој вељау
Да менена чека,
И да је у страу
За мене далека.

И сузе је мило
Драго у самоћи:
„О ти вишња сило,
Кад ћеш ми помоћи!“

Тако путник туди
Тици малој збори,
По млади му груди
Силам пламен гори,

Пламен, пламен свети —
Путник сузе рони,
Тици да полети
Пламен њега гони.

Скочи лаком ногом,
А тичица прну,
„Збогом тицо збогом!“
Он се стази врну.

„Стазо вита нес' ме
Преко ови гора,
Па сретна однес' ме
Сред милога двора.

Нес' ме драгу моме
Да више не тужи,
Да сузито за многе
Лица свог не ружи.“

(1843 21 Нов.)

— 11 —

Ноћ па ноћ.

Леп је зоре осмејак,
Леп је дана огрејак,
Вечери је лепа шарна,
Ал' је лепша нојца чарна.

Онда идем реци таки,
Па одрешим чамац лаки,
Па се весла млађан латим,
Па полегнем, па заватим.

Шикће вода око чуна,
Матица је веће туна,
Страшне стене и вртлози —
Благи Боже де помози!

Шикће вода, а чун реже,
Бежи вртлог, стене беже —
Живо руке, не сустале!
Ето мене до обале.

Чун ту вежем, лаким скоком
На обалу па излетим,
Па лаганим онда кроком
Двору миле ја полетим.

Близу двора где менека,
А на врати оно ко је?
Мила моја мене чека —
Чекаш и сад злато моје?

Брже доле сунце благо,
Брже амо ноћне таме,
Амо брже, моје драго
Да не чека више на ме.

(1843 25 Нов.)

Ц и Ц!

Ал' се небо осменва,
 Ал' се река плави,
 А рибарче у чун снива
 Јасно ко на јави.

Он ипнуо удичицу,
 Рибцу је стеко,
 Метнуо на жеравицу,
 Па је тако нек'о.

„Жеравица де се труди,
 Немој тако споро.“
 Рибца му веће руди,
 Готова је скоро.

Руди риба — јоште мало —
 Сад му је печена,
 Срце му се заиграло:
 „Амо сад милена!

Доле ћемо јако сести,
 Ал' ће да се слади,
 Мор'о би те рибо јести
 И да није глади.“

Па је узе, на њом брже
 Да примакне к усти,
 Чун се љућну, он се трже,
 Оде санак пусти.

(1843 27 Нов.)

Т у ђ и н.

У крај мора крај тиога
Ту бродови стоје,
А са брода са једнога
Момче вако поје :

„Ао света големога!
Ао јада мога
Да на свету баш никога
Не имадем свога!

Отац, мајка у гроб паде
Брат и сеја драга,
А другога не имаде
Срце моје блага.

Ох кад ветар силян дуне,
Кад се море ускомеша,
Када вода небу груне
Па га с морем смеша,

Ветре, вичем, јаче дувај
Ма брод разнесао,
Вале море јаче грувај
Ма ме закопао.

Из далеке покрајине
Ја сам амо дошо,
Ко б' за момком из туђине
Јадовати пошо? "

Тако момак овде жали,
Једна мома тужна
Стоји мору на обали,
Стоји као сужна,

Стоји млада, сузе лије,
А све оне јадне,
Па бијело лице крије,
У мало да падне.

Мучи момче, тако т' Бога,
Окани се туге,
Амо брже ето свога,
Па још брате друге!

(1843 27 Нов.)

— 11 —

А ј д у к.

Кућа моја чарна гора,
А постеља камен ови,
Моја браћа све од скоро,
Али сами соколови,
С њима с' вишем с ове горе
Као муња на злотворе.

Страшно ли се злотвор сили,
Све крвави покри крили,
Љубе љуби, ђецу гази,
Часноме се крсту плази,
На кољу нам јече браћа —
Ал' му ајдук зајам враћа.

Заман силно Туре гледи
Да досади каурину,
Турске крвце он не штеди,
Већ се диже у планину,
Силна чета амо гази,
Но мало се когођ слази.

Ох ала ми расте цика
Кад пушака стане цика,
Кад загледам Турска скота,
Па кад ми се с коња смота,
Кад му главу посећу збријем
Па на колац кад набијем.

Турским главам' гору китим,
О ајдучке дивне среће!
Турским шарам' поноситим
Китим Српско своје плеће:
Турска пушка Туре била
Турско благо задобила.

Чекај аго који данак
Да т' бијеле бијем куле,
Да боравим лаки санак
Поред твоје вјерне буле,
Да ти аго лулу пијем,
А кураном каву гријем.

Да ти коња твога јашем,
Да бос тапкан поред мене,
Да ти бритки ја мач нашем,
Бака преду да т' приђене,
Да т' оседлам к'о парипа:
Да виш како ага ђипа.

Па да т' онда дочнем срећу;
Да ти главу срубим посећу;
Да ти кулу њом окитим,
Испод куле месо штим,
Нек ти зране главу кљују,
Пси се псине наблагују.

Нико тебе не ћеде помоћи
Роде мили у претешкој ноћи,
Ал' с' у гору диже синак пусти,
Па довати руком мрак тај густи,
Ајдук клику, шара пушка плану,
А Србији бијел дан освану.

(1843 I Дек.)

Путу крај.

„Ја обиђо многе доле,
Многе реке, многа врела,
Горе, луке, стене голе,
Многе дворе, многа села;

И опета нигде кута
Дено млађан да се станим,
Да с' немирна манем пута,
Свог живота дан преданим.

Дивни места виде доста,
Дивна беу, ал' не дуго,
Нигде дуго ја не оста,
Јер све тражи нешто друго.

Па тако се лево десно
По свијету лупам,
Све је уско, све је тесно,
Да л' ћу што да слупам?

Ко зна де ће још истећи
Тај немирни живот мој,
Де ће силна жеља рећи:
Доста море, овде стој!“

Пева путник, па силази
Кроз камење низ планину,
Пут се вину, он упазил
Дивне драге и долину.

Гледа путник с стене голе:
„О красоте о дивоте!
Нос' ме стазо доле доле!“
Закликтао од милоте.

Доле га је стаза снела,
О да дивна овде чуда!
Једна мома стоји бела
Ка'но снега млада груди:

„Ој девојко злато чисто!
Та лепша си него вила,
Лепша него сунце исто;
Би ли, рано, моја била?“

„Ој срећнице из ненада!
У мога ме ишти ћака,
Тела би те мога млада
Тела би те ја јунака.“

Путник иште, отац даје,
Его путу дође крај,
Ал' и моја рука даје,
Драги роде, песму нај!

(1843 5 Дек.)

Враголије.

Момак иде враголан,
По гори се шири,
Леп је ка'но лепи дан
Што кроз гору вири.

А са горе крај потока
Стазица се дала,
Једна мома милоока
Ту је рубље прала.

Ал' кад смотри враголана
Повикала сека:
„Ој стазице ој танана
Донес' га менека!“

Викну мома, па ти брже
За жбуи један зађе,
А момак се чисто трже
И чудо га снађе:

„Јао мене, и до сада
Шета ја по горе,
Али не чу још никада
Да славуји зборе.““

Тако рече момак туна,
Па с' млађан зауја
Да он види иза жбуна
Тог чудног славуја.

Ал' и мома из заседе
Поскочила ома —
Бежи селе — ето беде —
Бежи мајци дома!

Бежи мома, ману рубље,
Бежи л' дому своје?
Све у гору бежи дубље,
А момак за њоме.

Бежи мома, до колена
Ноне јој се беле,
Беле ноне до колена
Можка су занеле:

„Та да имаш крило лако,
Да принеш облаку,
Не би мене чедо јако
Утекла јунаку.“

Па се млађан за њом стисну,
Довати је саде;
Јао мене! она врисну
Па под липу паде.

О да чудна ваљускања
По зеленој трави,
О да чудна љуљускања
Да т' подиђу мрави!

Лаки ветрић осмену се,
Листак лиска дирну,
Бели данак покрену се
Па кроз липу вирну.

Липа брсне гране шири,
Шапће дану сјајну:
Вирн дане сјајни вирн,
Али чувај тајну.

(1843 в Дек.)

Сретаи пастир.

Благо ми на виру
Сретноме пастиру,
Амо стазе воде,
Моме амо оде,
Па ту беле платно
Остало им златно!

Како с' која макне
У срце ме такне,
Како ме погледи
У срце увреди,
Још се смеју на ме
Да срце помаме.

Ето тако јуче
Дође једно луче,
Ао кад га зглену
Срце ми се крену,
Ова ова бела
Срце је однела.

(1843 Дек.)

Д р а г и.

Петли поју, ето зоре,
Збогом драга, ја одлазим,
Туђе доле туђе горе
Ваља мени да полазим,
Та за лето за читаво
Одо злато, остај здраво!

„О мани се туђа света,
Код куће је веруј боље,
Ман' се драги пута клета,
Ман' се зноја и невоље,
Ох кад сунце летно плане
Оне јунак да сустане.“

Гором ладни ветри пире,
Па знојаво ладе чело,
Из камена вода вире,
Ладна вода крени тело,
А кад легнем густе гране
Од сунчане јаре бране.

„Но кад виар страшно дуне,
Небом тресну план громи,
Кад из неба киша груне,
Врело надме, мост поломи,
Нигде стана, вода свуда,
Куд ћеш онда драги куда?“

Нека плуска, нека воде,
Нека грома и ветрине,
Гора има красне згоде,
Има стене и пећине,
Ту ћу, мила, да се скријем,
Па олуји да се смијем.

„Ал' тек што ти нога крочи,
Да уишје у пећину,
Ал' на сусрет звер ти скочи,
Гладна зверка на те зину,
Немој драги немој ићи,
Лоша коб те може стићи.“

Прођи ме се, тако г' Бога,
Сунце моје, душо мила,
Док је мене мача мога,
Младе крвце док по жила;
У пак'о би јунак сиш'о
Па весео ван изиш'о.

„Но кад прође летни пламен,
Мраз кад земљу стегне љути,
Пуца дрво, пуца камен,
Кад западну пусти пути,
Када страшни нагну смети,
Чим ћеш њима одолети?“

Док је срца веселога,
Док је зеке вилевита,
Док је Бога силенога
Што се громом амо ита,
Залуду се смете сили,
Кад ће Боже да закрили.

„Дакле иде сунце моје,
Оће дакле да се скрије,
Гледи драги злато своје,
Гледи срце како бије,
О моме могу ми т'отети,
Ја ћу дане своје власти.“

Красни мома има доста,
Ко ти нигде и никада,
Код тебе ми срце оста,
За то с' прођи свега јада,
Збогом драга, руку на,
Верна буди ка'но ја.

Оде лето и омара,
Лишће жути, пада магла,
Север душе, лист обара,
Већ и зима силно нагла.

Ал' и зима оде љута,
Смеју с' доли и планине,
А наш путник јоште дута
Тамо амо по туђине.

„Ој стазице кад ћеш витка
Да се дома мени винеш,
Ој сунашце мога житка
Кад ћеш опет да ми синеш!“

Тако путник тужи, поје,
Па горицом даље ити,
Ал' крај пута двори стоје,
Двори једни повосити.

Ити путник, нуто среће!
Већ да прође поред двора,
Кад ал' озго красно цвеће
Сави с' нагла са прозора.

Диже главу он високо
Па девојче спази тамо,
Дивно чедо милооко
Проговара: „Оди амо.“

„Секо, седе, дивна ли си,
Око твоје красно ли је,
Ал' за мене душо ниси,
Кад за другом срце бије.“

Ево сада годиница
Од како му не глам лица,
И нојца се веће спрема,
Њега јоште овде нема,

Низа лице роним сузе,
Да л' га Боже себи узе?
Да ли њега жеца љута
Сред врелога згуби пута?

Еда ли га валовита
Бурна вода де занеда?
Еда ли је громовита
Удрила га дегод стрела?

Да ли су ми де сметови
Драго моје завејали?
Да ли су му де зверови
Младо тело покидали?

Бело грло штоно грли,
Бело лице штоно љуби,
Све су можда све потрли
А са своји страшни зуби.

Али можда здрав он ода,
Можда другу сада вода,
Сузе моје тешке сузе
Драги другу можда узе!

Сузе моје, већи јаде,
Другу грли драги саде,
Другу стиска он на груди,
А ја сама сама туди!

Усред мора где врлетак,
Онде самцит један цветак,
Наоколо морске пене,
Нема друга, па он вене.

Тако и ја друга свога,
Немам овде миленога,
Тако и ја тужим, венем,
Па да за век скоро тренем.

Ал' каки се пра то диже,
Каки коњик пред двор стиже?
С коња сјаа — шкрипе врата —
Помоз' Боже, ето злата!

(1843 25 Дек.)

М О Л И Т В А.

Месец јасни, звезда јато,
И сунашце умиљато,
Зору што нам небо шара,
А и муњу што га нара,
И ту силну грома буку,
И олује страшну фуку,
Ти сатвори вељи Боже,
Ко овако јоште може!

Цвеће љупко и долину,
Стадо врело и планину,
Тну реку, силно море,
И под небом орла горе,
И над орлом шарну дугу,
И славуја у том лугу,
И још његов глас умили
Ти сатвори Боже сили.

Осим другог овде свега
Мене створи из ничега,
Дуом својим ти подуну,
У менека душу суну;

Па ми Боже јоште таде
И у душу нешто даде,
Та и моја песма ова
И њу мени ти дарова.

Фала Боже на дар ови,
О помози благосови,
Да ми како с права пута
Душа млада не залута!

(1844 на Ускрс.)

Ж е љ а.

Кад сам лудо дете био
Жеља ми је била:
Кад би Боже уделио
Мени једна крила,

Кад би Бога дао око
Мене тако јасно
Да по свету на широко
Све ја видим ласно;

А да видим де највише
Грожња свакојака,
Де смокава и сувише
Ти краси бресака.

Де најлепши лепирова
Има и тичића,
И јелински још рогова
Шкољак' и пужића;

Да полетим па да шпаге
Све напуним редом —
Ао брацо жеље драге:
С крилом и погледом!

Сад би гледо дено мома
Понајлепши има,
Па би вес'о тамо ома
Полетео њима,

Да с' нагледам млада века
Ти чарни очица,
Да с' нагрлим бели сека
Наљубим усница.

(1844 5 Јул.)

Јадна Драга

Ветрић пири,
Липа мири

К'о и пре,

Врело жубори
По лисној гори

К'о и пре,

Ја сам млада
Овде сада

К'о и пре,

Сунце бега,
Ал' нема њега

Као пре,

Нема сунца милевог
Нема мог.

Ој вечери о слатко чекање,
О ви ноћи моји бели дани,
О ви дани а са два сунашца,
Де сте јако, де је злато моје?

Плачи траво, запевај славују,
Злато моје земљица покрива!
Мили Боже подигни олују
Сред ме срца громом удри жива!
Рака њега крије сад и тама
Шта ћу овде ја на свету сама!

(1844 14 Окт.)

Нека сунца.

Јарко сунце седа,
Травка њега гледа
Оборена лица
А пуна сузница.

Ја ни лица кријем,
Нити суза лијем,
Већ с' ето осмевам,
И вако попевам:

Нека сунца нека,
Мене драга чека,
Драга сунца два
Мени ће да да.

(1844 16 Окт.)

Р а н е.

I.

Мајка преде танку жицу,
А синчић пред њоме
Седи мали држи тицу
Па се игра њоме.

„Гледај крило, мајко мила,
Где шарени реп!
Како га је раширила!
О како је леп!“

Рече дете, на увусти,
Утече му тица лена,
А мачка се за њом спусти
Па је за врат јадну шчена.

„Јао мамо удави је,
Однесе ми тицу, јао!
Не дај мамо да поије,
Не дај мамо, јао јао!“

Ето лежи несретница,
Баш ни трага од живота:
„Моја тица, моја тица!
О сирота, о сирота!“

Дете тужно закопава
Тицу своју под земљицу,
Па са њоме затрпава
И сву своју болетицу.

II.

Дан све данка, светац свеца,
А недеља недељицу,
Месец гони све месеца,
А година годиницу.

Године су нагариле
Мрком дете наусницом,
И слабачко осилеле
Снажним плећем и мишицом.

Ал' је дивно нарастао
Ко да ниче у борнику,
И девојче још нашао
Белу вилу у облику.

Он је грли млађан жарко,
Он је стиска уза себе:
„Мила моја, сунце јарко,
Благо мени поред тебе!

Ал' му ево боно паде
У једанпут чело красно,
Боно паде не устаде —
Зађе њему сунце јасно.

Ала јадач чува косе,
Грува своје младе груди,
Ветри вапај његов носе,
Оће скоро да полуди.

Тужан иде он на гроба
Де почива њему мила,
Сваки данак дуго доба
Суза онде лије сила.

Али није све до гроба
Око суза пролевало,
Јер и њи је благо доба
Једанпута убрисало.

III.

Опет гоне данци дане,
И године године,
Беле њему косе вроне,
Бразде њему глатко лице.

Ал' опет је превесело
Вавек њему чарно око,
Опет носи ведро чело
Као младић он високо:

Та он има красна сина,
Па га гледа пун радости
Па се сећа сви милина
Што имаде у младости.

Ал' једанпут данак свану
А он сина нађе ладна:
„Па зар и ту грдиу рану,
Мога јада смрти гладна!“

Већи јад је њега стиск'о,
Замути се њему око,
Главу носи од сад ниско
Рађен' отац предубоко.

Тешку ову бољетницу
Није јадаи преболео,
У ледну је њу гробницу
Са собоме он однео.

(1844. 12 Дек.)

— 47 —
Слатка мисли!

Мисли моја слађана
А о драгој мојој,
Кад на руци млађана
Лежаше на мојој,

Кад јој срце куцаше
Да пробије груди,
Кад јој усна муцаше:
„Та ево те туди!“

Кад ми оно весела
Око врата паде,
Кад сузица она врела
Низ лице јој тећи стаде,

Ох када се зарумене,
Кад полете оно к мене
Ка'но зора белу дану
Једва дочекану. —

Мила моја, зоро моја,
Сунце дану може,
О слађана мисли моја
А о злату моме!

(1846 6 Јун.)

Мила моја, зоро моја,
Сунце дану може,
О слађана мисли моја
А о злату моме!

Мила моја, зоро моја,
Сунце дану може,
О слађана мисли моја
А о злату моме!

Мила моја, зоро моја,
Сунце дану може,
О слађана мисли моја
А о злату моме!

Мила моја, зоро моја,
Сунце дану може,
О слађана мисли моја
А о злату моме!

Јади из ненада.

Лина стоји напред двора,
Сунце сјаје одозгора,
А под лином једна дева
Везе млада на попева:
„Итро итро игло моја!
Драгог ето из тог боја
На коњицу огњаноме
Биће скоро преда мноме,
Да је доиде готова
Суђеница његова.“
Тако мома песму доче,
Сунце јарко пламтит' поче
Да деклицу красну згледа,
А угледат' лина не да.
Мома везла — готова је,
Тура везак па устаје,
Гледа брду, двором шета,
Ал' одозго једна чета —
„Боже Боже страшна чуда!
Ко силази оно туда,
Да л' ми очи добро виде

Да л' то вранац његов иде,
А на њелу Боже мој
Да л' је ово драги мој?⁴²
Чета ближе, па све ближе,
Већ до бели двора стиже —
„Боже мили, Боже благи,
Та ово је богме драги!“⁴³
Па полете пред милога,
А он клоу с коња свога —
„Ло јада из ненада!“
Глава њему разбијена,
Рука десна саломљена,
Кроз завоје крвца дои,
Јадна мома руке склои:
„Па зар тако драги мој!“⁴⁴
„Само душо кад сам твој.“⁴⁵
То рекоше издауше,
На земљицу те пануше
Ко два бора усред горе
Кад секире њи оборе.

Зорица је забелила,
Двоје драги на носила,
А сунашца види зрака
Де и ладна прижа рака,
Девојка је на носила

Тако лепа јоште била!
Сунце наже на гроб сјати,
Мисли да ће још устати, —
Ох угаси сјајне зраке,
Ајде сунце за облаке!
Што гроб ладни једном свати
Назад више он не прати.

(1845 11 Маја.)

К л е т в а.

Зелена је трава,
 Мома на њој спава,
 Виар ветар пируу
 У сукују јој дируу,
 Суквица се шири
 А ножица вири,
 До поно бела
 Вода те однела
 Па — мени донела !

(1845 Мар.)

Никад није вито твоје тело
 Рука моја млада обавила,
 Ни с' у твоју усницу ушла
 Моја усна и кад, чедо бело!
 Тио вече к'о да те донело
 Сред анђела са божија крила,
 У ма с' дивно мени појавила,
 У ма дивну вече те однело.
 Сам остадо са сузивијем оком,
 Сам ту самцит на свету широком,
 Сам са ноћи тавном, ал' без санка,
 О зоро моја зоро без осванка,
 Сунце мило, ал' без бела данка,
 На те мислим душо без престанка !

Вече беше, ал' не беше касно,
 Тек што сунце смирило се јасно,
 И кудгод си брате погледао
 Све си дивно видети могао,
 И најмање ка'но и највеће,
 Стену, лину и траву и цвеће, —

Цвеће красно одзада и спреда
 Ја те богме онда несам гледа',
 Ка западу око ми се оте
 Па погледа његове красоте,
 Гледну тамо реку ту широку,
 Гледну брате гору превисоку,
 Ја како се крај реке повила,
 Како клета под небо с' узвила,
 Камен пусти камен је нагнао
 За облаке рујне се ватао,
 К'о да оће на љубавна недра
 Да небеса земља свуче ведра,
 А небо се дивно заплатило
 Па красоте своје истурило,
 Пламти небо као живи пламен,
 Пламти небо, а пламти и камен,
 Пламти извор и поносна река —
 Заигра се срце у менека:
 Реко, горо, небо пуно жара,
 Ој вечери де је теби пара!
 Боже Боже да вељи си свети,
 Ао свете да леп ли си клети,
 Многи те је сретан глати стао
 Ал' ко те се јоште нагледао?!
 Тако стаја срца веселог,
 Ал' ето ти чуда још једнога:

Преко луке право ка менека
 Једна красна упутила с' сека,
 Ао виле ви пребеле виле,
 Ви јој богме не би друге биле,
 Ао Боже чуј што зборим сада,
 Ја т' анђела не виде никада,
 Ал' ако је на небу каквога,
 Лепшег нема од чеда овога.
 Мома право ка менека шета,
 Мома само, али кака клета,
 Какво лице, а каква ли уста,
 Каква рука, каква коса пуста,
 Какве груди, а какво ли чело,
 Каква нога, какво вито тело,
 На још око, оно чудо веље,
 Око ово срце ми умори!
 Ја је згледа, затресо се лако,
 Ја је гледа, али се не мако,
 Плани срце баш у живи пламен,
 Опет оста као станац камен,
 Сретном сузом засузило око,
 Боже вељи, о небо високо —
 Кажу Бога тамо на небеси,
 Ал' се небо украј мене деси,
 Било небо, ал' за доба мало,
 Постајало па т' одма нестало,

Бог га даде — де сте грозне сузе?
 Бог га даде ал' зашто га узе?
 Красна мома ка менека дође,
 Дође красна па ме и мишође,
 Она дође — ја зборити тедо,
 Али чуда де баш не умедо,
 Она прође — ја тедо за њоме,
 Ал' с' не маче нога под мноме,
 Срце врело би тад под облаке,
 До ноге де бијасте лаке!
 Ништ' не могло до за њом гледати,
 Ал' ко ће се чуда нагледати?
 Ал' кад мома далеко отшета,
 Па кад зађе за брсна дрвета,
 Ја се прену, дубоко уздану,
 Задркта се па још већма плану,
 Плону срце а глава ми букну,
 Па за момом одма драгом сукну,
 Брзо стиго лице поносите,
 Али онде до две стазе вите,
 На тој ништа онде нешто бело —
 Брже тамо, она је за цело!
 За њом, па ма на крај света,
 О помози само сидо света!
 Већ се поче ватати сузрак,
 А ја млађан удвоји корак,

Па све напред па све злату ближе —
 Сад сам близу — сад је веће стиго,
 Ала дркћем, ал' ми срце бије —
 Страшни Боже та то она није.
 Пренадо се, зној ме проби ладан,
 Све с' окрену, мал' не падо јадан.
 Оде небо а земљица клону,
 Ја ка' у гроб са небеса тону,
 Ох да јадн дуже потрајали,
 Би ми давно раку већ копали.
 Ал' се брго из забуне трго,
 Па се живо другој стази врну,
 Па полете њоме у напреда,
 Али само лице вите згледа
 Само лице само нојду прну.
 Боже Боже дакле баш заиаго
 Да не видим што је срцу драго!
 Шета тамо, па шета и амо,
 Шета десно, па шета и лево,
 Још једанпут, још једанпут само
 Амо злато, амо дивна дево!
 Ој сунашце још ми једном грани,
 О мој данче још ми једној свани,
 Ој зорице забели, забели —
 Ал' узалуд моји труди цели,
 Клоу тело, клоу цела снага,

А од мене нигде баш ни трага,
 Црна нојца свуда навалила,
 Гору долу у црно завила,
 Тама за мном, тама преда мноме,
 Ал' највећа у срдашцу моме.

Одо дома, лего у постељу
 Да отспавам своју рану вељу,
 Лего тако, па лего инако,
 Ал' не дође санак ми никако,
 Сад се тамо сад амо премећи,
 Ал' никако тужан мира стећи,
 Срце пламти, глава страшно гори —
 Часи часи ада сте ми спори!
 Скочи горе, одо на прозоре:
 Ведро небо нада мном стајаше,
 Звезда јасна до звездице сјаше,
 Тио небо, тиа и планина,
 Тиа река, тиа и долина,
 Тио свуда свуда преда мноме,
 Само да је и у срцу моме!
 Ао мисли, тужне срца тајне,
 Мисли силне ко звездице сјајне
 Звездице се осмевале на ме
 Ко да веле: о не бој се таме,
 Јоште мало, па ће данак сванут,

Јоште мало, па ће сунце гранут',
 Свету једио а до два тебека, —
 Сутра сутра, о благо менека!
 Срце боно, глава ватра жива,
 Ветрић лађан жегу разлађива,
 Славуј тица умилно попева,
 Сваким гласком лека раши лева,
 Певај, мила, па ми данак буди,
 Јако збогом, тело санка жуди,
 Ово реко па одру потеко:
 Помоз' Боже, па санка поклони —
 А Бог чуо па ми душу склони.

Снав'о јесам, али не знам како,
 Да л' се јесам да л' се несам мако,
 Да ли мало да ли снава дуго,
 Но да вама нешто кажем друго,
 Чудан санак ја сам онда сиио,
 Чудан санак оваки је био:
 Ја сам стајо крај једног извора,
 Теке што је забелила зора,
 Ал' све јасно ка'но у по дана
 Када сине луча та сунчана,
 Дивно место, пуно легирића,
 Пуно тица, и пуно цветића,
 Пуно лица и друге дивоте —

Баш ми срце из педара оте,
У једанпут јарко с' сунце диже,
Па за часак напред неба стиже,
Како стиже одма силно плану,
Па травницу зелену пренлану,
Клону дрво, клонуше цветићи,
Из облака понадаше тићи,
А из врела ударила пара,
Така брате у једанпут јара,
Али чуда, ни жеже ни пали!
Само што се сва на груди свали,
Стисше груди, не могло да данем,
Вас немоћан тео сам да панем,
Боже Боже шта је ово туда?
Али ево још већег чуда.
Лађан ветрић од истока пириу,
Па запару на сунце отпириу,
Скочи сунце ка западу доле,
Зађе сјајно, ал' само до поле,
Пола оста као кака врата
Драга браћо, од сувога злата.
Пириу ветрић, земља се напуни
Ведро небо у ма се патруни
Дивним труњем златним облацима
Све златнија и све руженија.
Пириу ветрић, од земље ме диже,

Помаче ме, па све сунцу ближе,
Кроз облак ме злаћани догони
Кроз злаћани и ружени они,
Боже мили чуда големога!
Сјајан облак један до другогача,
Крајем облак у два дивна реда,
Средом дуга, моја стаза вита,
Ветар ширка носи у напреда,
Збогом земљо! ко сад за те пита?
Ево врата а ево небеса,
Сад ћу друга да гледам чудеса.
Тако даље сјајном стазом пођо,
И до златни врата веће дођо,
Ал' на врати ко је оно? ко је?
Она — она — злато — сунце моје —
У једанпут — реко: помоз' Боже!
Чу Бог ово, али не поможе.
Како беше ни знам нити знадо,
Само знадо да доле пронадо,
Оде сунце, одоше ветрићи,
И одоше сјајни облачићи,
Оде небо, одоше чудеса,
Оде злато чудо од чудеса!
Страшни виар одозго ме трже,
Па ме доле у тавнину врже,
Сама тмина, сама тмина густа

И празнина око мене пуста,
 Путе пусти, путе страовити!
 О помози Боже силовити!
 Виар вије а празнина режи —
 О страото срца ми не стежи,
 Боже — небо тамо — страшна чуда!
 Одо доле, доле — али куда?
 Ја се стресо, стра ми стипте груди,
 Па из тешка санка се пробуди.

Пробуди се, избави се страве,
 Фала Боже те није на јаве!
 Скочи горе, отр тешки зној,
 Па остави брго одар свој,
 Истури се тамо на прозора,
 Већ се беше помолила зора,
 Ал' из свога руменогa крила
 Бела данка јоште не пустила,
 Гледну тамо, заборави санка,
 Но сети се јучерања данка,
 Сети с' чуда, а сети се моме,
 Цела она беше преда мноме:
 Ведро чело, и ти лице бело,
 Чарно око, и ти вито тело,
 Злато, сунце, да л' ћеш бити моје?
 Бели данак ето веће свану,

Јарко сунце земљици ограну,
 Да л' и теби тужно срце моје?

Оде јутро, ето веће пладије,
 Ето вече и вечери ладне,
 Тво вече као јуче исто,
 Облак златан! небо стоји чисто,
 Све се кити, све се злату спрема,
 Али за што њега јоште нема?
 Штогод шушне, штогод зајубори.
 Ето злата срце ми говори,
 А штогод се ливадој забели,
 Ето злата срце моје вели.
 Што се бели женско је одело,
 Ал' га брате, туђе носи тело,
 Нема злата по трави и цвећу,
 Туђе моме преко луке шећу,
 Моме иду красне свеколикe,
 Али шта су према њене слике?
 Звезда јасна свака ту је сека,
 Ал' шта ј' звезда кад се сунце чека!
 Ох путањо, земљо мени света,
 Којом она синоћке прошета,
 Зар си ми се баш узалуд, мила,
 Тако лепо данас окитила,
 Зар ти носи то просула цвеће

Да по њему моје злато шеће?
Цвећа красна видим овде сила,
Ал' најлепши де си оставио?
Врело јечи, а цветићи туже,
Јера нема међу њима руже,
Тако т' врела, тако т' цвећа тога,
Не мучи ми јадна срца мога,
Вриш злато менека назада,
О донес' га само стазо сада,
Само сада, само једареда
Да га јоште моје око згледа,
Боже једном још је амо стави,
Па ме онда, ако оћеш, смлави.

Стојим, чекам, ето већ сутона,
Боже благи, де остаде она?
Стојим, чекам, где и нојце вође,
Боже, Боже, заш она не дође?
Збогом ноћи, збогом стазо света,
Збогом и ти срећо моја клета!

Опет гледам ја знању путању;
Али нема ту на војзи моме,
Ноћас у сну ода туда с њоме,
Заш и јако ја не одам дању?
Дан и ноћ ја мислим само на њу,

Нојца иде — мома преда њоме,
Зар ћу само у сну бити с њоме,
Никад не ћу никад Боже дању?
Зар је био само празан санак,
А не бео а не ведар данак
Кад се она менека појави?
Ја је смотри на беломе данку,
Ја с њом шета, ал' само у санку,
Ал' ће бити, биће и на јави.
Сутра дај је сутра данак прави
Први дан ми срце врело рече,
Дан пролази заман заман вече,
Срце трне у големој страви.
Где и данас сунашце утече,
Где и данас заман прође вече,
Ноћ у таму цео свет завија,
Ал' у срцу већи над ми сија.
Сијај наде, у ноћи сунашце,
Сијај наде, немој пресијати,
Збогом јади, а давор срдашце,
О не бој се, Бог ће добро дати,
Доста дана још ће амо доћи,
И узалуд за те, срце, проћи,
Ал' не бој се, доће данак прави.

* * *

Ето браћо што вам дуго таја,
Ето браћо песме без свршетка,
Ето браћо два три уздисаја,
Ето браћо до два до три цветка,
Тедо вама да оплетем венца,
Ал' не најо више крај студенца
Крај студенца а живота свога.

Сунце седа, па се опет диже,
После ноћи бели данак стиже,
Шат и меле моје сунце дође,
Шат и меле данак не мимође,
Дође данак, сунце ће се дићи,
На студенцу још ће цвећа нићи,
Да доплетем венац започети,
Да допевам појак овај свети
Браћо мила за живота свога.

(1844 Јан.)

Ђачки растанак.

Неси бреже чудо ти за око,
Не дижеш се до неба високо,
Неси гора умилнога латка,
Кад ко шеће да је шетња слатка,
Ни се вода са камена слива,
Кад ко легне да слађе почива,
А ко тражи за весеље цвеће —
Заман тражи ту га наћи не ће.
Неколико овде је дрвета,
Ал' де расту то су места света,
Њи је тужно посадило доба,
Свако с' вије више једног гроба,
По гробови трава обилата,
На декоме цвећа умиљата,
Ко зна кога гроб овај покрива,
Можда цветак ту какав почива,
Па је цвеће поштило амо
Да се самцит братац не би тешко
Веће мирно у гробници лешко.
Спавај брате ту снапак слађани,
Кити цвеће гроб њему лађани,

Та све му је можда овог света
 Уграбила ова рака кмета,
 Та од свију његови милина
 Сада њему остала једина,
 Све нестало, све га је издало,
 Ти једино верно му остало,
 Много тео, много започео,
 Час умрли њега је помео,
 Место данка спустила се тама,
 Место славе тебе има сама,
 Ти си понос, ти си цела дика,
 Ти му слава можда свеколика.
 А ти брате крока веселога
 Кад туд минеш, де сети се тога,
 На уздани, на сузицу проли,
 Цвет не дирај, веће ајде доли,
 Не кидај га, тако т' Бога, брате,
 Друго цвеће тамо цвати за те,
 Ајд' ти тамо, а ја ћу онамо
 Де без цвећа трава расте само
 Без дрвета без икаква жбуна —
 Два три крока — ето мене туна.

Ведро небо онде нада мноме,
 Брдо травно овде пода мноме,
 Околине око мене миле

Да ништа се несте промениле!
 Ја ту стојим, око душе моје
 Слатки часи умиљато с' роје,
 Око пламти, срце јаче бије —
 Који часак да споменем прије?!
 Кратко је доба, ето иде вече,
 Злаћано сунашце већ западу тече,
 Тавна ће нојца скоро овде бити,
 На ће ми драго све тамо обвити.
 О стани сунце, стани, не заоди,
 Бела дана собом не одводи,
 Да погледим сва местанца редом
 Још једанпут млађаним погледом,
 Часе многе дено своји лета
 Ка' у рају весело прошета.

Ој Карловци место моје драго,
 К'о дстенце дошао сам амо,
 Игра беше једино ми благо,
 Слатко зва ја мед и смокву само.
 Дете мало — голушаво тиче,
 Дође тиче па се ту навиче,
 Овде овде де криоце мало
 Први пут је сретно огледало,
 Из почетка од гране до гране,
 Од дрвета једног до другога,

Док је смело сетити се стране
Сетити се неба високога,
Док је могло крипа своја лака
Небу дићи тамо под облака.
Под небо се диго тић и сада,
Ал' весео није к'о некада,
Гледа доле, реку, врело, луга,
Дрва, жбуње, горе и врлети,
Па му с' чине до толико друга,
До толико успомена свети,
С кима дане прелепо пробави,
Па и сада мора да остави.
Тешко му се тешко раставити,
Али шта ће када мора бити,
За њи срце њему младо туче,
Али нешто на далеко вуче,
Он не може више одолети,
Па се више и у свет полети.
Ој Карловци лепо л' живе туде,
Ал' што мора бити нека буде,
Та и мене нешто даље вуче,
Ево пружам свога раја кључе,
Па када би им'о како жељу,
Једну б' им'о само али вељу,
Кад би тако смањао се туди
Да те могу притиснут' на груди,

Та на груди и на своја уста,
Ох жељиде ала си ми пушта! —
Лака песмо оди у помоћ,
Јера ено већ је близу ноћ,
Де прегрни песмо, моја снага,
Па изљуби све мило и драго!

Суице јарко та колико реда,
Тако тебе ја седити гледа,
Гледа твоје големе красоте,
Пуи радости и веље милоте,
Гледа тамо на мисли назада,
Како красно бијаше некада,
Осети се Српске царевине,
Српске славе, Српске госпоштине,
Осети се последњег доба
Та краснога на Косову гроба.
Збогом сунце на западу јасно,
Ал' за гору заглазиш красно,
Тако красно и у таке славе,
Јуначке су тада пале главе,
Углед'о се један на другога,
Попадао један код другога,
Та рад оне красне домовине
Не жалио нико да погине,
Ти већ зађе, небо је црвено,

Као да је крвљу обливано,
 До сунце, као небо ово
 Тако беше црвено Косово,
 Од Србињски тешки палوشина
 Крв с' отвори ка' морска пучина,
 Дивно ли је тада Србаљ био,
 Дивно л' сваки главу заменио,
 Дивну л' крвцу злотворску пролио,
 У њој данак дивно утолио.
 Ој сунашце жића мог убаво!
 Када заћеш, о заћи краво,
 Сред копаља, звека и мачева,
 Зађ за гору душмански лешева,
 Ко што онда тим јунаком зађе, —
 Та шта море јоште бити слађе!

Сунце зађе а спушта се тама,
 На небу је вечерњача сама,
 Небо ведро, а река се чиста
 Тамо амо у пругама блиста,
 Ој Дунав о ти реко силна
 Ала си умилна!
 Колико сам пута превесео
 Са друговим' у лађицу сео,
 Заватио веслом и десницом,
 Отиснуо с' водом и матицом,

Ни се буре ни громовне буке
 Поплашиле поуздане руке,
 Кад гром рикну, када муња севну,
 Тада млађан понајслађе певну,
 Север дува, водом пољуљива,
 Вода бурна у чуи заплускива,
 Вал за валом у часак нагрну,
 Лати чамац па га и преврну,
 Све у воду — до красно муке!
 Шчекасмо се на ноге и руке,
 Па за часак ето браћа луда
 Догрчаше до брега и пруда.
 Много ли се тако кад и кади
 У се глава поуздала млада,
 Тело чило, а умешна рука,
 Сретно сам се ја увек извука',
 Ја сам теби младо тело пред'о
 Ка'но оцу своје што би чедо,
 Јер да теде могаше ме једном
 Руком својом задржати ледном,
 Та кад оно у води неука
 Доватила та самртна мука,
 Кад се вода нада мноме склопи,
 Ој Дунав о ти ме не утопи,
 Ти ме диже, привати обала,
 Зато теби до небеса фала,

Реко онда на њу и свакада,
Али збогом остај мени сада!
Виногради збогом умиљати,
Збогом грожђе, не њу те ја брати,
Ао бербо тебе жалим клету,
Та шта лепше од тебе на свету?
Ко тебека никад не видео,
Шта је јоште сиротан видео?
Ао брацо амо у то доба
Дођи, види, чуј, па ајд' у гроба.
Зора зори, све поустајадо,
Па с' уз брдо весело нагнало,
Свирац свира, пушке понуцују,
Моје поју, момци подвикују,
Јоште мало ето винограда,
Гледај сада убавога рада:
Бери, носи час доле час горе,
Момци кликћу, а песме се оре,
„Живо с' ради, ал' нико с' не мори,
Гледни само после ује сваке
Гледни брате оне ноге лаке,
Та тек што се свирац чује,
Већ у колу с' поскакује,
Коло, коло, свирац свира,
Нога земљу не додира,
„Ситно брате ијујују!“

Момци чили подвикују:
„Свирац свира
Не да мира,
А још више девојчице,
Њине очи и ножице,
Деде брате ијујују!
Де поскочи, не лудуј,
Ко би јако момак био
Па се не би помазну!
Ао селе босонога,
Зла ти маја до зла Бога,
Не дала ти чараница
Ни лагани папучица,
Да учиниш клева клева —
За тобоме душо скава.
Охо селе вита стаса,
Држ' се браци око наса,
Коловођа колом вија,
Коло лети, зној пробија,
Ал' у твоји недри туде
Окле снега до две груде?
Чудо, селе, дивно чудо,
Ала би се млађан груд'о!“
Коло коло наша дика,
Пушка пуца: цика, цика!
Па све тако пуцај, бери,

Певај, играј до вечери,
 А кад сунце веће седа,
 Бесна момчад још се не да,
 Иде кући подвикује,
 Пуни пушке, полуцује,
 Свирац свира, мома поје:
 „Коловођа злато моје!“
 Па у крчму, те до зоре,
 Коло игра, песме с оре,
 А у зору с' зајухуче,
 Удри олет к'а и јуче.
 Збогом песме, збогом коло,
 Збогом мојци наоколо,
 Збогом кито мома млади,
 Збогом грозђе, збогом виногради!

Збогом горе, места моја слатка,
 Пуна липа и дебела латка,
 Пуна тица, пуна јагодица,
 Јагодица, прелена ђурђица;
 Збогом доле збогом мирисаве
 Пуне оне љубице убаве;
 Збогом и ви по њима извори
 Веља сласти када жеца мори;
 Збогом остај убаво Белило,
 Ти ми беше увек место мило,

Свуд по теби деклише танане,
 Свака од њи дака ка'но лане,
 Лица бела па мало румена,
 Сукња борна дивно придевена,
 Сунце сјаје са небеса златно,
 Моје шећу па ми беле платно,
 Сунце сјаје, лице отсјајује,
 Сукња с' дигла, нона провирује,
 Ао лишце, ао поно бела,
 Кога не би ти овде занела?
 Сунце јарко јаче сјати нагни,
 Па им лице па им поне смагни.

Сунце јарко зашло већ одавна,
 Очо данак, дошла нојца тавна,
 Моје платно давио покупиле,
 Па с' одавде мене изгубиле,
 Све ми мило нојца расплашила,
 Што не могла у таму завила,
 Нигде трага од дана бијела,
 Црна нојца са свим преотела.
 Ал' опета чини се менека
 Као бела да зорица зори,
 Тице поју, горе стоји јека,
 А крај мене поточић жубори;
 Ја се шетам, дружина са мноме,

Ми идемо Стражилову томе,
 Под ногама она росна трава,
 А са стране брда мирисава,
 А овде се поток пошалио
 На нам пута младим препречио,
 Преко њега скачемо лагани,
 И ево нас на другојзи страни,
 А одавде све још убавије:
 Како само долина се вије,
 Како гора подигла се густа,
 А по гори све та липа пуста,
 Липа цвета, цветићи мирисну,
 А уз мирис ветрићи уздишу,
 А уз ветрић коси покликују,
 Уз косове браћа подвикују:
 „Ао данче ала си ми бео!
 Још би дуго гледати те тео,
 Ал' кад ми се веће смрћи мора,
 Нек се смркне измеђ ови гора,
 Ту нек ми се ладна копа рака,
 Ту ће мене земља бити лака.“
 Па погрчи бистроме извору,
 Па довати ту липову кору,
 Па се наниј водиче лађане,
 Па убрзај те ноге лагане,
 Удри гором, по стењу се вери,

Па јагоде па цветиће бери.
 Збогом остај красно Стражилово,
 Многи те је у звездице ков'о,
 Многи рече: „Ао рајска слико!“
 Ал' к'о ја те рад не им'о нико.

Данка бели нестало већ давна,
 Све покрила она нојца тавна,
 Небеса су свуд звездица пуна,
 Ал' месеца јоште нема туна;
 Доцне данас он ће обасјати,
 Ја не могу нађга ту чекати,
 Срце младо јоште једном жели
 Са другови да се провесели.

Соба ниска а доста и тесна,
 Око стола седи раја бесна,
 Радује се оном вино ледну,
 Па свећницу запалила једну:
 Гори свећа као да издише,
 Ал' де раја да запали више,
 Кад весела штово год имаде,
 До партице све за вино даде?

Амо вина и у тога ћупа,
 Па ондака запевајмо скупа,

Па још песму дено Арапину
 Марко војске поби половину,
 Те задоби тог крвавог дана
 Седамдесет они тешки рана,
 Гледа царе ове ране љуте,
 Па дукате повацио жуте,
 Па говори: „Ко излечи Марка
 Ево њему њада дуката!“
 Сину дукат ка'но сунце јарко,
 Плану Марко, па дукате вата:
 „Вина амо крчмарице драга!“
 Па за мало од рана ни трага.
 Брже браћо чаше напунимо
 Напунимо оног вина жарка,
 Куцнимо се па онда напимо
 Та десници краљевића Марка,
 Што удари силом Маџарину,
 Од бедра му отрже мачину
 Сева мачу — Филип на две поле —
 Мач пролеће, па у камен доле,
 Пуца камен, ватра изањ сева,
 Марко гледа, брк му се осмева,
 Ал да ј' камен винцем потекао,
 Би тад Марко богме закликтао.
 Кликни брате к'о што чини соко,
 Испи чашу да т' засузи око,

Ох тако се за Марком јадује,
 Такој сузом он се оплакује,
 Умре Марко, њега нам нестале,
 Али ништа, бар винца остаде,
 Јер да ј' Марко још живео дуже,
 Све би винце попио нам друже.
 Та знаће се Марко убојница,
 Убојница, љута пијаница,
 Докле мачи, докле чаше звече,
 Докле сунца, докле винца тече.

Тамбур тамбур ситна тамбурице, —
 Удри побро у сићане жице,
 Данас има а сутра нас нема,
 Ајд' у коло ко ће ту да дрема?
 Он у среди у тамбуру бије,
 А коло се око њега вије,
 Ао брацо, ао тамбурице,
 Удри жешће у те ситне жице,
 Ситне жице — ситнији кораци,
 Нек се знаде кад играју ђаци!
 Ој ви Српски витезови,
 Ви змајеви, соколони,
 Та има вас на њаде,
 Ал' бројити немам каде,
 Та кад би вас све бројио

Кад би јадан винца пио!
 Ој Шубићу,
 Јураићу,
 Турске главе
 Беу траве,
 Мачи ваши бритка коса,
 Крвца ваша беше роса,
 Роса росну, јавор с' диже,
 Певац пзањ гусле здеља,
 На бугари што сте били,
 Што л' десницом починили,
 Дела ваша сунцу равна
 Не ће скрити нојца тавна.
 Ноћи ноћи тавна ноћи —
 Ко би Србу у помоћи?
 Ој Чушићу љута гујо,
 Ој Ђурчијо мрки вујо,
 До Луко
 Турска муко,
 До Петре
 План ветре
 Што довати Турско море
 Па о Српске разби горе!
 Ој Поцерче ој Милошу,
 Наш соколе, славо мила,
 Ал' на славу Турком лошу,

Јер им сломи пуста крила,
 Сруши Дрини у дубину
 Ону страшну орлушину:
 Ви звезде нашег неба
 Што сијасте к'о што треба,
 Звезде трепте, звезде сјају,
 Али данка још не дају,
 Ђорђе дође, сунце грану,
 А Србији дан освану.
 Коло коло
 Наоколо
 Виловито
 Плаовито
 Наплетено
 Навезено
 Окићено
 Зачињено
 Брже браћо амо амо
 Да се скупа поиграмо.
 Србијанче, огњу живи,
 Ко се тебе још не диви!
 Рваћане не од лане
 Од увек си ти без мане!
 Ој Босанче, стара славо,
 Тврдо срце, тврда главо,
 Тврд си као кремен камен,

Де станује живи пламен!
 Ао Еро, тврда веро,
 Ко је тебе јоште тер'о?
 Ти си ка'но итра муџа
 Што никада не покуџа.
 Ао Срејаче, гујо љута,
 Сваки јунак по сто пута!
 Пригорче, царе мали,
 Ко те овде још не фали?
 Мачем бијеш, мачем сечеш,
 Мачем себи благо течеш,
 Благо Турска глава сува,
 Кроз њу ветар горски дува.
 Ој соколе Далматинче,
 Дивна мора дивни синче!
 Ој ти красни Дубровчане,
 Наш и данас бели дане,
 Та са песме из старине
 Пуне славе и милине!
 Ој Славониче тацани!
 Банаћане лагани!
 Ој Бачвани, здраво, здраво,
 Ко ј' у песми већи ђаво!
 И ви други дуж Дунава,
 И ви други де је Драва,
 И сви други тамо амо,

Амо да се поиграмо!
 Ватите се кола тога,
 Од вишњег је оно Бога:
 Руком држи братац брата,
 Близу срца њега вата,
 Свирац свира,
 Срце дира,
 Рука с' диже на посао,
 Да л' ће коме бити жао?
 Нога лупа, диже пра,
 Наокколо свуда стра.
 Нога лака, срце здраво,
 Коло лети, коло ђаво.)
 Поскочица ђаволица,
 Што је тела то и смела,
 Ал' је жеца одолела.
 Ој ти секо
 Ка'но млеко
 Белолика,
 Ка'но винце руменика,
 Ка'но јела, селе вита,
 Амо брже на наточи,
 Да ти браца боље скочи,
 Амо селе, а за Бога,
 Видиш е сам изнемога,
 Тако злато, тако, тако,

Сад је коло играт' лако,
 Амо чедо милооко
 Дај да т' љубие браца око.
 Она бежи — за њом с' вини,
 Љубни брате, нипни, штини,
 Така игра, шала така
 Тамаи брате за јунака!
 Ајдук Вељко зна љубити,
 Ал' и сабљом дивно бити,
 Ајдук Вељко љути вуја,
 Турци стадо јагањаца,
 Ајдук Вељко ка' олуја
 Кад у јесен из кланаца
 Свати лишће то по гори,
 Па обори,
 Крши грање, па силена
 Чупа раста из корена —
 Сече Вељко и натиче,
 Гони, стиже што измиче,
 Сече аге по сред паса —
 „Ала, Ала!“ оде с гласа,
 Ломи коње и јунаке,
 Чини јаде свакојаке,
 Кушља тлаци, сабља сева,
 Кликће Вељко, Туре зева,
 О тле чалма, о тле глава,

Ал' под небо Српска слава!
 Ведро небо на високо,
 Равно поље на широко,
 А на пољу два окола,
 Средом гледни сина гола,
 Татарин је — ватра жива —
 Прети мачем на дозива:
 „Ој Угрине курво амо,
 Амо да се огледамо!“
 Угри гледе сви у траву,
 Јакшић горе диже главу,
 Вата штита гвоздена,
 Вата мача пламена,
 Лако врда, маше лако,
 Али бије врло јако,
 Сада звекну, сада ману,
 Сада севну, сада плану,
 Доле паде Татарин,
 Погуби га Србљанин!
 Плао коло, тече зиој,
 Де још мало брате мој!
 Мало цупни
 Мало лупни
 Да се тресе цео дом,
 Оком севни
 Грлом певни

Као муња као гром —
 Стреле, копља, бојни мачи,
 Јунак бије, а коњ тлачи,
 Звек
 Јека
 Вриска
 Писка,
 Гором долом јунак врви,
 Гора дола сва у крви.
 Све од мора Јадранскога
 И од града тог Белога
 Све од оног Дренопоља
 Што с' отеже мору Црну,
 Све то Душан себи згрну,
 То учини Божа воља,
 Душан Душан бујна река,
 Србин јунак на до века!
 До века
 Млада века
 Сад на коњу, сада пешке,
 Сад код Јаше, сад код сешке,
 Сад при чаши, сад у колу —
 Гледај Боже браћу голу!
 Голи брацо што си стао,
 Ваљда неси већ сустао,
 Цушни, скочи,

Ситно крочи,
 Па заведи,
 Па проведи,
 Опа цуна,
 Па на ћуна!
 Ал' ти с' брате светле очи,
 Али ништа само точи,
 Кака чаша така срећа,
 Дајде ону, та је већа,
 Још и у ту винца ледна,
 Мени треба јоште једна —
 Браћо мила здраво здраво!
 Ја сам други кнеже Пав'о:
 Пав'о беше соко сиви,
 Чудно се сваки живи,
 Е он шчена Туре устим',
 А два друга рукама' пустим,
 Па зангра по жртваци
 Као муња по облаци;
 Ја у руци једној чашу,
 А у другој — овет чашу,
 У устима песмицу
 Вама браћо здравицу,
 По винским куљницама
 Играј вес'о међу вама,
 Браћо мила здраво здраво!

Вина доста то је право,
И мојицу белу, једру,
И пламени мач о бедру.

Оде коло, оде цела луна,
Ви стојите око мене скупа,
Све ту соко један до другог,
Само нема међ вама једнога,
Очи вам се грозни суза пуне,
Оне веле: Арса нама труне,
Ох без збогом и без опроштаја,
Он се од нас сироматаја,
Лоша срећа нама га отрже,
Па у црну земљицу га врже,
И вериоце не остави другу,
Ништа друго до на срцу тугу,
Туга јадна само мучи груди,
Ал' не може жртве да пробуди,
За то браћо будимо весели,
Благо оном ком се дан још бели!
Гробница је кућица опака,
За то жртви буди земља лака.

Ао Симо, чу ли драги Симо,
Зар са сузам' да се опростимо?
Та заједно дане смо провели,

Па бијасмо свакада весели,
Истина је, грдне су нам бриге
Задавале те проклете књиге,
Ал' кад књига понајвише тишта
Латисмо се красна шуровишта,
Или чамац лагани узесмо
Па с' на Дунав ладни извезосмо,
Свукосмо се па за часак тили
Поскакасмо у водицу чили,
Опружисмо ногу и мишицу,
Пресекосмо воду и матицу,
Испливасмо преко на обалу,
Па зачесмо ону дивну шалу,
Час скакасмо скока јуначкога,
Час трчасмо што поднела нога,
Час Дунаву до на дно ронисмо
И у шаци песка износисмо.
Играсмо се тако без престанка
Без престанка док трајало данка,
Па кад беше сунце веће село
И дан лице посакрио бело,
Ми у чамац — па све певајући
Отидосмо утрућени кући.
Дивна труда, ох велике сласти!
И спомен ће циов слатко пасти,

Како сада тако и свакада,
Симо брате збогом остај сада!

О Јудије чу ли драги брате,
Кад и када ја с' ражљути на те,
Плану на те као огањ живи,
А мој брате за то ме не криви;
Та и оно ведро небо горе
Тако увек остати не море,
И оно се за часак навуче,
Бура дуне, громови зауче
Да помислиш свијет се распаде,
Ал' за мало — па свега нестаде,
Гром умукне, небо се разгали,
Па се уци пређашњојзи смеје,
Сунце граице, па грејат' павали,
Те још лепше него пређе греје.
Тако с' моја мирала љутина,
И прва се враћала тишина,
За час оде цела луда врева,
Брат на брата омет се осмева,
Па што било то и битисало,
Ни на ум нам више није пало,
Обојица дивно помирени,
Латисмо се горе и зелени,
Пограбисмо пушке, те о рамо,

Па се вери и тамо и амо;
Боже мили да л' веће милине,
Да ли има што на свету слађе
Нег са пушком одат' по планине,
Па уморан сести у залађе
У залађе крај каквога врела,
Ту отрти тешки зној са чела,
Латити се беле погачице,
Присмочити каке печенице,
Повратити срце гладно, трудно,
Воде ладне напојити жудно,
Воду пијеш, а врело жубори,
А над тобом лина мирисава,
А славуји свуд поју по гори,
А крај тебе цветићи и трава!
Цвеће љупко ми смо млади браћи,
Песме славља убаве слушали,
Цвеће лежи у артији суво,
Песме славља ветар је одув'o,
Ал' ми немо као што смо били
Један другом свагда бити мили.

Глете браћо кроз прозора само,
Како месец дивно сјаје амо,
Амо сјаје на нас погледује,
Познаницим' својим се радује,

Ајдмо на двор, ох ајдемо тамо,
Јоште једном да га с' нагледамо.

Колико смо спрема месечне
Тако браћо ми стајали пута,
Сећали се прелепе старине,
Проклињали сад времена љута,
Па се клели ноћом и тишином,
Клели браћо Богом и истином,
Ударити тешкој маглуштини,
Маглуштини тешкој облачини,
Ударити оној страшној ноћи,
Та лудилу и кетојзи злоћи,
Па пробудит' ону Сраску зору
Зору ону онај данак бели,
У дивноме тако разговору
До по ноћи често смо провели,
Онда дому сваки, и ја своје,
Још се моли Богу истиноме
Да што пређе оде ноћна тама,
Да што пре се посастанем с вама,
Браћо мила тако с' моли тада,
Ал' би тео ја друкчије сада,
Сада мени било би милије
Да се данак укаже доцније,

Да са вама могу дуже бити,
Јер кад сване морам одлазити.

Али веће учестали петли,
Его веће де се зора светли,
Дан се бели на истоку спрема,
Мене станка више овде нема.
Одо браћо збогом мени сада,
Збогом браћо можда за свакада!
Сећајте се мене друга свога,
Сећајте се красна доба тога,
Ох заклетве оне дивне свете,
Браћо мила заборавит' цете,
Ње с' сећајте увек и свакада,
Мене млада само кад и када,
Само онда кад чашу узмете,
Па весели до дна испијете,
Тада само, тада веселога
Сетите се браћо друга свога,
Каж'те само макар у памети:
Млогу л' с нама он осуши кети!
То је доста, ја не тражим више, —
Збогом браћо мила и сувише,
Били живи весели и здрави,
Никада вас ја не заборава.

96
62
29

П у т.

Прокте ми се једном путовати,
 Беда свега малко огледати,
 Беда свега, земаљски чудеса,
 Па малчице приут' у небеса.
 Те ти онда започе мислити
 Како ли ће понајбоље бити:
 Кола немам, немам ни парниа,
 А пешице рђаво се њина,
 По равни ће бити доста лако,
 И по брди ајде којекako,
 Али како да се латим неба?
 Ту ми барем јоште нешто треба —
 И тако ти посред јада свога
 Коњица се сетим некаквога:
 Име Пегаз, а кљусина јака,
 На рамени до два крила лака,
 Кљусе брата наочито красно,
 И шта више, додати ласно:
 Само ваља позват' Аполона

Ил' деклицу какву с Еликона,
 Само викни, па тек што с' умук'о,
 Лети Пегаз, јер мора ма пук'о.
 Зинем дакле, па што могу дрекнем,
 А уз дреку овако набрекнем:
 Бре овамо ви момице младе,
 Не шајте се помозите саде,
 Бре Аполо, голаћу убави,
 Пегазу ми што пређе набави!
 Ао гољо да ти кажем право,
 Тебе млада жао ми је здраво:
 Једно момче — девет мома млади,
 Чу ли драги, то су већи јади,
 Помоз' Поло ти сада менека
 Па ма после ја мор'о тебека.
 Тек што ово бија изустио
 Ал' већ Пегас с неба се спустио,
 Док длан о длан, до менека стиже,
 Мени с' коса од милине диже,
 Па довати с главе шушњаницу
 Па је лупи доле о земљицу,
 Узја Пегу, а он макну крили,
 Па под облак за час одо тили.

Небо — земљо — чуда големога!
 Једном овде није ништа било

До онога Бога великога,
Сам он беше па му дотужило,
Да се дакле тужан развесели
Свет сатвори ка' што Моја вели.
Створи земљу, па створи облаке,
Жапце, гује, сомове и раке,
Месец, звезде, ветрине и дугу,
Сову, слава, орлове и вугу,
Створи раста, језеро и море,
Створи ружу, долине и горе,
И магарца, па јоште и јарца,
С' оним ушн с овим створи браду,
И даде им траву и ливаду,
Па да онде добро виде јести
Јарко сунце па небо намести.
Ох и друга постварао чуда
Ка' што видиш, гледиш ли ма куда.
Тако ето у прашину пљууу,
Згради блато, па у њега дуну,
Блато живну, ето ти човека,
А Бог њега овако дочека:
„Чу ли чоче чу ли дете моје,
Што год видиш све је ово твоје,
Ватај, руши, чунај, једи, пеци,
Боди, гуши, натичи и сеци,
Туци, гули, пали, дери, кољи,

Царуј сине по својојзи вољи!“
Ово рече, земљицу остави,
Па се вину небу на висину,
Те погледа овај свет убави,
Погледа га уз дуж и ширину,
И Богу је било врло жао
Што га није давно већ саздао,
Па гледећи тако са висине
Заплак'о је од веће мишине:
„Свете красни о свете убави!“
Али нешто мал' не заборави.
Кад Бог земљи дељаше брдине,
Он се лати неке врећетине,
За њу кажу била је велика,
Ал' ни један не вели колика,
Само кажу да та света врећа
Од наши је била много већа,
Још предиво неко чудновато
Једни гвожђе једни веле злато,
Али ништа, било макар како,
Морало је бити здраво јако,
Јер у врећи одоздо до горе
Сама брда, врлети и горе,
А Бог руку све унутра турај,
Па брдине око себе фурај,
Па за часак све и је до поле

Био веће оборио доле,
 У једанпут — нуто посла крета!
 Продера се она врећа света,
 Испадеше брда свеколика,
 Начини се једина гомила,
 Начини се она Српска дика,
 Дика Српска Црна гора мила.

Црна горо, поносито стење,
 Круне Српске ти драго камење,
 Успомено пребелога данка,
 Ког се сећа Србин ка'но санка!
 Када гледнем твоје стене дивне
 Срце младо у менека живне,
 Јера овде послје Косова
 Сунце Српско грануло из нова,
 Очистила с' она веља брука
 Што окаља Србина са Вука,
 Кад је оно Српском орлу крила
 На Косову срећа саломила,
 На ови је камен се врлетан
 Одонуда довукао сјетан,
 Па је овде крила оба двоја
 Близу неба излечио своја,
 Са неба и росом заливао,
 Муњом витом крила завијао,

Повратио здравље и весеље,
 Па удрио у бојеве веље, —
 Ох бојева доиде невиђени!
 Ох кланаца крвљу обливени!
 Гледај десно, о погледај лево,
 Свуда љути бојак и крешево,
 Тако брата од Косова данка
 Бој се тежак бије без престанка,
 Све од јутра до мркога мрака
 Звека ножа и цика пушака,
 Низа кланце Црногорац врви,
 Јо Турчину што удара први!
 Туре бије, Црногорац коси,
 Туре праа Туре главу носи,
 Праа носи да се напга пуши,
 Главу носи да с' на коцу суши,
 Гле на коцу главе набијене,
 Гле трупине Турске покошене,
 Све трупину притисла трупина,
 Стоји поље од меса лазина!
 Сада удри прави рунетине,
 Бацај у њи Турске трупетине,
 Али ево ни Српска ледина
 Не привата Српска душманина:
 Онде рука онде вири нога
 Онде комад плећа душманскога.

Боже, Боже, до неба ти чага!
Ето амо иду деца мала,
Тек што мајка од сисе одбила,
И пустила из својега крила,
Па већ брате таки соколићи,
Већ се учи бити душманина,
У рукама оштри им ножићи,
Удри боцкај мртвога Турчина!
А онамо видим децу малу
Малу децу ал' од ови већу,
Сва весела на збијају шалу,
Па у нишан дуге пушке мећу,
Нишан бију, нишан Турска глава,
Ој Српчићи голема вам слава!
Слава слава свуда наоколо,
Свирац свира, а вата се коло,
Нога везе, дуга коса лети:
„Жена био ко се не освети!“
Земља тутњи, звекега оружје:
„При му образ ко пред Турком струже!“
Шаре с' оре, горице се пуше,
Да се боље Турске главе суше.
Тамо брате ено сунце седа,
Једна љуба на војна изгледа,
И ево га, на пожу му, побре,
До две Турске до две главе добре,

Она предав: „Здраво мили друже!“
Па довата криво оружје,
Узима га млада у наруче,
Од мила јој скоро срце пуче.
И већ спава мушка глава трудна,
Украј њега седи љуба будна,
Погледује господара свога.
Моли за њга Бога великога:
„Та узми га када ти је воља,
Ал' га узми са крива поља,
Само дома јао не умори!“
Тако љуба у молитви збори.
Ох јао је нама свима јао,
Како Лазо на Косову пао,
Ал' ономе јоште једно јао,
Ко од пушке свога не копао!
Оде појца, дође зора бела,
Војно већ се доватио ждрела,
Па силази јутром и тишином
Са осталом јуначком дружином,
Те разгледа грмове и крише,
Де ће Турске кости да се скрше.
Ето Турак! ватру сваки проспе,
Па за гвожђе — куда који доспе,
Дим и пара и пушака цика,
А уз пушке та јуначка вика:

„Не дај не дај! удри, сеци, туди!“
 Црногорци кољу ка'но вуци,
 Па кад војна ту погоди зрно,
 Плаче л' љуба што се није врло!
 Не, не плаче Црногорска дика,
 Већ потера војнова крвника,
 „Стан', да т' кажем шта је Црногорка!“
 Она виче, пуца прекоморка,
 Турчин пада у зелену траву,
 Љуба к њему на му скида главу,
 Те је меће драгом више гроба,
 Верна љуба и последије гроба.
 Црна горо, гвездо соколова!
 Да тврде су поносне ти стене,
 Чеда твоја тврђа него стене,
 Стена стену гони до небеса,
 Твоја слава још више небеса.
 Збогом горо, збогом стене голе,
 Збогом чудо красно и сувише,
 Шта ћу јоште да тумарам доле,
 Те красоте већ не пађо више!

Ово реко, Пегазу ободо,
 Те управо небесима одо.
 Па кроз облак сад мањи сад већи,
 Прођо један, прођо други, трећи,

Па ударим тад на један таван
 Таван облак, облак самоставан.
 До брата да големе страве,
 Од громовне силене тутљаве,
 Ни другога ту бијаше дана
 До што муње чињау проклете,
 Оне са сви укрстиле страна,
 Викну јадап: муње мене пете!
 Шта ћу сада Боже, и како ћу?
 Ако горе, погинути оћу,
 Ако доле — среће из непада!
 Ту се сетим нашије одарања,
 И њивог убавога сада,
 Сада брата, да нема му пара,
 Све коприве нарасле високо,
 Да с' не море начудити око.
 Сјаслим тамо, на окити њима
 Главу, груди и јуначко плеће,
 Па тек онда амо громовима,
 Јера они у коприве не ће.
 Па доватим Пегу за вођице,
 И полетим доле ка земљице,
 Ту се спусти крај Дунава ледна
 Поред једна уљаника гледна.
 Ала красно челе зузукаше!
 Познам да сам код матице наше,

Уставим се, ко ту кликат' не ће?
 Куд погледиш свуда красно цвеће,
 Цвета, мири, сву ливаду кити,
 Како мора још изнутра бити!
 Ваљда мед се по земљици лије,
 Јер кошница немож' га да скрије.
 Скочи брже с Пегазу лакога,
 Довати се уљаника тога,
 На у једну кошницу загледа,
 Кад ал' у њој ни трага од меда,
 Диго другу, диго све и редом,
 Погледа и жељнијем погледом,
 Ал' у овим ка'но и у прве,
 Нигде меда ни најмање мрве!
 Шта је ово, зар се тако ради?
 Гледну челе, ох дивне чељади,
 Та све они красни соколови,
 Све трутови, да Бог благосови!
 Ој детићи, реко, здраво здраво!
 Каки амо вас постави ђаво?
 Силна посла — о да среће клете —
 Чувајте се да с' не претргнете.

Ово реко, па напоље брго,
 Пегазу се на рамена врго,
 И полете малко у напред,

Па ти нешто ка' њиву угледа,
 А по њојзи неко тумараше,
 Тумараше вако зипараше:
 „Амо купуј народни новина,
 Све шенице, да те је милина,
 Драгољуба и други цветова,
 И селена народни листови!“
 А ја виде како навалице
 Коси кукољ, чуна травурину,
 Чкаљ тај пусти и ону штирину,
 А од цвећа и красне шенице
 Ка' од куге дено соко бежи.
 Прем и она на довату лежи.
 Насмеја се ја овоме здраво,
 Па му одо говорити право:
 Ој соколе над свим соколовим,
 Шта ти мислиш море с послом овим,
 Што магарци њему се радују,
 Чкаља твога што они благују,
 Па ти вичу: здраво мили побро,
 Мислиш да је и за људе добро?
 Па што на штир сиротиња зија,
 Мислиш чини за то што јој прија?
 Штира жваће, али од невоље,
 Шта ће јадна кад не дају боље.
 Ој соколе жив и здрав нам био,

Али нешто да ти кажем тио:
 Иди збогом, прођ' се посла тога,
 Веруј красни то је за другога;
 Ал' кад жито вежу у снопове,
 И у венце кад свију цветове,
 Онда дођи нек те осамаре,
 Па понеси народне товари:
 Та Бог већи што је свет саздао,
 Што за кога свакоме је дао,
 Та човеку косу и шеницу,
 Ал' кљусету богме дрвеницу.

Ово реко, па онда потеко,
 Ка горици једној недалеко,
 Скочи с Пеге, па га онда пусти
 Испод пута на тај капац густо.
 Веруј брате, сваки љуто даже
 Когод овде за Пегазу каже
 Да се само амрозије слади,
 Не — и траве ка' друга кљусад.
 Та да ти је било погледати
 Када стаде травицу мотати,
 Би рекао и би се заклео
 Да он нигда неба ни видео,
 Већ одрасто ајо у ергели —
 Али даје ко слушати жели.

Бија жедан, те пођем пешице
 Да потражиш у гори воднице,
 Нађем једно вреоце студено,
 Стењем, цвећем дивно окићено,
 Ту се воде пованијем добро,
 Те погледим околине, побро,
 Ал' стајау стене поносите,
 Липе грање рашириле вите,
 Нигде никог, дебело залађе,
 Благо драгу ко ту драго нађе!
 Тице поју: Благо ли си нама!
 Па се паре свуда по гранама,
 Гледнем тамо, запевам овако:
 (То ко б' онда певао инако?)
 Убав момак, гиздава девојка,
 Дивно ли јој напупила дојка!
 Момак баца руке око врата
 Око врата око свога злата,
 Па је стиска па је младу љуби,
 Од милине да ј' угризе зуби,
 Дркће мома, а срце јој куца,
 Отпињу се од кавада пуца,
 Момак руку у недра јој тура
 Па момницу о травицу фура,
 Ао Бого — срце даје тече,
 Ал' и ово мал' му не приседе.

К'о да с' гора цела помакнула,
 У људе се дрва прометнула,
 Тако љуство ка мене нагрну,
 Ја га згледа на од стра претрну,
 Није шала, мој премили друже,
 Така чељад а тако оруже:
 Овај носи са Олимпа камен,
 Онај брата с Еликона пламен,
 Онај оду од тријест пречага,
 Још и друга беше чуда страга,
 Ал' предљачи један калуђере
 Завр'о се страотним: *јегоже*,
 Завр'о се да ме одадере,
 До мили што ћу ли ти Боже,
 Така врата, таке *јегожине*,
 Таке браде, така ока стрма,
 Таке јоште огромне гласине,
 Виче пусти, сва се гора дрма:
 „Стан' ниткове, стани несретнице,
 Стани уло, стан' безакониче,
 Стани губо, стани куго клега,
 Да т' научим тровати ми света!“
 Јао Бранко деде краке пружи,
 На што брже у напредак стружи!
 Стругнем јадан онамо Пегазу,
 Ал' се збуниа, те премашиа стазу,

Па ударим кроз камење неко,
 Бог поможе, већ мисли утеко,
 У једанпут зину пак'о на ме,
 Та јаруга брата пуна таме,
 Оцек страшан, ао мога јада,
 Што ћу тужан, куда ли ћу сада,
 Да л' јаруга да мене прождере,
 Да л' да слави прии калуђере?
 Бука, псовка све ближе и ближе,
 Већ гомила до менека стиже,
 Већ заману прии калуђере,
 Јегожетом да ме одадере, —
 Бука, псовка, гласина, јегоже,
 Све то беше, још помози Боже,
 Ал' те веђе, и те страшне очи —
 Сав се згрози па у јаму скочи:
 До музе помозте јаднику!
 Ово реко, прогута ме јама,
 Груну о тле, зачу чудну вику:
 „Амо брже помози ти нама!“

Падо, луни о камење доле,
 Ни се уби, ни ме што заболе,
 Том се чуди, ал' не мого дуго,
 Јер за часак виде чудо друго:
 Вика, јаяк: „О пусти нас пусти!“

Зачуо се кроза мрак тај густи,
А ја пиши, па онамо крочи,
Па протари па избуљи очи,
Па посрни, па пиши опета,
Бечи очи, до тамо кмета!
Вера и Бог, трајало је много,
Док сам само назирати мо'о,
Но сад чу ли, не ће т' бити жао,
Кад прогледа што сам сагледао.
Ја створење спази буноглаво,
Де се спушта у јаругу право,
Две три музе носи у наруче,
Па све детић од милине уче,
Не ће музе, већ подигле вику:
„Пусти пусти!“ па држ' га за киву,
Чупај с' оне чупај с' стране ове,
Стоји глава ка' у какве сове,
Ал' залуду цели ови труди,
Пусти детић јогунасте ћуди,
Носи јадне, у јами је веће,
Та сред оне тмине понајвеће
Тмине, брата, своје царевине,
Па већ не зна шта ће од милине,
Весео је, Бог га не убио!
Е је така плена задобно,
Скаче, уче, врти се и креће,

Али у час ево лоше среће:
Преко јера некаквог носриу,
Паде нице о земљину црну,
Пружи руке да се не убије,
А да главу дивну не разбије,
Па упусти оне музе беле,
А ове ти одма шумагеле!
Машине се неба и облака,
А он оста као влада кака,
Малко лежа, па с' онда помаче,
Па још мало, па још мало јаче,
Па с' протегли па горе устаде,
Па овако бумбарати стаде:
„Благо мене са мнош музе раде,
По ваздан су око мене младе,
Зној ми тару, по челу милају,
Својом песмом грудна уснавајују,
Са мнош паје а на мојим грудим,
Па се буде кад се и ја будим,
Ао брацо честитога века!
Је л' сретнији когод од менека?“
Тако збори детић овај врли,
Па довати са земље јерове,
Па и љуби па и сретан грли,
Па још збори речи овакове:
„О јерови, моји соколови,

Децо моја, моја веља снаго,
 Сјајно моје ви камење драго,
 Куда отац са вама поити,
 Бежи појца а данак засвити.⁴
 Па с' помажи, па силно поскочи,
 Засјаше му с' ка' у мачка очи,
 Диже руку па се разбаруши,
 Па заурла још ми пиште уши:
 „Амо гледај, амо свете дуди,
 Коно данак теби јадну буди,
 Гледај мене, где сунашце своје,
 Где јерове дивне зраке моје!⁴
 Па довати јера тананого
 И још оног брата дебелого,
 Тог у десну оног у шуваку,
 Удри њима по ветру и мраку.
 Боже вељи чудна дела твоја!
 Али гледај куд ћеш главо моја,
 Јер ако те то јерје довати,
 Оћеш богме грко оплакати.
 Окрето се, на поље се мако,
 Но у итњи некако с' спотако,
 Преко неког падо браколоства,
 Мал' што не би брата вратоломства.
 Ал' и овде Бог је помогао,
 И овде сам здрав читав устао,

Довати грану и кушину,
 Успуз'о се стени на висину;
 Дођо тако превесело ванка,
 Па угледа опет бела данка,
 Избави се таме и гудуре,
 И сунашца дивна из гудуре.

Пођо онда опет у напреда,
 Па ти једну ливаду угледа,
 А по њојзи свуд коприва густа,
 Нађикала свр човека пуста,
 Чкаљ, буника, татула, штирина,
 И свакаква друга травурина.
 Ал' ето ти у једанпут чуда:
 Дође човек један од некуда
 Па како се довати ливаде,
 Травурине нестајати стаде,
 Он имаше нешто иза плећа,
 Гледну боље, кад ал' бреме цвећа,
 Како дође а он га доити,
 Па цветиће око себе ити,
 Амо до три тамо четир струка,
 У један час окити се лука,
 Замириса цела околина,
 Боже мили што ћу од милина!
 Де цвет нао ту се и примно,

Ко је тако чудо још видио?
 Па ти даље ја весело гледа,
 Како оде човеку напреда;
 Како просу семе некаково,
 Драги брате, опет чудо ново:
 Како пало семе изникнуло,
 Изникнуло стабло подигнуло,
 И још класје што шеницу носи,
 Класје зрело само да се коси,
 Коси брате, часа не почаси,
 Ал' ти чудно чече од куда си?
 Он ни речи само се осмену,
 Па се даље у напредак крену,
 Ох у напред да ти види око,
 Стоји брдо до неба високо,
 До вр вршка красно и зелено,
 А по врљу дивно окићено,
 Та све оним златним облацима,
 Све златнима и све руменима,
 Како брате када сине зора,
 Нл' се сунце смири иза гора,
 А уз брдо слав свет ту врви,
 Сваки оће да је горе први,
 Свак се пење, жури се и труди,
 Да из близу чуду се начуди,
 Гледну овој гледну оној страни,

Свуд се пење јер ништа не брани,
 Само с' ова са стране нашела,
 Крш и шума на путу стајаше,
 Све камењак па до камењака,
 Грм до грма, трњак до трњака,
 Трње грма везало за грма,
 Камен стрми за камена стрма,
 А те брате убаве јаворе,
 Пљушт притиско одоздо до горе,
 Свуда пљушта, трња и бунике,
 Дешто цвеха, али чемерико,
 Чемер нама био би до века,
 Да се јаду није нашло лека,
 Нит' извора, ни водиче ладиче,
 Да се усне понаквасе јадне,
 Ни тичица, ни песама лепица,
 Да уморно срце се укрепи,
 Ох многи је овуда се веро,
 Док се није јадан и подеро,
 Ал' допрљо није још ни један мој да,
 Тамо горе на висину бедан,
 Де се небо грли са земљицом,
 Диван братац са својом сестрицом,
 Лепо красно дивно ли је тамо,
 Авај брате како ли је амо!
 Из камена стоји сове хука,

С гране суве кукавица кука,
 Кукај али према своје главе
 И још главе сеје бућоглаве!
 Ал' ето ти онога човека,
 Де се лати шуме и литица,
 Како дође, навџа ука, дрека
 Од јејина и од кукавица,
 Ал' он ништа већ секиру лати,
 Па њом десно и лево довати.
 Сада пљушту, сада грму јаку,
 Сада удри опета трњаку,
 Куд погледа, у шта силан крну,
 Све се сруши о земљицу црну,
 Тешка мишка а секира љута,
 Крџа, руши, крчи дивна пута,
 „Уху, куку!“ дивне тиде вичу
 Ал' све мадо по мало измичу.
 Већ дохака грму и трњаку,
 Па се крну пустом камењаку,
 Сад још грџа кукџава и ука,
 Он ни бриге, већ вата пијука,
 Диже, спушта, бије, туче, мрска,
 Силни камен на све стране прска,
 Та шта камен! све сама прашина,
 С њом се титра под небом ветрина.
 Све већ стене сјрска и растури,

Осим једне, тој се сад пожури,
 Грдна брате беше стена ова,
 А у њојзи грдна рупетина,
 А у руни једна грдна сова,
 А у сове грдна главетина,
 Та док би је бумбар облетно,
 Би се богме доста промучно.
 Чудотвор се амо живо крну,
 Диже пијук па удари стену,
 Пуче стена као гром да груну,
 А из стене грдна сова муну,
 Ја помисли да оће да бега,
 Али она управо на њега,
 Нуто среће! тек што она сукну,
 А он ти је пијучином фукну,
 Она паде, ветру душу даде
 Ако душу какову имаде.
 Оде сова брате најстарија,
 Најстарија и најглаватија,
 Дика, понос своји другарица,
 А царица свију кукавица.
 Она паде, друге с' уплашише,
 Па на крила лака носкочише:
 „Куку хуху! о невољо моја!“
 Издирала, па онда куд која,
 Утекоше тичице убаве,

А нека и, веселе им главе!
 Тек главате што нестале куге,
 Али у час ето тице друге,
 Једна — друга — баш читаво јато,
 Али јато брате умиљато,
 Све славују са Дрине и Саве,
 Са Неретве воде и Мораве,
 И са Крке, Лима и Цетинје,
 Долегаше одва пошдаше,
 На јаворе дрва поседаше,
 Запеваше Српску паревину,
 Српску славу, Српску гоноштину,
 И јунаке силне на стотине,
 Ал' и друге беше ту милине,
 Кад чудотвор мишку силну крену,
 Па удари ту последњу стену,
 Онај део што пута пречко,
 Оде у пра, побратиме мно,
 Други само пуче на с' отвори,
 А водица изањ зајубори,
 Па потече бистра и весела,
 Нигда така ја не виде вреда,
 Куд потече замириса цвеће,
 Ниче цвеће свуд ми во обали,
 Србадијо, путо дивне среће!

Амо брже потечи, навали!
 Глете браћо ту рукотворину,
 Глете браћо чудо и милину,
 Глете браћо пута тог згоднога,
 Глете тамо цвећа народнога,
 Амо живо цвећу понтајте,
 Па га с' млади пуно накидајте,
 Да вам путем дивно замирисе,
 Да вам срце за кућом уздише,
 Напред браћо ето вам шеинце,
 На пут вама дивне брашенице,
 Ето врела, ето воде дивне,
 Да уморно срцашце вам живне,
 Чујте славље, чујте песме оне,
 Кад ви срце у недрима тоне,
 Да вам срце с места живо плане,
 Кад чујете изгубљене дане,
 Кад се песме с јавора заоре,
 Да што Србин учинити море,
 Пут раскрчен, горе њиме ајте,
 Ајте горе, ал' се и сећајте,
 Коно красна пута вам ограда,
 Па му руци прионате млади,
 Пољубите ону руку свету,
 Што разагна невољу вам клету,
 Ноћ вам дође са Вука једнога,

Данак бели браћо са другога,
 Онај мишку у гвожђе вам скова,
 Овај души вериге раскова,
 А ко вели: он то није био,
 Бог је тога давно већ убио.

Даље пођо на виде Авалу,
 И поита Сави на обалу,
 Када тамо, чуда невиђена!
 Уз обалу лађа притурена,
 А у лађи возари лагуни,
 Та све они убави мајмуни,
 Весла њима дрво одабрано
 Побратаме то *јерје* танано,
 Крпа беше дебела јерина,
 А на крми једна страшна пина.
 На крму се пас тај наслонно,
 А очима страшно загагрно,
 Развадио уста и чељусти,
 Па удрио у тај лавез пусти,
 Боже мили та шта му је, шта је?
 Куда гледа, на кога ли лаје?
 Па погледа крају и обали,
 Гледну тамо, на ми се ражали,
 Виде онде оног дивног Еља,
 И још Еља њему пријатеља,

И још једна беше ту сирота,
 Брате мили оно красно Јота.
 Загрлили с', оборили главе,
 Па сузице роне украј Саве.
 Кад и згледа онамо поита,
 Па и вако млађане запита:
 Што плачете, што цвилите млади,
 Каки су вас задесили јади?
 „О јуначе ћути, не говори,
 Гледни само преко оној гори,
 Красна ли је, ко јој се не диви!
 Тамо тамо наша мајка живи,
 Ми би преко ал' ево не смею,
 Боже мили, па да не плачемо!“
 Но док тако ми ту говорамо,
 У једанпут страшна бука амо,
 Ја ти брже онамо отишета,
 Кад ал' брате два три магарета,
 Пуна штифла и пуна штифлета,
 И шешира Бечки и фракова,
 Панталона и крути кроглова,
 И Чивуцки они оченаша,
 И мантила, дика Бечки снаша,
 И кецова, забава јуначка,
 И ти страшни куна Карловачки,
Рукољуба па још *курација*,

И шаацира, да све боље прија,
 Ја и виде де право ка Саве,
 Удесили дугоуве главе,
 Па повика дичним соколовим:
 Ако Бог да са трицама овим?
 Ал' најстариј' уни нарогуши,
 Окрете се да ме ногом бије:
 „Знаш да носим ја просошћеније?“
 Сит га с' тедо онда да намлатим,
 Да му напред веће труде платим,
 Али за тим помислим оета:
 Та шта оћеш више од ћушета?
 Па тако и отирати оцима,
 А да видим што ће бити с њима,
 Како ће понена предустрети,
 Преко Саве оће л' и превести,
 Тек што доше магарци на Саву,
 Пас и спази па преклони главу,
 Па им смерно на сусрет пошта,
 Пољуби им ноге и копита,
 Јоште нешто говорити теде,
 Ал' магарци ни да га погледе,
 Већ скочише у лађу лагуни,
 А за њима псина и мајмуни,
 Ови веслим', пас приону крми,
 Па завати, привати и скрми, —

Пресекоше воду и матицу,
 Уз Београд пригнаше лађицу,
 Јоште виде а за часак тили,
 Де с' магарци тамо осилили,
 Укочили дугоуве главе,
 Па се бече и чарнијом славе.

Београде, мој бели лабуде,
 Ал' се јадаи мене видиш туде,
 А крај тебе до две воде ладне,
 Чине ми се к'о да плачу јадне,
 Не прскају т' поносне зидине,
 Као од пре од веће милине,
 Већ се сто мимо тебе журе,
 Да што пре те јаднога прејуре,
 Да не гледе твоје луде муке,
 Твоји јада, твоје веће бруке,
 Ох не бели са мунара вити,
 Ни с мечета они поносити,
 Крвца дивна ту се просипала,
 Крвца тврди кам је пролокала,
 Кам се круни, камен се комада,
 Па све комад за комадом пада,
 Јоште мало, неколика часа,
 Па им нема ни трага ни гласа,
 А језана и другога чуда,

Да се сећа свак к'о саика луда,
 Де је тебе она Србадија
 Пред којоме дркта Турадија,
 Де огњани онизи синови,
 Де су твоји сиви соколони?
 Ови овде нога уштањени,
 А по врату тешко увијени,
 А па главам' капе калајбуће,
 А у рукам' оно вито пруже,
 Што час тамо час амо с' гобају,
 Па прутиме околом шобају?
 Ни зубуна, нити пеленгаћа,
 К'о што чине друга права браћа,
 Ни шубара, ни доколеница,
 Ни црвени убави капица,
 Ни долама, оне Српске дике,
 Ниги тока, јуначке прилике,
 Нит' о плећи пушак' и гуњева,
 Ни за пасом убојни ножева —
 Ништ' од тога, само јад и руга
 И још оно: „Ваши покорни слуга!“
 Слуга богме, али туђи јада,
 Туђи јада, туђи накарата,
 Ја млидија да је већ одавно
 Потлачена она гуја љута,
 Што удари на Косово равни

Те ојади Срба по сто пута,
 Ја млидија да је растурише,
 Да јој није ни потрошка више.
 Али видим ево тужан сада
 Њену главу на сред Београда,
 Она с' диже, па гледа да нађе
 Оно своје смрскано комађе,
 Да с' напије јада и отрова,
 Да започне јаде вам из нова,
 Да замагли ваше беле дане,
 Да позледи те зарасле ране
 Да у крвци вашојзи заплива,
 Да вам мине посред срца жива.
 Не ће Туре више живе пећи,
 Ни са леђа вама кајше сећи,
 Ни на коље јадне вас набијат',
 Нити колом живе вас пребијат',
 Ни бацати о гвоздене куке —
 Друге сада вас чекају муке,
 Друге руке други отров праве
 За вас браћо тамо преко Саве, —
 Па се отров преко воде краде
 Да отрује вас евовде младе,
 А мој Српчич' к'о без главе трче,
 Па се слади и његака срче,
 Он га срче, а вата га санак,

Њему с' чини е је бели данак,
 Па сред куца, јада и чемера
 Лаж не види да је и невера,
 А не види де се гуја вије,
 Де му гуја напред срца седе,
 Де му гуја врелу крцу пије,
 Крцу пије, живо срце једе,
 Веће спава сладак сладак санак,
 Ох каки ће бити му осванак!
 Када једном душмани ударе,
 Кад загрме топи и кумбаре,
 Кад он из сна отровна се прече,
 Па на љуто ограије се дене,
 Оће л' удрит' на душманску силу,
 Па ка' од ире збијат' у гомилу,
 Од једнога градити двојницу,
 Од двојнице опет четворину,
 Не плашит' се те јуначке муке
 Док је мача, докле трају руке,
 Па зла срећа кад десницу срубн,
 Дочекати шуваком и зуби,
 Шкргутнути, злотвора ичепати,
 Па зубима к'о јање заклати —
 Дати живот у дивну замену
 А на славу Српскоме имену?
 Не ће више не ће бити тако,

Биће чудо, ал' биће инако:
 Од сабље ће вагаг' невестица,
 Од кумбара Чивуца грозница,
 Топи гуде, сабље позвекују,
 А уз звуку Срби јадикују:
 „Стани, стани, привати ме друже!“
 Овај бежи, онај за њим струже.
 Српче јадно подобно ће бити
 Да душману бритку сабљу сити,
 Не ће бити соколова ока,
 Нити плећа к'о стена широка,
 Нити груди као сињи камен
 Кад удариш да истераш пламен,
 Место раста место оморике
 Биће само трске и шибљике,
 Ох невољо ао вељи јаде!
 Место оне поносите зграде
 Биће само два три прашка лака
 Да се плаше од ветрића свака,
 Доба клето, Бог нам те не дао,
 Ој Србине, куд си забасао?
 Ло јаде, ао гујо љута,
 Иди клета, ох иди му с пута,
 Дајде Боже стрелу громовицу,
 Да ударим ову отровицу,
 Ло Чубро, на што ли си стао?

Бог је теби гром у руке дао,
Удри гују, ох удари врага,
Да му није међу нама трага.

Ово реко, дадо плећн јаду,
А ономе црном Београду,
Па удари на неку ритину,
Па отуда на пеку лужину,
Па лужином пођо у напреда,
И сред луга намастир угледа,
Леп ли беше сред лужине ове,
Ал' сад не знам како се зове.
Ја од пута бија малко трудан,
Малко гладан а малко и жудан,
Па се сетим красни печеница,
Намастирски красни посланица,
Вина рујна и пребела леба,
И остала што гръоцу треба,
Па намислих у намастир побро,
Те се онде повеселиг' добро,
Наслагаг' се, добро се налити,
Па ондека баш и преноћити.
Живо дакле намастиру крочи,
Док длан о длан, вратила докрочи,
Муну кроз њи, поред кујне муну,
У тај часак лаган ветрић дуну,

Замириса са ражња пециво,
Заигра се моје срце живо,
Гуско! патко! срећо над срећама,
Благо оном ко се вама масти!
Па потрчи горе ћелијама,
Када тамо, како с' упропасти!
Ја опазим црна кагуђера
Што ме јутрос у јаму сатера,
Па се брже до носа завијем,
И за ступац некакви се скријем.
Чудо ми је да ме није чуо,
Кад сам тамо к'о луд домуноу,
Ваљда га је збунило пециво
Што ће скоро на сто се донети,
Ваљда оно рујио ладно пиво,
Те ме отац не спазно свети.
Он одаше брзо крај ћелија,
Ваљда ручак да му боље прија,
Кад кад стаде, па се маши бради,
Ослену се те ми је поглади,
Па трч' даље, јоште зазвиждука,
Ао брате да големи мука!
Он одаше и тамо и амо,
Јако даље, јако мени ближе,
Једном брате баш до стуба стиже,
Та до стуба де сакривен бија,

Ударити што поднесе снага,
 — Па од ране и бола ни трага,
 Дивна чуда! али баш најпосле
 Да не беше све то санак досле?

Ово реко, па се лећи спрема,
 Јера ми се нешто позадрема,
 Но док место ја тражи по мраку,
 Гледну малко небу и облаку,
 Ал' кад виде саме облачине,
 А звезде те баш ни једине,
 Падне на ум нојца некадашња
 Што бијаше ка' ова садашња,
 И песмица што ја онда пева,
 Та са брда оног Магарчева,
 Па запевам од прилике вако
 (Чула нојца сад нек чује свако,):
 Тамо ноћна без звезде тамо,
 Шта кроза те тако сија амо?
 Кажу ето сунца огрејана
 Да донесе нама бела дана,
 А мени се млађаноме чини
 Као мачак ноћу на сланини,
 Кад што шушне а он од стра скочи,
 Па кроз таму засјају му с' очи.
 Ој давори учитељи крети,

Да чудне сте и дивне авети!
 Пола мачке а пола сте људи,
 Лика људка а мачије ћуди,
 А те избе и за књигу клупе
 Ништа друго нег' мишије рупе,
 Па по ваздан срце вам уздише
 Да из ђака начините мише,
 Псуј и карај, па на мацке вуци,
 Па и онде ка' скотове туди,
 Да свак од њи дркће и трепеће
 Када госа крај њега прошеће.
 Ој мачкови, скотине несите,
 Јесте дивне јесте племените,
 Ви мишева своји не би јели,
 Крв и мозак само пити тели,
 Лепо ли би знали како ваља
 Од човека правити богаља:
 „С књигом свани, с књигом и омркви,
 Седи, бубај, па на књизи цркви!“
 Ал' скочити у Дунаво ладно,
 Ту поврнут' своје здравље јадно,
 Заметнути шешану на плећи
 Па у гору у ловак потећи,
 Ту вас грдна спопаде љутина,
 Па дајасте к'о на ланцу псина, —
 Псина лаје, али кућу брани,

Ал' ваш лавез оће да сарани,
Ведро лице и слободно око,
Права кичма, глава на високо,
И још они дивни разговори:
„Ето свиће, ето зора зори!“
Ту вас, ту вас стаде веља дрека,
Као жаба на славује крека, —
Жабе луде деру се и груде
Да славуји зоре не пробуде,
Слављи поју, зорица се бели,
Данак јасни од појде се дели,
Сунце сјаје, ритине се пуше,
А по глибу жабетине гуше.
Ту умуко, пружн се у траву,
Скидо камен са срдашца свога,
Скидо камен, мето га под главу,
Склопи очи ао јада мога,
У једанпут страшно чудо ново —
Ал' за сада доста је и ово.

(1847 Мар.)

Н а т и с и н.

I.

Ал' се . . ша туђа леба слади,
И прија му — да кљусета товна!
Али кљусе оће и да ради,
Ради, стење, а све лете ~~году~~ !

II.

Пре међ стоком беше брада
У самога јарца,
Али чуда — ево нађо
С брадом и магарца.

III.

Миле ђипа, оће да ушуче,
Мируј море, изешће те Вуче.

IV.

Ал' ваљане ми имамо главе,
Штета само што су нам без главе.

(1847 11 Мар.)

ИВАН СЕРГЕЕВИЧ

Иван Сергеевич, как ты знаешь, я не люблю, когда...

Иван Сергеевич, как ты знаешь, я не люблю, когда...

Иван Сергеевич, как ты знаешь, я не люблю, когда...

Иван Сергеевич, как ты знаешь, я не люблю, когда...

Иван Сергеевич, как ты знаешь, я не люблю, когда...

КЪИГА ДРУГА.

ИРИЛА ЧРЛАТ

Гуде моје омице, како,
Амо и ти велики гуде,
Де претуча, де како гуде,
Де те срну адике у гуде,
Та цуно је и претуча гуде,
Чудо јавно бито не гуде гуде.

Јоно бела, јуно отримно,
Анеко горо, поже обитно,
Псеће јако, **ГОЈКО.**
По те јоно, по те јоно,
По те јако, по те јако,
По те јако, по те јако,
По те јако, по те јако.

Ан саче јоно, ан саче,
Криво да те јако гуде,
Саче саче да јоно прати јако,
Ан јоно јако јако јако,
Јако гуде јако јако гуде,
По руку ан јоно гуде јако,
Јоно јако јако јако гуде,
Ан јако јако јако јако,
Јако јако јако јако гуде.

Л О К О

Гусле моје овамоте мало,
Амо и ти танано гудало,
Да превучем, да мало загудим,
Да ми срцу одлане у грудим,
Та пуно је и препуно среће,
Чудо дивно што не пукне веће.

Зоро бела, сунце огрејано,
Лисна горо, поље обасјано,
Цвеће мило, роса, бистро врело,
Па ти јоште моје чедо бело —
Ко да гледне чарне очи твоје
Па у срцу да му не запоје!

Ао свете мио и премно
Красно ли те вишињи удесно,
Само само да још мрети није,
Ал већ нека кад инако није.
Данас сутра час ће ударити,
Јарко сунце мени закљонити,
Из руку ми јасне гусле тргнућ,
Моје тело под земљицу вргнућ,
Ал што певах не ће пропанаути,
Након мене хоће останути

Док се поје, док се винце пије,
 Док се коло око свирца вије,
 Докле срце за срцем уздише, —
 Е па доле, а куда ћу више.

Ох олује, ао грмљавине,
 Погнале се небом облачине,
 Посуктале оне муње лаке
 На раздиру небо и облаке,
 Дршће земља, помиче се стена,
 Вихар чупа дрвље из корена,
 Мрак је сада, све сад опет гори —
 А мој Боже света не умори!

Севну муња — гледај тамо горе
 Оне беле поносите дворе,
 Стоје двори слава нека стара,
 Кажу двори силна господара,
 Ударени на стење високо —
 Баш се види где царује соко.

Та соко је ка' му отац био,
 Што му красно име оставио,
 Баш ка' таком приликује тићу —
 Њега зову Гојко Змајевићу.

Јутрос рано пре румене зоре
 Гојко беле оставио дворе,
 До оружја и срдашца свога
 Он не крену друга ни једнога.
 Да лов лови у горицу зађе,
 Јутро прође, он лова не нађе,
 Прође подне, лова ни од куда —
 Нуто јада и његова чуда:
 Па још буре што сад осилила,
 Те растреса над горицом крила —
 Ох гњеван је, ал не са ветрине,
 Не са пљуска и те грмљавине,
 Давно све то јунак савикао,
 Ал му мука што је забасео:
 „Севај муњо!“ гњеван покликнује,
 Муња сева, гору осветљује,
 Ал све заман, крета нигде пута,
 Он једнако по беспућу лута.

Буре нестала — ноћ је — ведро — тио —
 Давно данас месец поранио,
 Па већ зађе — већ је пола ноћи —
 Јоште мало и зора ће доћи —
 И ето је, веће се помоли —
 А наш јунак дал је спази, што ли?

Дал још лута, дал санак борави?
Зора сјаје — ма где он се бави?

Ено њега тамо крај извора,
Где клоуо од тешког умора,
Пуно гњевних мисли премислио,
Ма га најзад санак преварио.
Још он спава, за зору не хаје,
Беда зора за њега не сјаје,
Зора сјаје, диван свиће данак,
Ал наш Гојко грдан сива санак.
Сива јунак е ка' јуче лови,
Па не може ништа да улови,
Па ка' јуче диже с' олујина,
Пљусак пљушти, јечи грмљавина,
А он лута гором кроз планину,
Те пред једну стигао пећину.
Шташе улест, али се остави,
Коса му се подиже на глави,
Чудно нешто отуд нањ се сјаје,
Мисли јунак: ко је, Боже, шта је?
Ал се крену то чудо из мрака,
Те спопаде у страху јунака.
Медвед беше — замах он се брани,
Никако се не мож' да одбрани,
Већ ноктима спопао га тешко,

Већ му кида то месо витешко,
Већ на земљу хладну га обара,
Већ му чупа срце из недара,
Већ — ох муко! он се из сна прену,
Па десницом ка срдашцу крену.
Још погледа — јао мили Боже!
Таре очи, вероваг' не може:
Близу њега једно чедо бело,
Сан је и то, мисли он зацело:
„Сан је сан је —“ гледа — „ал опета —“
Та лепа је прелена је кмета.

Прва буна ето већ га прође,
Он устаде, па зборити пође:
„Богом сестро, право ми говори,
Што ли чиниш у тој пустој гори?
Ко те младу догнао овамо,
Где живују дивље зверке само?
Кажи брату ако си девојка,
И људска те одојила дојка,
Кажи брату ол девојка била,
Оли чарне ове горе вила,
Јера чуда веруј ми такога
Још не видех за живота свога,
Па оли си из горице вила,
Ол те барем вила одојила.“

Тако јунак, а девојка заче:
„Богом брате незнани јуначе,
Ни сам брате ове горе вила,
Ни ме вила младу одојила.
На дому ми останула мајка,
Имам тамо и старог бабајка,
Дођох амо да умијем лице,
Да донесем мајци јутрошњице.“

— Ово рече, ка извору оде,
Лице уми, и паточи воде:
„Сада идем, мајка мене чека,
Но јуначе ти си из далека,
Јера мислиш ка' што рече амо,
Да овдена живе зверке само,
А не знадеш сред ове горице
Беле дворе Рајка Жеравице,
Глени само — видиш тамо горе
Оне беле понosite дворе,
То су двори Жеравице Рајка,
То су двори мојега бабајка.
Дођи к нама, сваг те радо чека,
Јер си видим путник из далека,
Мајка, сеја за тебе се боје,
Јер си самац оставио своје —
Но љуто се млада заговори,

Ваљало је да сам већ на двори,
Збогом сада, ал кад отле пођеш
Немој наших двора да мимођеш.“

То изусту оде двору мома,
Оста самац Гојко наш сирома,
Оста чудан, у мисли се дао:
„За што“ вели „пре то несам знао?
Али ништа, шат још доцне није.“
Те полако дворима се вије.

И у дворе Гојко улегао,
А лепо га Рајко дочекао,
Понудио ка' што ваља госта,
Мудрих речи прозборио доста,
Па је овда вако започео:
„Чу ли сице што бих знати хтео;
Од куда си и ко ти је мајка,
Кога кажу родног ти бабајка?“
На то Гојко брзо реч прихвати:
„Право ћу ти све ја казивати.
Оца свога једва сам познао,
За детињства мога он је пао,
Са Турцима у боју крваву
Он је славно изгубио главу,
Њега зваху Знају Милутине —“

„Змај Милутин — та Бога ти сине!“
Кликну старац, мило му беаше,
Па овако даље бесеђаше:
„Та ја и он ка' браћа смо били,
Заједно смо пекад Турке били,
Знаш ли оно — ал било је давно,
Дваест лета сад ће бити равно,
Ти си онда једва на свет стао,
Но зацело веће си слушао —
Крваво је сунце излазило,
Крваво је онда залазило,
А сувише два крвава данка
Горешае огањ без престанка,
За небо се пусти дим машао —
Онда сам ти оца упознао.
Хеј мој сине, какав ти беаше,
Какве л' Турком јаде удараше,
Та не беах ни ја кукавица,
Ал он беше наша перјаница.

За једнога боја жестокога
Беше муке доста за свакога,
Свак чињаше колико могаше,
И пред собом Турке разгоњаше.
Ја од чете беах понајирви,
А вас црвен од Турачке крви,

Кад гле на ме једне јувачине,
Као какве мутне облачине:
„Стани“ викну „стани копиране,
Грдие си ми ударио ране,
Пуно си ми другова згубио,
Но и тебе сад је Бог убио.“
Па је пушку малу потргнуо,
Удрио ме амо под назуо,
Врела крвца из ране покуља,
Ја у седлу мало се заљуља,
Шћах из боја окренут' коњица,
Ал не даде сила потурица.
Још из пушке једне удари ме,
Јоште једном љуто обрани ме,
Испаде ми бритки нож из руке,
Вас ти клонух, — јао моје муке!
Украј мене Срба ни једнога,
Све прснуло а од јада мога,
Већ прискочи проклети Турчине,
Већ замахну да ми главу скине,
Већ помислих: збогом бели дане!
Ал сва срећа не хте да ме мане.
Јер у тај час Турчин с коња клону,
Сабљу пусти, па на земљу тону.
Ох Милутин недалеко био,
И јаде ми љуте опазно,

Дохватио ону шару дугу,
И помога' од самрти другу.

Од то доба проше две године,
И погибе Змају Милутине.
Змај је био ка' змај је и пао,
Сам је онда триест сасекао,
И што ћу ти хвалити га веће,
Нигда мајка родити га не ће."

А мој побре ала ти се жари,
Ал се кува, ала ти се вари,
Ал се врти крај огња пециво,
Ал се спрема то румено пиво.
Та части нам Српчића старина,
Част господска под небом милина:
Већ дан један — већ и други ето —
Пате јавци, пати вице клето —
Већ и трећи — амо побре мио,
Но већ си се брате задоцнио.
Веће Гојко окрочи коњица
Што поклони њему Жеравица:
„Збогом збогом!“ веће га ободо,
Већ ка' муња пут горице оде,
Већ замаче — још се види мало —
Но сад га је већ са свим нестало.

Тужна Цвета у двор похитала,
У потаји сузе лити стала —
Бог би дао те са већих јада
Нигде никад не сузила млада.

Зора зори, ни сам не знам која,
Ал је красна, па била ма која,
Гором језде два коњица млада,
Једно Гојко, а друго је Рада.
Јесу красна два та побратима,
Само трећег да је још међ њима
Па би река' Милош је устао,
И са браћом овод појахао.
Ал је Стојан на крајину мака',
Па он чува стражу од Турака,
И давно је како тамо крену,
Њему Раде иде на измену,
Радивоја побро Гојко прати,
Па га моли и овако брати:
„Хајде брате хајде Радивоје
Да ти злато ја покажем своје.
Та чудо је побратиме мио,
Ни у сну га неси никад сиио:
Каква стаса — лице ка' зорица,
Око бистро летше нег даница,
Даница нам носи белог данка —

Та лепша је од најлепшег данка,
Тако збори, побра с пута свраћа,
Па са њим се странпутице лаћа.

Лаки коњи, а прелело доба,
Ала лете побратима оба!
Јутро бежи, подне се примиче,
Из горнице бео дворца ниче:
„Моје сунце ено сјаје онде,
Деде зеко још понеси донде.“

Код Рајка су обојица били,
Частили се, рујно вилице вили,
Узјахали замене коњице,
Хватили се зелене горнице.
Језде гором они оба двоје —
Ал је нешто чудан Радивоје,
Вас се нешто јунак променио,
У мисао неку заронио,
Баш у неку мутну и немилу,
Мало збори и то ка' на силу,
Мучно језди украј побратима,
А све жешће у напред се прима,
Ка' од њега да би ујакао —
Спази Гојко, и беше му жао,
Сети с' Цвете, па се и пренаде,

Па овако говорити стаде:
„Што је теби брате Радивоје
Откад злато ти угледа моје?
Нешто тешко носиш у недрима,
Па од свога тајниш побратима.
Још ме чудно гледиш по некада,
Да ме страва свег спонадне млада.
Та мислиш ли о Цвети мојојзи?
Нађе л' мане ти какве на њојзи?
Кажи брате ако Бога знадеш,
Што на срцу својему имадеш,
Мој по Богу ти си побратим —
Казуј брже, да се не мучим.“

На ово је јунак Радивоје
Мало лице разведрио своје,
Јоште рече: „Хеј мој побре мио!
Какве мане — куд си замислио?
Та штогод је на свету дивоте
Све то Цвета за себека оте.
Ох узми је, не ћеш се кајати,
Она ће ти данке да позлати.
А што мало потамне ми лице,
Своје сам се сетно сестрице,
Њу ка' знадеш земља већ покрива,
Ја помислих: да је сада жива!

Красна л' беше кад беше на свету,
И на твоју доста налик Цвету.
Ето брате што си знати хтео —
С тога сам ти мало невесео.“

Ово рече, оде на крајину,
А Змајевић кући кроз планину,
Оде кући песму певајући,
Певајући злато спомињући.
Ох та певај когод злато има,
А ко нема певај к'о да има,
Није л' злата има штогод друго —
Певај само, не разбирај дуго,
То ил оно, све је брате једно,
Што је мило све је песме вредно.
Ето моје, па нек ми је проста,
Јер за сада свакако је доста.

Песмо моја песмо од некада,
Где је оно красно доба сада
Кад те сретан ја певати почех?
Ох давно је, ма ја те не дочех:
Четир пута веће зима љута
Пограбила лишће са дрвета,
Четир пута сину прамалеће,
Лишће врати, окити дрвеће.
И тако ће док је века бити,
Једно грабиг', друго доносити,
Ал што зима уграби менека
Не поврну нико ни до века.

Даничићу! тебе сад братимим,
Да са срца мало јаде снимим:
Ја имадох брата рођенога,
Рођенога брата јединога,
Црва земља менека га узе,
Ја за њиме пролих горке сузе,
Ал све заман — ништа не помогох,
Из гроба га подићи не могох.
Богом брате, кад роднога немам,
Не дај самац да се на пут спремам,

Хајде са мном, јер без братског друста
Веруј веруј земљица је пушта.

Нојца оде, сину зора бела,
А оживе околина цела:
Од свуда се момци помолеше,
По два по три, од некуд и више,
Сви на коњма, коњи им милина,
Ма јунаци чудо и милина,
Весело им око и оруже —
Куд су нагли љубазиви друже?
Ето језде и зборе о Гојку
Дал ће са њим по Цвету девојку,
Спремили се, на од пусте жеље
Похитали њему на весеље?
Опет зборе, али за крајину,
И спомињу нешто о Турчину,
И о крвци што ће да се лије —
Дал ће бојак да се какав бије?

Бојак богме каквог још не беше,
Јер се мучни гласови разнесе,
Кажу: Турци нешто немирују,
Дању ноћу брзе коње кују,
Прах намичу, оштре јагагане,
Честе књиге прате на све стране,

Још помрко на 'ве горе гледе —
Бојати се од злотвора беде.
Па за то се момчад узбунила,
Разавила соколова крила,
Те ка кули Змајевој се крећу,
И туде се на рочиште слећу,
А отле ће к осталој дружини,
Па са њоме крвавој крајини,
Да не даду, већ да је утврде,
Да је како Турци не нагрде.

Већ је подне, већ и превалило,
Под кулом се све већ искупило,
Већ и Гојко озго је сишао,
Те по друсту разгледати стао;
Тражи јунак Богом побратима,
Ал у чети јунака не има,
Гледну даље, и заман беаше,
Већ за њега запитати шћаше,
Ал ето га, ето сивог тића,
Иде Стојан и води вранчића,
За њим ступа љуба вереница,
Тужна јадна кано робињица.
Ал где не би тужна јадна била,
Какав ноћас санак је уснила:
У сну њојзи сунце помрчало,

Па с' на земљу доле саурвало,
А кроз војна њезино срдашце
И не знаде за друго сунашце:
„Дакле сунце, само јоште сада,
Само сада па више никада!“
Тако Мила, — заман је зборио,
Узаман је њен Стојан корпио,
Она опет: „Никад ох никада
Више ми те не има пазада.“
Од по ноћи тако процвилела,
Од по ноћи ока није свела.

Већ је време, доста би праштања,
Доста збора, доста световања,
Јунаци се коњица хватају,
Мајке, љубе, сеје одступају,
Али многа тајом засузила,
Ма не сузи Стојанова Мила,
Тешки јад јој срце покосио,
И у оку сузе засушио,
Око стало па се укочило,
Она гледа своје сунце мило,
Сунце мило али на западу —
Помоз' Боже ње големом јаду.

Веће Стојан од земљице скочи,
Већ коњица претилог окрочи,
Већ — та глени љубе несретнице,
Она скочи вранцу за вођице:
„Не ћеш — не ћеш!“ к'о ван себе врисну,
Па вођице оберучке стисну.
Ох срамоте што с' на Срба оте!
Од срамоте пламом запљантио:
„Пуштај љубо, вишији те убио!“
Ал ништ' за то и не хаје млада,
Већ још чвршће вођице спонада.
Наже јунак снагом из мишица,
Отклопи јој руке од вођица,
Од коњица отури је јадну,
Она паде на земљицу хладну,
Паде доле па се обиезнани —
А мој брате таке јаде мани,
Где Стојана, гледни сивог тића,
Он удари претилог вранчића,
Срдит био, срдито удрио,
Срдито му коњиц захватио —
Сви за њиме — коњи се слегеше,
Па за собом поље отискоше.

Сунце зађе — поћ је — свуда тавно,
Догорели огњи већ одавно,

Коњи пасу, ма јунаци пали,
Крај пушака тапаних заспали,
Гојко дуго на злато мислио,
Ма га најзад санак оборно.
Спава и он, спавају главари —
Али један за сан још не мари.
Јоште Стојан не склала очију,
Чудне мисли по глави му с' вију,
Растанак му на срдашце пао,
Па ка' сињи камен притискао,
Своје љубе јаднице се сећа,
Тад ох тада сва га мину срећа,
Та кад оно прискочила млада
Сва ван себе од слутње и јада,
Кад дохвати вранца за вошце,
Како ли је тиште немилце.
Па ко знаде како може бити,
Може тужна јоште погодити.
И слутња му срдашце прихвати
Да је не ће више угледати,
И што даље већма га спопада:
„Никад више — дакле баш никада?“
Заман мучи, заман се отима,
Све га већма слутња обузима:
„Дакле никад — дакле баш заного
Никад више к'о што рече драго —

Никад више —“ ту му коњиц рже,
Он из мисли претешких се трже,
Те погледа неба ка истоку,
Гледа боље, не верује оку:
Црвен пред њим ка' да небо гори:
„Шта је оно — зар већ зора зори?“
Још ослушну — дали штогод чује?
Је л' то топот што се приближује?
Богме коњик — Бог му у помоћи!
Што л' га гони овако по ноћи?
Већ је близу већ и пушка цикну,
А уз цику јунак вако викну:
„Та на ноге! Турци ударише,
Ударише, воду прегазарише,
Бију, кољу, робе, пале, руше —
Јао Срби куд ће ваше душе.“
Цело поље већ се уздрмало,
Пешац, коњик, све с' опремај' стало,
А Змајевић брзо похитао,
Па гласника раснитивај' стао,
Да све знаде што је и како је,
Понајвише где је Радивоје.
Гласник оде: „Бог то један знаде,
А ја само да њега нестане.“

Синоћ јунак ка' и увек оде
 Да уходи Турке украј воде,
 Одмах за тим Турци ударише,
 И за час нас љуто нагрдише.
 Јао брате кад се сетим јада
 Што насхвати онда из ненада:
 Ни сад не знам како све беше,
 Ма за час нас Турци опасаше,
 Баш из земље ка' да поникоше —
 Све бих рек'о издаде нас неко,
 Баш издаде другаче никако,
 Ево главе ако није тако.
 Ал куда се деде Радивоје,
 Не знам брате а душе ми моје,
 Како оде од онога часа
 Нигде њему ни трага ни гласа,
 Ох јунак је Радивоје био,
 Па је гдегод главу изгубио.“
 Ово рече, ал рече и више, —
 Ма се веће Срби опремише —
 Гојко миче коњанике своје,
 А уздише: „Хеј мој Радивоје!“
 И цела се веће војска крену —
 Већ стигоше у гору зелену,
 Већ стигоше, већ и залакоше —
 Мало прође — већ Турке среташе:

Поцикташе те пушке танане,
 А зајеча гора на све стране,
 Огањ суну, и до беле зоре
 Много срце Турачко сагоре.
 Зоро бела — ма гле Турског јада!
 Сунце грану — ох јад тек је сада.
 Пламте њима браде на све стране,
 А полећу тикве обријане,
 Срб удара и тамо и амо —
 Но да махнем кад је игра само,
 Скоро свуд их Срби већ сломише —
 Ма ће сутра бити муке више.

Ено зађе сунце огрејано,
 А врћу се чете непрестано
 Од горице од оне каурске,
 Чете иду а чете су Турске,
 Што серашћер у напред послао,
 Па какве их назад види јао:
 Поломљене, огњем опаљене,
 Бритким гвожђем љуто нагрђене,
 Ага пешке, а бег без сарука,
 Жива брате овог света брука,
 Ни по бруке да је још од кога,
 Већ од раје скоро од никога —

Шкрипи зубим' Арслан Сулејмане,
„Ох ђауре, чекај докле сване.“

И где свану, и сунашце грану,
Ал већ бојак притиска' пољану,
Е се Турци макли пређе зоре,
А испали Србињи из горе,
Сусредли се, приметили јаде —
Али сад тек прави бој настаде.

Хај Србиња, хај пуге жестиве,
Хај јунаштва што ми дивни чине,
Гледни оне — али на што брате,
Давно зна се за тиће крилате,
Па ка' увек тако је и сада,
Где Срб бије ту је пуно јада.

Бој се бије — подне превадило,
А са неба сунце запламтило,
Ал је Турком око срца зима,
Јер све даље Србаљ преотима,
Понајдаље Гојкови коњици,
Та јесу ти красни убојници:
Положише, Турке замрсише,
За срце им војску ухватише,

Па је на све размахују стране —
То опази Арслан Сулејмане,
Гледну Руста, десно крило своје,
Русто гледну на снахије своје:
„Јада за мнош!“ то само изусти,
Па коњица у коб Гојку пусти.

Дочека га Гојко — удрише се —
Пода њима земља се затресе,
А над њима сабље се сретеше,
Али Турчин беше среће лоше:
Живо одби, живље Србин ману,
Обори му главу на пољану —
Русто паде — кликну Србадија,
А уздахну листом Турадија,
Задрхташе јадни на све стране,
Понајвише Арслан Сулејмане,
Обамре му срце у недрима,
Али окле, кад га и не има,
Давно срце у Хајке је младе —
Камо срећа да је не познаде.

Ње се сети, препаде се тешко,
Заборава поштење витешко,
Плећи даде, на коњица сави
Ка чадору где злато остави,

Да је узме па да бега с њоме —
Ох за што је маче са собоме!

Живо Турчин низ пољану нага,
Опази га Гојко, потера га,
Још кликује, „Стани тако т' Бога,
Та један ће само на једнога.“
Али Арслан главе не обраћа,
Само ћога бакрачлијом даћа,
Бежи ћога кано див из горе,
Види Гојко стићи га не море,
Па се пушке са рамена сећа,
Пушка цикну, а поможе срећа,
Арслан паде, заклаше га змије,
Звекнуше му празне бакрачлије.

Паде Русто, паде Сулејмане,
Збунеше се Турци на све стране,
И пре Срб им пуно удри мука,
Ма сад тек им обрте нурука.
Али ко ће све ти казивати,
Ко л' им редом јаде прикупљати,
Ето једном: поцрвене трава,
Оставише пет хиљада глава,
Што претече стругну без обзира —
Ал ко рече да у Срба дира.

Ено беже — баш их поломише —
И чадоре Турци оставише,
А Србињи у њих улегоше,
Па их дивно преметати поше,
И подоста беше у некоме,
Понајвише у Арслановоме,
Баш у њему на гомиле благо —
Али где је Арсланово драго,
Где му сунце где Хајкуна бела,
Благо стоји — куд се она дела?

О Хајкуна ружа тек развита,
Па у киту са љиљаном свита,
Тако ти је румена и бела,
Ко је виде, срце му понела.
Ама слабо очију беше
Што дивоту ову сагледаше,
А међ овим неко момче Тале,
Красан јунак, сви га Турци хвале.
Ја сад не знам како с' надесило,
Ал је једном Туре привазило,
Једном само, али доста беше,
Све му мисли за њом се отеше,
И давно је уграбити шћаше,
Ма с' никако згода не даваше.
Ал кад Арслан на ограшју паде,

Тад се Талу и згодница даде:
 „О Хајкуна“ рече „сад си моја“
 Дирну коња, утече из боја
 Право Хајци, — весела му мајка!
 Јоште кликну: „Бежи са мном Хајка!“
 Што би даље то песма не знаде,
 Ал и да зна, скратити вабаде,
 Ње ту нема, а нема ни Тала,
 Где су да су — помога' им Ала.

Сунце седа поносито тио,
 Гојко у њег' очи управно,
 За горицу злаћано заходи,
 Чини му се срећу му одводи,
 Нешто му је и чудно и тешко,
 Чудно куца срце му витешко,
 Да је јутрос кад бој завлаштио,
 Лако би се муду још довно,
 Ма су Турци у неврат расути,
 Па на што ли ово сада слуги!

Сунце зађе, а Гојко уздану,
 Спусти очи, глену низ пољану,
 И опази једнога коњика,
 Ал још не мож' разазнаг' му лика.
 Коњик ближе — ох сад га познаде,

И мучнија мука га спонаде,
 Позна Мирка слугу Рајковога,
 Ма какав је за милог му Бога:
 Вас у крви, а сетнога лица,
 Једва свога што с' држи коњица,
 Шинуле га гује наопако,
 Гојко скочи: „Окле брате тако?
 Бог ти вишњи дао срећу бољу,
 Ал ти носни јаде и невољу.“

„Носим своју и твоју невољу,
 Бог ће теби дати срећу бољу,
 Теби можда, ал мени никако,
 Него деде прихвати ме јако,
 Тешке су ме освојиле ране —“
 Ово збори, љуља се да пане.
 Прихвати га, с коња му помаже,
 На земљицу Гојко га полаже,
 Полаже га, а мозак му гори:
 „А мој брате говори, говори!“

Мирко заче: „Ноћас све беаше —
 Баш се зора помолити шћане,
 А зачу се цика од пушака,
 И поклика: ето нам Турака!
 Одкуд — како — једва ко запита,
 Свако скочи, пред Турке похита,

Сретосмо се, па се покрвисмо,
Изгубосмо, љуто с' изранисмо,
Без ране нас не оста једнога,
Сваки братски бранио је свога,
И сам Рајко у бој се нагнао,
И он ране у руку допао —
То су брате, то су јади наши,
Али ево и твоји и наши.
Побисмо се и Турке узбисмо,
Што игогосмо оно одбранисмо,
Али Цвету али злато твоје
Уграби нам пусти Радивоје,
Поклет да је догод света траје,
Ова љута рана од њега је⁴.
То говори, а с душом се бори,
То изусти лаку душу пусти.
А Змајевић — ох махни му јаде,
Бог нам таквих не дао никаде —
Ма је чудно испод овог неба,
Од свуда нас лоша срећа вреба,
Зато брже лозовине ако,
Да се њоме браћо оружамо,
Да несрећу како од куд муне
Дочекамо на те чаше пуне,
Да с' кунемо, чашама звекнемо,
Шат немилу како одбијемо.

Побратимство под ноге вргао,
Родну земљу злотвору издао,
На крет часни сабљу повадио,
Украј Бога место изгубио,
Па све заман — ох ти јаде тешки!
Врти му се тај мозак витешки,
Цели свет се око њег' окреће —
Чини му се ни ђаво га не ће.

Зборио је што је лешне знао,
Чинио је што боље могао,
Ал кад виде да не може тако,
Домисли се, обрте инако,
И нареди лажне гласоноше,
Те на душу своју потегоше:
Е њен Гојко на ограшју паде,
Ал се Цвета преварит' не даде:
„Е па добро, дад' његову главу,
Да је видим мртву и крвану,
И целивам место драгог свога,
Кад га жива грлити не мога,
А ти брже копај раку ладну —
У њу лећу, издаице не ћу⁴.
Тако Цвета, па лице одврати,

Својих мисли јађаних се лати,
 Од образа сузе јој удрише —
 Радивоја јади покосише,
 Од јада му пуца срце живо:
 За што он баш да јој чини криво!
 Те проклиње која га родила,
 И за такe муке одојила,
 Е кроз нака' до неба улега,
 Небо пред њим, а не мож' у њега.
 Ох када би време врнут' мога'
 До онога часа злосретнога
 Кад је првом дивну угледао,
 Чини му се: би је прегорео —
 Би зацело, и мога' би ласно —
 Али сада — сад је веће касно.

Где град Турски — мрко л' кроза тмину
 На Србињску гледа покрајину,
 Мрко гледа али залуд му је,
 Лоше су му за каменом гује.

Што утекло па се не разбегло
 Све из боја уњ се Турак слегло,
 Ту мишљаху јадни да одахну,
 Ал несрећа још их се не махну.
 И ако је као што се збори,

Онда богме у час понајгори,
 Е ђауру није још до мира,
 Војску купи, све најбоље бира,
 Гради справе какве још никада,
 Ко да хоће баш амо на града,
 Тако збори и тако се слуги,
 А Турцима у срцу се муги,
 Свак се боја последњег спомније,
 Те по неки вако започиње:
 „Вала кардаш, то бојак беаше,
 Није шала, баш нас покрхаше,
 Баш к'о да се сваки помачио,
 И чујте ме, а што бих вам крио:
 Ако буде ка' што неки слуге,
 И ђаури амо се упуте,
 Когод хоће нека куша срећу,
 Нек их чека, ја их чека' не ћу,
 С поља сам им још и утећ' мога',
 Ал са града охронуће ћога.

Ту је Тале, ту је Радивоје,
 Свак крај себе чува драго своје,
 Радивоје јадан и несретан,
 Али Тале је л' он јунак сретан?
 Ох и њезу с' небо наоблаци
 Како амо у града корачи.

Угледала жестока Туркиња,
Угледала краснога Србиња,
Угледала и запе јој око,
Ал и јесте Радивоје соко,
Баш је мало такових јунака
И у Срба камо л' у Турака.
Сјајан Тале дотле њојзи био,
Ал крај Срба сјајност изгубио
Како месец кад гране сунашце —
Утече јој на око срдашце:
Тек сназила на Хајка планула,
И у срцу своје покликнула:
„Ето мени красна господара!“
Јао Хајка ал те срећа вара.

Нојца бежи, а зорица зори,
Стижу гласи гори иза гори.
И зацело веће Турци знаду,
Е ће ђаур урадиг' им граду,
Па ни једном остат' се не хоће,
Свако гледа куд ће и како ће,
Заман уче, заман вође коре,
„Беж'мо, беж'мо!“ сви из гласа зборе,
И у мало града не пустише,
Ма их најзад вођо надмудрише:
Да чекају још до тамне ноћи,

„Тад ће“ веле „жесток индат доћи:
Војске пуно, а све момка љута,
Све самога кардаш Арнаута“.
Па сићане књиге повадише:
„Гледај само како султан пише —
Сто хиљада —“ Турци загледаше,
Ал на срећу читати не знаше.

Ох на срећу али не на своју,
Већ Бога ми Србине на твоју.
Сунце седе, ено тамне ноћи,
Ал Турцима ни окле помоћи,
Па да им је јоште јада више
Ето страже у град се сломише:
„Иде ђаур — броја му не има!“
Помами се срце у Турцима,
Поскочише к вратим' полетеше,
А вође их устављат' не смеше, —
И сва војска већ остави града —
Јао Турци зарашта и сада.

Иду Срби, јечи поље равно —
Ма туд проше други већ одавно,
Е су чули како је у граду,
Чули Срби о Турскоме јаду,

На се вешто на ноге дигнули,
 Две три страже њима укинули,
 Поред града прошли странутице,
 Хватили се зелене горнице,
 Ту занаш згодно у потају,
 Ако Турци нагну завичају.
 Хоће Срби да освоје града,
 Ал га не ће без Турскога јада,
 А саде им тако шака паде,
 У напред се већ срећице сладе,
 Свима игра срце у недрима,
 Ал је Гојку око срца зима.

Ено Турак' — ох ти његов јаде!
 Међ њима је зацело и Раде,
 Носи Цвету, Бог јој помогао!
 Ма је Гојку кам на срце пао.
 Ох ето их — Гојко послушкје,
 Spreма ватру, друсто разређује,
 Па оли је задобити тако,
 Оли тако ол тужан никако,
 Гъевно јунак зуб'ма зашкришио:
 „А мој побре баш си ме убио.“

Глени Турке већ су близу горе,
 Већ веселе започеше зборе:

„Јала кардаш —“ тако један кликну,
 Ал из горе танка пушка цикну,
 Турчин паде — и што ћу ти више,
 Већ из горе пушке окупише,
 Веће Турчин за Турчином пада,
 Већ се кају што пустише града,
 Би сад назад, ал је доцне јао,
 Већ им ђаур пута пресекао,
 Та јад спреда, а јад је одзаде,
 А највећи: срца им нестале.

Месец сину — а мој побре глени,
 Већ су одсвуд Турци окођени,
 Ваур стиска' ка' никад до јако,
 Бар Турцима учини се тако,
 Те зовнуше Мухамеда свога, —
 Јао Турци прођите се тога,
 У се јадни, јер тако ми среће,
 Ни капе вам тако претећ' не ће.

И бију се, а да што ће друго?
 Отимљу се, ама не ће дуго,
 Сваки час им носи муке грђе,
 Све их Србаљ опасује тврђе,
 Удара им са стране свакоје,
 Понађуће где је Радивоје,

Ту је покољ, ту без нада мука,
 Дршће Турком и срце и рука,
 Сваки виде е све већ пропаде,
 Ма се бију — ал заш не и Раде?
 Са коња је јунак сајахао,
 Мучно гледи — дал му жића жао?
 Дали жића, дал другога чега
 И од жића јоште милијега?

Живот, име, и све што му било
 Нега тако и драго и мило,
 Све прежали, све веће прегоре,
 Само једно још јунак не море,
 Цвету не мож' — ох да ј' мртва веће —
 И ка њојзи брзо се окреће,
 И види је е земљи клекнула,
 Па ка небу руке подигнула,
 Богу с' моли, грозне сузе лије —
 Ох он знаде е то за њег' није.
 И љуга га нека мука прима,
 Дохвата му срце у недрима,
 У срцу се страшне буде змије,
 Гледа Цвету — Боже закрили је!

Једно Туре ка њему долеће
 Уплашено не мож' бити веће:

„Вала ето —“ ка' без душе поче,
 Поче јадно, ма речи не доче,
 Једно зрно удри га у главу,
 Туре паде пред Рада у траву:
 „Дакле тако, дакле још за мало,
 Можда одмах на ме је нестало —
 Али она преживети може,
 Па да други — страшан ли си Боже!“
 Вас се тресе — по шта с' оно чује? —
 Радивоје плахо погледује,
 И опази — а што ће му више,
 Већ од свуда Срби проломине,
 Турци беже — Србињи за њима,
 Голе, бију — Гојко међ првима.
 Познаде га, кликну Радивоје:
 „Јао Цвето јао сунце моје!
 Кад не можеш бит' на срцу моме,
 Та не дам те богме ни другоме.“
 Ово рече, севнуше му очи,
 Сабљу трже, плахих кроком крочи,
 Већ је близу, већ до Цвете стиже,
 Већ јој сабљу изнад главе диже!
 „Умри!“ викну, ал то и све беше,
 Синдирлије срце му разнесе.
 Радивоје паде на земљицу,
 А прискочи Гојко на коњицу,

Узе Цвету, на коња је хити,
Па са њоме из крешева хити.

Ал ко гони друмом кроз горицу?
Бело чедо на плахом коњицу?
Обазре се — весела му мајка!
То је Тале, и са њиме Хајка.
Она Талу срце је понела,
Ал га неће ево Хајка бела,
Њено сунце остало позада:
„Пуштај, пуштај!“ повикује млада,
Отима се, ма заман јој муке,
У јунака јакосније руке.

Бежи Тале с Хајком кроз горицу,
Опази га Стојан на коњицу,
Женску главу добро распознаје,
Сећа с' љубе, мисли Сркиња је,
Чија можда љуба вереница
Што уграби негде потурица,
Па га тера, а вако кликује:
„Пуштај роба, ол т' заклаше гује“
Већ га стиже већ — ох љутих јада!
Обрте се Тале из ненада,
Пушку маду на Срба обара,
Погоди га сред живих недара,

Паде Стојан с коњица претила:
„Збогом Мило, јеси погодила.“

Тале оде — оста бојна вика,
Оста за њим од пушака цика,
Далеко је већ јунак умак'о —
Што ће Хајка кукавица јако?
Молила се — он је чуо није,
Отимала — помогло јој није,
И јоште би да још једна може,
Али ето сва већ изнеможе,
Па на муци к небу погледала,
Озго Алу у помоћ позвала,
Ала чуо на јој помогао,
У душу јој чудну миса' дао.
Престаде се Хајка отимати,
Да је пусти престаде молити,
Крошто — за што — ко то јоште знаде?
Тале мисли е му се подаде,
Те јој беле руке попустио,
Јао Тале баш те Бог убио.
Тек Хајкуна што то осетила,
Па од паса пожа повадила,
Удри Тала у срдашце живо —
Ал му млада не учини криво,
Што тражио оно и нашао,

Заш' отима' што му Бог не дао,
Та срце је од самога Бога,
Кад те не ће не гони никога.

Једва зора забелела млада,
На мртваце бистра роса пада,
Кроз мртваце сузна и крвава
Иде, лута једна женска глава,
Све прегледа, а тражи једнога,
То је Хајка, Ала јој помога.

Брзо Хајка мимо прве хити:
„Тамо“ вели „тамо мора бити.“
Где гомиле стоје понајвеће
Тамо јадна Хајкуна се шеће.
Мало било за дуго не било,
Срце Хајку није преварило,
Тамо она нађе сунце своје,
Тамо лежи њезин Радивоје.
Познаде га Хајка, прихвати га,
Из мртаца мало износи га,
Полаже га на зелену траву,
Белу руку меће му под главу,
И гледа га Хајкуна сирота
Не би л' нашла трага од живота,

Огледа га са свакоје стране,
Али само грдне види ране:
„Мртав мртав — ох помози Ала!“
Ово рекла на ножа спонада,
У срце се живо ударила,
Па крај драгог на земљицу пада,
И уби се од тешке жалости,
Ал што знаде, Боже ми опрости!

Красно Срби освојише града,
Па већ неки врћу се назад —
Већ и хладне ископаше раке,
У њих мртве спустише јунаке,
У славу им песме запеваше —
Ал и других песама беаше:
Мајке, сеје, љубе веренице,
Закукаше као кукавице,
Свака своје јаде удесила,
Понајљуће Стојанова Мила.

Сваки дан га Мила полазила,
На гробу му грозне сузе лила,
Сузе лила, јаде набрајала,
Име њему често спомињала,
Тужно јадно — — — кам би заплакао,
Ма јад отај дуго не трајао.

Једно јутро пред зору румену,
 Нађоше је хладну и студену,
 На гроб војнов тело наклонила,
 Око крета руке обавила,
 Проша' живот проша' јад и боља,
 А мој Боже буди твоја воља,
 Ја се теби и чудим и дивим,
 Прими мртве, ма ја идем живим.

Гледни живе, где красних јунака,
 На све стране цика од пушака,
 Сватови су — где пустог чауша,
 С њим чутура та сватовска душа,
 Хеј чаушу овамо и к мени!
 Ма ко с' ово побратиме жени?
 „Та Змајевић, дали не знаш Гојка?“
 А млада му — „Цвета је девојка,
 Мила ћерка — но ниј што си стао —
 Де још једном — па с Богом остао!“

И весеље беше, па и прође,
 Гојко с Цветом живовати пође,
 Лепо красно, Бог их погледао,
 Па им свога благосова дао,
 Роди Цвета синке једнолике,
 Четири сина очине прилике,

Још очиног срца и деснице,
 Та деснице па још и срећице.
 За тим Цвета роди две ћерчице,
 Као мајка беху лепотице.

И тако сам песму довршио,
 Па те молим побратиме мио,
 Опрости ми што ми није боља,
 А најпоследе како ти је воља,
 Свакојако жив и здрав ми био,
 И кад има' рујно винце пио!

1848 у пролеће.

ХАЈДУКОВ ТРОЈ.

Знаш ли оно на пољу Косову,
Кад замагли па се закрвави,
Вук издаде, а Обилић паде,
И погибе наш честити Лазо —
Тад је Србин под Турчина пао,
Ма се вазда јадан отимао.
Гдје се оте то причати не ћу,
Отео се, и сретно му било!
Али пуно још Србиња има
Што но Турчин љуто притискао,
Под топузом ка' црви се вију,
Ни уздисаг' јађани не смију!
Док по неком брука не додија,
Те поскочи ихвати се горе,
Па се свети, и јуначки гине,
Гине сретан, ал му име не ће,
За довијек у пјесмама траје —
А од отих једна и ова је.

Зора зори та зора бијела,
Би бијела па се зарумени,
Е угледа из ненада драго,
Оно брате сунце огријано,

Оком плану, ријеч проговори:
„Тамо браћо за оном планином
Гвијездо је понајкешће гује,
Тамо живи стари Мустаф-ага
Што нам браће пуно учвијели,
А најљуће мене је уио,
Но да мучим када све већ знате.
За освету вријеме је дошло,
Данас Мусто на тебе је реда.
А ви браћо сад се одморите,
Прегледајте и све наредите:
Прах, олово и пушке и ноже,
Па кад сјркне помози нам Боже!“

Сунце зађе — већи мрак на земљи,
Ал је већи у срдашцу њеном,
Звјезде су небо окигиле,
Па сјевкају озго са висине,
Али Фати Мустафиној ћерци
Нигдје брата звјездице једине.

Оде Мусто оде њезни бабо,
Собом маче коње и јунаке,
Пред својега оде пријачину,
Пред онога старог Мехмед-бега,
Што му река' да ће данас доћи

По шћер милу по гиздаву Фату,
Да је води себи за љубовцу,
За видјела рекао је доћи,
Сунце зађе, а Мехмед не дође,
Нити једног посла гласоношу,
Да дознаду што је одоцнио.
Па за то се Мустафа подиже,
И покрену коње и јунаке,
Све покрену што на двору бјеше,
Само двије што остави слуге,
Заман су му зборили другари,
Да се прође, да двора не пусти:
„А ето се за Милуна чудо,
Да је близу негдје са дружином,
А нашче је, а згода би била —
„Та не смије, жалосна му мајка!
Брата сам му на колач попсо,
А њега ћу јоште на ченгеле,
Само чекај — но сад да се иде.“
Таку ријеч Мустафа пусти,
Па с дружином низ ноће се пусти.

Мусто оде, а остаде Фата,
На срдашцу оне љуте јаде,
Ох ено је, ено цуре јадне,
Она гледа с високог чардака,

Гледа млада у мрак и тишину,
 Мисли јаде, мисли худу срећу,
 Мисли свате, мисли ђувегију,
 Јоште мало на ово га старог —
 „Страшни Ала што учини са мном!“
 Тако рече, гледну низ чардака,
 Шташе скочит', ал јој се не даде,
 Крошто? за што? ни сама не знаде,
 Те погледа у големој муци,
 Гледну горе небу високоме,
 Онда гледну оној гори чарној:
 Од горице лађан вјетар пириу,
 Покрену јој миса' чудновату:
 „Ала“ рече „страшан ли си сила!“
 На задрхта, и сва се затресе:
 „Ал опета — ал да како буде —
 Какав хајдук — куд залутах тужна!
 Какав млађан — не, не смије бити —“
 И срце јој силено закуца,
 Још ослушну: „Што ли ово бјеше?“
 Вјетар само ливом зајубори,
 Друго ништа — „Али ово сада?“
 Опет слуша: „Ништа, опет ништа.“
 И дуго је Фатима слушала,
 Дуго тако јадна се варала —
 „Али сада — сад заного бјеше,

Баш од горе к'о да чарне дође —
 Фата слуша, ох ти њезин јаде!
 „Опет ништа — — и ништа ће бити,
 Али опет не бој ми се Фато,
 Опет не ће у буњиште злато,
 Док је ножа и срдашца тога
 Не ће Мехмед љубит' лица твога.“
 Ово рече, па слушати преста,
 И озго је са чардака неста.

Милун с четом из горе ништа,
 Гора тужи за њима и стрепи,
 Како мајка за дјечицом својом
 Кад их на пут крвави опреми,
 Мила су јој, а худе је среће,
 Па се боји вратит' јој се не ће.

Иду Срби, и све веће знаду:
 Знаду Муста да на дому није
 Са ког су се на пут опремили,
 Ал опета назад им се не ће,
 Та зар су се заман саморили?
 Зар да с' врате баш и без плијена?
 „Та напријед!“ сви весело зборе,
 Понајвише Милун четовођа,
 Нешто му се срце разиграло,

Ко да иде задобити царство,
 „За мнош браћо, за мнош дружинице!“
 И већ су се поља прихватили —
 Већ и двори Мустови се виде,
 Хајдуци се мало оставише,
 Прозборише, страже наредише,
 И остало што је за потребу,
 Те с' макосе тајом у напријед,
 Један на ту, други на 'ну страну,
 Понајвише пут двора бијели —
 Ма за Муста већ су погамњели.

Већ стигоше, Милун понајрије,
 Већ је сила у двор ујегао,
 Иде мудро, вази на све стране,
 Право шеће јунак ка стубама,
 Већ је до вих — гледну — богме Турчин,
 Земљи пао, пушку преко крила,
 Уза стубе главу паслонно,
 Па дријемље, ни за што не хаје.
 Милун крочи, бритким ножем махну,
 Утврди му санак за на вијек.

У то стиже у двор и дружина,
 Па с' одоше мудро разређиват',

Ту осташе дивно на опрезу,
 А сам Милун уза стубе пође.

Стиже Милун до некијех врата,
 Зачу гласе, па се заустави,
 Пригна ухо, оде ослушкиват',
 И чу говор, а женски бијаше,
 Једна брате вако говораше:
 „Јао Фато, јао јадно злато,
 Да луда си јоште кукавицо.
 Та у бега свакога је блага:
 На хиљаде лаганих коњица,
 На хиљаде крава и волова,
 Овцама се ни броја не знаде,
 А тог сребра и жеженог злата —“
 Овдје ријеч други глас прихвати:
 (Други брате ама какав тужан,
 Од мидне и од туге живе
 У хајдука срце затрелета)
 „Није благо ни сребро ни злато,
 Већ је благо што је коме драго.
 Још чу ли ме остарјела мајко:
 Волија сам клетог ђаурина,
 Баш и оног из горе хајдука,
 Та млађана —“ Милун већ не може,
 Све махове срце већ преоте:

„И ево га!“ кликну и корачи,
По отури врата пред собоме.

Уђе Милун, гледну у напријед,
И опази двије женске главе,
Ох не двије, једну брата само,
Фата њему бистро око оте,
Оте око и још нешто више,
Та баш оно срце из њедара.
Угледа је хајдук, загледа се,
Дуго прође, ријечи не нађе,
Ма најзаде вако проговори:
„Јао Фато хајде са мном злато,
Прими вјеру ту Христову дивну,
Буди мени вјерена љубовца!“
Тако Милун, а прихвати цура:
„О хајдуче, Ала те послао,
Вод' ме, вод' ме куд је теби драго,
Све ја хоћу што је теби драго.“

Већ на кулу и дружина стиже,
Па одоше преметати благо,
Дохватају те дукате жуте,
Њиме пуце све кесере редом.
Ал за благо Милун и не хаје,
Већ он гледа Мустафино злато,

Њу ми гледа, наглат' се не може,
Још потихо младој проговара:
„Јао Фато лијена л' си злато!“
Па је гледа и опет погледа,
И би тако до зоре остао,
Ал улетје једна лака стража:
„На ноге се, ето Турци иду,
Јалакају, честе пушке мећу.“
„То су свати“ — повика Фатима:
„Бјеж'мо, бјеж'мо“ — и све већ је спремно.
Још један пут гледнуше хајдучи
Погледаше тужно жалостиво:
А на благо што јоште претекло,
Али што ће? остави' га ваља,
Па се ето гњевно намрдише,
И низ кулу танану савише.

Ближе Турци, ближе јалакање,
А све чешће пушке полуцују,
Узбуни се село испод куле,
А зајеча са танане куле,
Са ње кука сиња кукавица
Та старица Фатимина мајка,
Она гледа јадна за хајдучиц',
Ох ево их — али сад их нест,

У тами се веће изгубише —
Јао тамо да си већа само!

Бјеже Срби, бјеже, ослушкују,
Чују пушке, чују јалакање,
Погледују небу ка истоку,
Погледују оној гори чарној:
„Ближе гору, ноћи не увуштај,
Не дај маха зори ни видјелу!“
Тако зборе, у напредак хите —
Ал што пушке ово умукоше,
Што ли пушке што ли јалакање?
Дал ка кули Турци већ стигоше?

Пушке муче, али јалактије
Заче опет пусто страховито,
И све јаче, и све јао ближе —
Је л' то веће њима у потјеру?
Они бјеже — ох бјежите, бјежите!
Још су ваши злотвори далеко,
Још је тамно, још ће с' ваљда моћи,
Бјежите, бјежите, Бог вам у помоћи!

И зорница забијеље дивно,
Па се маша у злаћана њедра,
Отуд вади оно сунце јарко,
Пружи њега више горе чарне,
Показа га цијелом свијету.
Сунце с' оте, уз небеса оде,
Сјајне луче просу на све стране,
И обасја ону косу дивно —
Ма зарашта моје сунце јарко,
Ти показа на коси хајдуке,
И међ њима Милуна и Фату
Згледаше их Турци свиколици,
Згледаше их пусти, јалакнуче:
„Јала браћо, држите хајдуке!“
Те претиле коње ободоше.

Турски коњи да претили сте ми,
Претили сте, ал заман нијесте,
Та бржи сте — изјели вас вуци!
Понијесте своје господаре
Како оне влаховите муње
Што стриједе громовнице носе.

Ох ви брада и врлети Српске,
 Јесте Српске, али залуду сте,
 Е тријесте међ собом долине
 И те кланце — Бог вас оборио!
 Те клетизи оптекоше Турци
 Моје Србе тамо на висини.

Милун видје е их оптекоше,
 И путе им све већ похваташе,
 Види јунак е мријети ваља,
 Али њему мријети је тешко
 Без лијене замјене јуначке:
 Једна Српска а Турскијех десет,
 Тако Милун мисли и хесани,
 Па уставља себе и дружину,
 А погледа десно и лијево,
 Не би л' гдјегод згоду угледао,
 И угледа и разведри лице,
 Па закликта: „За мном дружнице!“
 Милун маче, друсто за њим крену,
 Похиташе стазом по камену.

Стоји врлет чудо и страхота,
 Са свих страна стрма и висока,
 Кам до кама, а све раскрхано,
 Понајвише на једнојзи страци,

Е ту бездан страхотан зинуо,
 Право легло смука и змајева,
 Често над њим сунце јарко сјало,
 Али још му дна не сагледало.
 Уз врлет се попели хајдуци,
 Свак запао по за један камен,
 Дохватају оне танке пушке,
 Још по неки својој проговара:
 „Збогом пушко, збогом вјерна друго,
 Јоште мало па ко зна чија си,
 Но ма како, подрж' сада јоште,
 На растанку вјером не преврни,
 Свог свијетлог образа не црни“
 Тако зборе, пушке потиращују,
 И на Турке мрко погледују.

За кам један запао и Милун,
 Украј њега Фатима дјевојка,
 Она гледа доље низ стијене,
 Види Турке е коње сјахују,
 И на јуриш спремају се живо,
 И ево их, већ се опремише,
 Већ се крећу, већ се приближују,
 Међ првијем стари Мустаф-ага,
 Фата згледа: „Ала грјешна л' ти сам!“
 Па се брзо Милуну обрати:

„О Милуне моје сунце јарко,
 Не ударај старог Мустаф-агу,
 Злотвор твој је, аза отац ми је,
 Ако падне од тебе јунака,
 Ко да паде баш од моје руке.“
 Вели њојзи Милун четовођа:
 „Мируј Фато, мируј душо моја,
 Чуваћу ти оца рођенога.“
 Ово рече, више не могаше,
 Е већ пушке цикутати сташе.

Бој се поче — Турци ударише,
 Једним махом хтјеше да освоје,
 Ма их Срби на близу пустише,
 Па узеше на то око бистро,
 Ког смислише, оног покосише,
 За час тиви Турке замрсише,
 Сломише их низ тврдо стијење
 Једном ватром, брате, ка' никога.
 Тако други — тако трећи јуриш —
 Код четвртог бјеше муке више,
 Али и сад Срби одољеше,
 И крваво Турке сакрхаше,
 Јуриш пети — јао какав ти је!
 Сам Мехмед-бег пред Турке излетје,
 Гњеван бјеше, па ка' гуја цикну:

„Јао Турци бруко и грдило!
 Та дваест нас има на једнога —
 Јада за мнош који жена није.“
 Тако викну стари Мехмед-беже,
 Па од гњева чисто се подмлади,
 Трже сабљу, наже низ стијене,
 А за њиме навалише Турци

Лети Мехмед, а гледи га Милун,
 Па дохвата ону вјерну шару,
 Опали је на бијесна старца,
 Али пушка не шће да састави.
 Цикну хајдук кано љута гуја:
 „Јао пушко остала ми пушта!
 Увијек ми досад вјера бјеше,
 Па заш сада невјеру учини.“
 Те је узе и опет потпрани,
 А загледа бијесног Мехмеда,
 Пушка пуче, Турчин се зањиха,
 Удри челом о тврдо камење,
 А Мухамед за перчии га лати,
 И однесе тамо пред хурије.

Скреса Србин пустога Турчина,
 Али мало прежесток бијаше,
 Иза кама здраво се помоли,

Сагледа га једно Туре младо,
 Зашкргута, дохвати шешану,
 Па удари Милуна хајдука,
 Удари га у лијеву руку,
 Сакрха му руку у рамену.
 Вас задрхта Милун, проговори:
 „Јао Фато прихвати ми пушку,
 Лијева ме изневери рука,
 Помози ми пушку напунити.“
 Видје јаде Фатима дјевојка,
 Проли сузе низ бијело лице,
 Прихвати му пушку из деснице,
 Поможе му пушку напунити.
 Узе Милун и пушку наслони,
 Наслони је на тај тврди камен,
 А загледа Турчина млађаног,
 Што му грдну рану ударио,
 Па од ока танку пушку ужди,
 Обрну му мозак у тиквини.

Бојак траје — Срби чуда чине,
 Али ко ће сили одољети!
 Веће дође на те пушке мале,
 А по гдјешто и на бричке ноже,
 Већ до горе допријеше Турци,
 Ма се бране злосретни хајдуци,

И падају — а нека их брате,
 Свак замјене доста већ учини:
 Косово би мога' пребољети,
 А нектоли мирно умријети.

Пуче пушка, а бијаше Турска,
 Те погоди Милуна хајдука,
 Баш под ребра са лијеве стране,
 Пролетје му зрио кроз слабину.
 Слаб он бјеше већ од ране прве,
 Ма сад све се око њег окрену,
 Зањиха се, шћаше о тле пасти,
 Ал не даде Фатима дјевојка,
 Придржа га, јадовати оде:
 „Јао сунце, да брзо л' ми зађе.“
 Вели војзи Милун четовођа,
 Ријеч збори једва изговара:
 „Умри Фато, умри душо моја.“
 „Хоћу, хоћу,“ Фата одговара.
 И хајдук се мало попридиже,
 Те загрли, и пољуби Фату,
 Пољуби је и два и три пута,
 Па извади пушку од појаса,
 И удри је младу сред њедара.
 Тад је узе мртву по сриједи,
 Па се вуче по тврдом камену,

Како соко кад покрха крила,
Довуче се до на крај бездана,
Па са Фатом у њега се сруши.

Неста дима и јуначке вике
И нестале цике од пушака,
Само кашто још по нож сијевне:
Турци рубе мртве Српске главе.

Гледни тамо за једним каменом
Лежи један јунак на смирти,
Клонула му та десница рука,
Ал још пушке мале не упушта,
Занео је, чека, погледује
Кад ће Турчин доћи му по главу.
Ето једног — већ му се приближи,
Хајдук маче пушку из потаје,
Пушка пуче, Туре о тле пану,
Осмјехну се хајдук на издану.

Већ је давно када ово бјеше.
Од онијех што тај бојак бише
Данас ваљда ни костију нема,
Па опет се прича и спомиње
Како брате да јуче бијаше,
Бездан носи име поносито:

„Гроб хајдуков“, тако њега зову.
И дан данас кад туд Турци мину
Сјећају се Милуна хајдука,
И дршће им срце у њедрима,
Па се моле својему пророку,
Да се такав више не подигне.

1849 Феб.

КЊИГА ТРЕЋА

Што би Србиња без срца јуначка,
Што би јунак без деснице руке,
Што би рука без те сабље бритке,
Што би сабља без вешта ковача,
Што би ковач без тог тврдог гвожђа,
Што би гвожђе да г' у брду није,
Што би брдо да му горе није,
Што би гора да нема дрвета,
Што би дрво да нема лишћа,
Што би лишће да му тице није,
Што би тице да им песме нема,
Што би песма да од срца није,
Што би срце да младости није,
Што би младост да милости нема,
Што би милост да девојке нема,
Што девојка кад јој венац узму,
Што би венац без љупкога цвећа,
Што би цвеће без те росе сјајне,
Што би роса без горице беле,

На Мораву.

Ој Мораво што би без Србиња,
Што би Србињ без срца јуначка,
Што би јунак без деснице руке,
Што би рука без те сабље бритке,
Што би сабља без вешта ковача,
Што би ковач без тог тврдог гвожђа,
Што би гвожђе да г' у брду није,
Што би брдо да му горе није,
Што би гора да нема дрвета,
Што би дрво да нема лишћа,
Што би лишће да му тице није,
Што би тице да им песме нема,
Што би песма да од срца није,
Што би срце да младости није,
Што би младост да милости нема,
Што би милост да девојке нема,
Што девојка кад јој венац узму,
Што би венац без љупкога цвећа,
Што би цвеће без те росе сјајне,
Што би роса без горице беле,

КНИГА ТРЕЋА

Што л' горица без брата сунашца,
Што би сунце да му неба нема,
Што ћеш песмо, што ћеш срце моје,
Далеко је ведро небо твоје.

Што л' горица без брата сунашца,
Што би сунце да му неба нема,
Што ћеш песмо, што ћеш срце моје,
Далеко је ведро небо твоје.

Њени јади.

Сини зоро бела,
Сини слатка селе,
А ти сунце грани,
Као никад до селе.

Та данас ће данас
Драги моји доћи,
Брже драги брже
Дане мој у ноћи?!

И зорица сину,
И сунашце грану,
Она узе суде,
Оде низ пољану.

И већ ето стиже,
На ту реку ледну.
Око јој се оте
Уз матицу гледну.

Боже што то пловн,
И све амо ближе,
Ко је Боже ко је,
Већ до брега стиже.

Гледну, он је
Ао њени јада,
Боже страшни Боже
Повриснула млада.

Онда затрепета?
Па с' обале клоу,
Те драгоме своје
У водицу тону.

Берачице.

Живо вежу берачице младе,
Живо вежу млада винограда,
Живо вежу тананим шеваром
Ал им једна друга заостаје,
Косу реже њом виноград веже,
Коси својој тио проговара:
Косо моја негда дико моја,
Докле драгог на свету бијаше,
Њега неста моје ланке ш њиме,
Ајде косо ајд и ти за њиме

И већ среза и косу повеза,
Па на земљу клоу у крај члана,
А сунанце тону у запада,
Дође доба, да се иде дома,
Зову цуре своју другарицу:
Устај друго, устај наша туго,
Ма што јој је те се не одзивље,
Спава мисле, па да је пробуде,
Иду буде, ма им муке луде,
Срце њојзи у недрима стало,
Она оде за својиме драгим.

У к о р.

Де си душо, де си рано,
Де си данче мио,
Де си сунце огрејано,
Де си до сад био?
Та синоћ се теби млада,
Баш за цело нада;
Сунце зађе, паде тама,
А ја оста сама.

Ала љубиш моје лане,
Ала грлиш славно,
Љуби грли док не сване,
Та већ неси давно,
Већ недеља дана прође,
Како ми не дође,
Јао злато тако т' Бога,
Та како си мога.

9 | 5 1850.

Два камена.

Беле роде одлетеле,
Собом драго њој однеле,
Ох далеко предалеко.
Кад је пошо драги реко:
„Кад се врне бело јато,
Ето мене назад злато.“
И назад се јато вије,
Ал међ њима драгог није.
Пита мома бело јато,
„Куд се деде моје злато?“
Бело јато говорило:
„Твоје злато некад било,
Не надај се њему млада,
Друга њега грли сада.“
Кроз срце је удри стрела,
Затрепета мома бела,
На колећа о тле паде,
Па ми студен кам постаде,
Студен камен красан бео,
Нико бељег не видео;

Ал те сузе што јад био
У срце јој узантио,
Макоше се, помолитише,
Из камена ударише,
Читаво се врело створи,
Па травница зажубори,
Те крај стене и крај горе,
Стиже тамо мимо дворе,
Де неверни њезин мио,
Друго чело огрлио.

На истоку сину зора,
Он из свога шетну двора,
Шетну здраво и весело,
Зачу жубор спази врело,
Окле тако водо драга?
Па с' примаче погледа га,
Како тече, како с' вије,
Међ цветићи како с' крије,
Како шапће и жубори:
Пи ме ни ме канда збори.

Он се наже пити оде,
Ал тек што се напи воде,
За срце га тута вати,
Немож дома да се врати.

Оде гледат бистро врело,
Како тече невесело,
За водицом вода гони,
Ко да неко сузе рони,
Вода јечи и жубори,
Канда цвили, канда кори,
Све му срце јад поплави,
Ново драго заборави,
Заборави беда двора,
Њега нагна уз извора.

И уз извор живо шета,
Ал што даље већа сета.
Врело јечи и жубори,
Чини му се драга збори,
Остављена тужи, кара,
Канда милост преговара:
Прости, прости кликћућ рече,
И све брже напред плете.

Већ је близу и све ближе,
Већ до злата свога стиже.
Ту га снага сва издаде,
Он крај драге своје паде,
Већ загри кам студени,
Па се и сам окамени!

Јоште стоје загрљена,
Тамо брате два камена,
Још из кама вода бије,
Још усала никад није,
Ал кад вода та усане,
Невере ће да нестане.

Убица у незнању.

Јарко сунце ено седе,
Даље му се већ не тече,
За горицу чарну паде,
А тако ћу и ја саде.
Ту на брегу тије реке,
Сред травнице ове меке,
Падај тело па с' одмори,
Док зорица не зазори.
Тако путник трудан рече,
Ал како је пусто вече,
Не даде му срце мира,
Оће мало да посвира.

Узе врулу, свират стаде,
Дивне гласе врула даде,
Једва и је ветрић стеко,
Па и узе собом преко,
Преко реке преко воде,
На 'ну страну ш љима оде.

Једна мома тамо била,
Баш водиче заштила,
Пошла дома, али саде
Гласе слатке слушају стаде.

И све лепше врула свира,
Већ у срце мому дира,
Ох куд оде вруло крета,
Ето мома затречета.

Гледа путник околине,
Баца врулу од милине,
Оде певат танко гласно,
Јао небо ал си красно,
Јао реко, брдо, доло,
Јао гору наоколо,
Јоште једно чедо јао,
Па би овде и остао.

Тако путник, мома слуша,
Запламти јој млада душа,
Ох ти силни, моћни Боже,
Тела б' дома ал не може,
Ао среће и несреће,
Она о тле суде меће.

Ал све песма умилнија,
Умилнија све силнија,
Она шеће речи ближе,
Већ до на крај брегу стиже,
Слатке гласе слушају стаде,
Слуша, слуша ао јаде,
Брег с' одрони, мома клону,
Па у воду ладну тону.

И зорица небо кити,
А наш путник даље ити,
Весео је, певат стаде,
Што учини и не знаде,
Не зна да је мому јао,
Синоћ у гроб отневао.

Врази сужну домовину тлаче,
Чујте, мати, како она плаче!
Оћу боже одрешит јој узе,
Отрти јој тешке беде сузе —
Оћу ићи у слободе бој,
Макар живот изгубио свој!

Епо чета браће амо стиже,
Како ми се душа сијно диже!
З богом мати, з богом брата драги.
Чувати ме оће Боже благи.
Идем врагу злону да наплатим,
Као јунак да се дома вратим.

27/4. 1844.

Перивој.

На мом срцу песме дојим,
Цео дуги данак појим,
Труда мени пије жао,
Перивој сам подигао,
Многи цветови ту круже
Лепоту од једне руже —
Та си мила ти.

Јоште ноћу песма оде
Ведро неба дићи своде,
Звезде сам ја покупио,
Ш њима небо накитио,
Сјајне звезде наоколо,
Прем даници сјају тмало —
Та си мила ти.

Цвати цвеће моје драго,
Што сам дању ја наслаго,
Сјајте звезде сјајним зраком,

Што ја диго ноћи мраком,
Све за срце ту ма које,
Ој, Ружо данице за моје —
Ој, За ме мила ти.

9 | 1 1845.

Стојан.

I. ПЕСМА.

Долине, брда и тутње и јече,
И цикћу пушке и мачеви звече,
У месо бију ти проклети топи,
И ране јане, врела крвца допи,
И мозак кладе е шкргућу кости,
А ово све је с' маџарске пакости.
Сунашце јарко још је на висини,
Па чуда гледа што Србљанин чини,
Маџари топи оће да га сатру,
Срб на њи пали спротинску ватру,
Још де уз Срба Србљанин корачи,
Маџара бије и можди и тлачи,
Па ако ту му час самртни дође,
Са света барем певајући пође.
Сунашце јасно преко неба с' вије,
Па облак тражи да се заљга скрије,
Ма небо ведро ни облачка нема,
Па зато сунце западу се сврема:
Пољуби устун градове и села,
Пољуби реке потоке и врела,

Пољуби Србље те соколе сиве,
 Пољуби мртве, пољуби и живе,
 Пољуби ране по груди по глави,
 Пољуби крвицу што с пуши у трави,
 Још љубну куле дивна Београда,
 На овда зађе од голема јада.
 Ал уз Дунаво један плови чамац,
 На среди седи један момак самац,
 Па гледа тужан онамо на зада,
 Окле га ево изагнаше млада,
 Из ока њему тужан пламен гори,
 Ал овет мучи ништа не говори,
 Голема туга срца му прима,
 Он за то овет прашта злотворима,
 Па крај већ стиже, скочи на обалу,
 Потражи одма своју избу малу,
 Ту жића књигу вади из недара,
 На сто је меће, па књигу отвара,
 Још пером оштрим у срце се боду,
 Па крвцом својом вако писат оде,
 Смеје се небо а сунашце гледа,
 Одозго доле на земаљска чеда;
 Но један доле по земљи се шеће,
 Реко би нема ка' остали среће,
 Он стари није нег ти момци млади,
 Ал младости он своје се не слади,

На лицу њему видим две три пруге,
 Но да л' од веће упараше с' туге,
 Дал' од те туге да л' одашта више,
 Но то на лицу његовом не пише,
 Бијаше лепо беше прамалеће,
 А силни народ тамо амо шеће,
 Тај тражи сунца, онај тражи лада,
 Ту видиш старца, онде момак млада,
 Ту видиш свашу, ту мому танану,
 А овде видиш риу помешану,
 Големо људство сад се амо збило,
 Ко што је свуда де је купатило,
 Тај здравље тражи, јер га нежа дуго,
 Ал највише је дошло по што друго:
 Том срце младо од милости луче,
 Па дошо амо да дочека луче;
 Тај овет милог огрлио кеца,
 Па дошо амо да кога упеца;
 А тамо видиш две три моме лаке,
 Донеде трга за жељне јунаке,
 И тако туде све је пуцо људи,
 А сваки тражи што му је по људи,
 Силновит свет се тамо амо вије,
 Ал многи прође канда га и није,
 За неког туде јоште и запита,

Или момак или госпа или деклици вита,
 Ал тамо један са коњица скочи,
 Ка њему свију упреше се очи,
 И свако пита ко ли је и шта је,
 Ал залуд пита кад нико г' не познаје,
 И један само одговори на то,
 Да лице то му није непознато,
 Негде га виде али де не знаде,
 То само рече, више не придаде.
 Са коња скочи момчић коса дуги,
 И даде њега своме верном слуги,
 Па онда тркну горе својој кући,
 А слуга оста коње водајући.
 Још многи тркии, па њему притеци :
 Твој госа ко је деде нама реци,
 Но слабо вреди ота решца њима,
 Он само на њу слегне раменима,
 Па лати коње те даље провађа,
 А жељном мане, да сам све погађа,
 Ал зашто ћути, да л' зборит не уме,
 Или ако уме, ваљда не разуме,
 Па једну решцу за другом лаћа,
 Ал слуга њима ни на што не враћа,
 То беше свима што биау жао.
 Ал јад је грдни деклици снопао,
 Та леп бијаше како данак лени,

Лепота ова све и зањ заслени,
 Још око оно, муњевито око,
 Кроз срце њима што севну дубоко,
 У оку јоште она тија туга,
 На мутној ка је облачини дуга,
 Ту њима сместа отвори с' срдашце,
 Ко ружа јутром кад спази сунашце,
 За њиме многа ту уздану бела,
 Но је л' му која срдашце понела,
 Он оком плану дивно гледећ друсто,
 Ал срце њему опет оста пусто,
 На њега звезда до звезде с' осмева,
 Срдашце ледно само сунце згрева.
 На страни ту је јоште двоје било,
 Па с' дивно једно уз друго узвило,
 А дивни беу ко дан прамалетни,
 У оку радост, та били су сретни.
 Њи јунак гледа сетно невесело,
 Ту њему срце малко узаврело,
 Те малко крвце у лице натера,
 Он осмену се ал пуно чемега,
 Те веће сабра, расрди дората,
 Па за час догна дворима пред врата.
 У дворе уђе ал ко је и шта је,
 Одавде није, дакле од куда је.

Одавна слуга ту се његов бави,
 Ал ото време де он проборави,
 У двори тешког рекоше бошпка,
 А то се њему не види из лика,
 Па ако беше сада већ преболе.
 Мога би амо силазити доле,
 Већ коња јаат и тркати море,
 Па зашто одма замаче у дворе,
 Па ако туга какова га мори,
 Нек сиђе доле, нек се разговори.
 Да л' има можда ту каквога друга,
 На то мого би одговорит слуга;
 Ал он је скоро ко камен студени,
 Те сако мучи и слеже рамени.
 Тај жубор иде од уста до уста,
 Ал ни од куда одговора пушта,
 И сваком беше и тешко и жао,
 Јер свакоме је на срце остао.
 Ал понајвише лепотице наше,
 О њему зборе на дивно га фале,
 Та све је, веле у његака дично,
 Све у њег једно уз друго је слично,
 Уз врат витешки она коса дуга,
 Уз око сјајно она тија туга;
 Ал само једно ни једно не прашта,
 Што ту га нема те пита зарашта.

Наш јупак амо дошао је давно,
 Баш месец дана сад ће бити равно,
 Ил месец равно ил више мадо,
 По што је мени до малице стало,
 Не иде никуд свету се не јавља,
 У изби седи самац се забавља,
 Кад и кад само кад појда притисне,
 Отвара прозор уза зид се тисне,
 На руку чилу клонула му глава
 На груди пала та коса убава.
 Предивну песму удесила славља.
 Ал њезни гласак зашга се не јавља,
 Предивно звезде и трепте и сјају,
 Ма очи с' тамо његове недају,
 Далеко мисли њему се отеше,
 Па око собом и уво однеше,
 Однеше некуд, ма куд ко то знаде,
 Однеше некуд, донеше му јаде,
 То каже лице, о Бог ти га не до,
 То каже лице, то његово бледо,
 То кажу очи оне укочене;
 Но за час њега ова туга пређе,
 А око севну скупише се веђе,
 Још косу дугу потури назаде,
 Те прозор ману и на ноге стаде,
 По изби с' онда тамо амо вишу,

Каква ли гуја по срцу га шину,
 Он самац живи без икаква друга,
 И ако ко је то је његов слуга,
 Са њиме каткад он по речцу троши,
 Јер свет ту доле чини му се лоши —
 Ал опет ето ка њему каткада,
 Од некуд дођу нека момчад млада,
 Донесу гласе и још ситне књиге,
 А ово њему грдне гради бриге;
 Јер каткад он њи задржи на двори,
 И пет шест сата ш њима већа и збори,
 А јуче њему њи двојца доше,
 Код њега бише одма отидоше,
 А јутрос коња он појаа зором.
 Па некуд крену каменом и гором;
 Ал де он беше што чиниаше млађан,
 Не знам вам казат ни причати јађан,
 Мени се чини на нешто се спрема.
 На тајну неку, а та је голема.
 И када све ја покриватим ближе,
 Мени се чини тајна крају стиже,
 Јер до сад скрива с' на дому својему;
 А данас свету указа се свему;
 Ал како тајну на срцу имаде,
 То песма моја до сад још не знаде.
 Са коња сјаа, униђе у дворе,

А многи оздо гледе на прозоре,
 Застрти увек били су до јако,
 Ал сада биће ваљда инако,
 За часак који тако сваки с' нада,
 Па дегод глава указаће с' млада,
 Сад сад ће бити многи проговара.
 Но прозор клети нигде с неотвара,
 Чекање њино бијаше за луду,
 И само могу чудити се чуду.
 У избу уђе и затвори врата,
 Па онда свога душека се вата,
 На душек доле као камен паде,
 Па нешто крупно мозгом учит стаде,
 На лицу њему чемерна милина,
 И тија туга и тија љутина,
 Ал миса једна из друге с' извија,
 Крај срца с' вију као клупче змија,
 Он усне гризе а трепће све чешће,
 Из ока пламен све сјаје жешће,
 Два трипут онда у често уздану,
 Да л ово њему у срцу одлану?
 Ту уста јунак на те ноге лаке,
 Па онда избом учеста кораке,
 На око мучно натакао веће,
 Два трипут избом тамо амо пређе,
 Па онда звонце за гајтана вата,

За тим отиде и отвори врата,
 Униће слуга а господар вели:
 Певај де Миле баш ми се зажели!
 Гусала слуга пође да се лати,
 Не тако Миле господар привати,
 Гусала с мани запевај онако.
 Ал слуга заче јер већ знаде како,
 Па кликну спусти задркта с' и сави,
 Па лати, дивне, отиште и зави,
 Па избу кућу та песма затресе,
 Из куће јоште далеко оте се,
 Та јечи пушта сад тише сад живље,
 Ко чу тај рече ах да песме дивље,
 Ал Стојану се тови душа жива,
 Један пут опет срећу он ужива.
 Сунашца њему неста на истоку,
 На где га опет на небу високу,
 Све обасјало што с' до сад угаја,
 Те рајске краје милог завичаја.
 Он види мле доле и равнине,
 Он види горе, брда и планине,
 Још дивно место де с' из ништа прену,
 На први пут у јарко сунце глену,
 Он види друге види пријатеље,
 Он види све ту миле своје жеље,
 Ох њу он види што за се изабра,

И ту се њему глатко чело набра,
 Још тужниј оком као муња плану,
 Па Милу своме да престане ману,
 Те брзим кроком кроз избу корача,
 Са зида скида убојита мача,
 Огледа гвожђе скоро зарђало,
 Па даде Милу да погледи мало,
 У пушке јоште на чивјаја гледи,
 А ове Миле из нова нареди,
 Јер скоро скоро јоште ове поћи,
 Ал Бог ће нама бити у помоћи,
 Па за тим још му говораше дуго,
 То само знадем али ништа друго.
 Већ данак умре, слава за њ уздише,
 О поћи дане за те слепе мише,
 Та слепе мише и те тиде кобне,
 За сове мислим што су дану злобне,
 Што таму ништу да се светом славе,
 Јер дању с' виде наказе од главе.
 О поћи тавна ти некима веро,
 Некима веро а неким неверо,
 Не кажем да те рад не има нико,
 Ма ја те немам, смрти права слико.
 За тебе кажу да си мирно доба,
 Ма мир је већи сред тавнога гроба,
 И тај би теби баш био по људи,

Ал мир је л прави де се и не буди,
 Та жићу мира Бог за одмор даде,
 Ал је л ту жића де с кости оладе.
 Месеца ето те нојци помаже,
 Те жишком свету оће да налаже,
 Да мисли свет, да сунце сјаје с неба,
 Јер знаде свету да сунашце треба,
 О сунце јарко де укажи лице,
 Па тисни од нас ове лаживце.
 И сунце грану ал не грану нама,
 Већ грану брдим, грану долинама,
 Де наши чили јунаци се баве,
 Да л сунце њи је угледало здраве?
 Сунашце грану — дође већ и пладије,
 Сунашце зађе — ето којце ладие,
 По дола већ се и по брди спусти,
 И брда доле покри мрак њен густе.
 И тама беше и већ беше касно,
 Ал ето месец указа се јасно,
 И просу бледо то своје видело,
 На брдо долу и у њојзи село,
 А поред села легла густа шума,
 Те пружица се једнако крај друма.
 Кроз лишће густо цирка ветар тио,
 Ал ко се оно уз дуб наслонио,
 Кад штогод шушне а он ти се преда,

Све нешто слуша, све некуд погледа,
 Не могу њему да сагледам лица,
 Јер и њег зави дуга кабаница,
 Сад нешто беше, он стаде ослушну,
 Ал виде опет, да лист само шушну,
 Још друму упре те немирне очи,
 Два три пут онда тамо амо крочи.
 Ал ко је пусти он чека, ал кога,
 Зацело ајдук чека плена свога,
 Па чуо да ће сада туда проћи,
 И то га нагна овамо по ноћи,
 Па још се љути што га нема веће,
 За то се крети тамо амо шеће,
 Ал опет стаде, опет прислушкује,
 Упути с' друму, да ли што чује?
 И богме јесте ено из далека,
 Чује се друмом и топот и јака,
 Он стаде па гледну па крочи па стаде,
 Још једном гледну па ступи на заде,
 Па тамо амо плаовито с' сави,
 У кабаницу тад се боље зави,
 Ка друму оде, ту стаде да чека,
 Већ добро с' чује и топот и јака.
 Још коњик један све долази ближе,
 И сада ето већ до њега стиже,
 Са коња сјаа, па овако поче:

Менека ево, ал ти ко си чоче,
 Ко мислиш, несам, ал твој дужник јесам
 Па назад тури своју кабаницу,
 А онај сав се промени у лицу,
 Небој се Васо, Стојан му вељаше,
 Јер он то главом на путу чекаше,
 Небој се Васо, ја дуг увек враћам,
 Ма када враћам, ја поштено плаћам.
 При себи пушак ја видим имадеш,
 Што мислим сада мним да и ти знадеш,
 Од моји која можда биће боља,
 Избери брже коју ти је воља,
 Међутим Васа већ је снагу побро,
 Па одговори, Стојане, е добро,
 Нек према глави једном нас засвира,
 Јер доиде нема ни једноме мира,
 Те пушку лати а измери поље:
 Де пали први за тебе је боље.
 Тако се Васа Стојану подсмева,
 А овог љута стаде ватат врева,
 О пуцај, пуцај тебе ђаво брани,
 Ма Бог и правда на мојој су страни,
 И Васа грже ма слага му око,
 Он Стојана нам прегурни високо,
 Тад Стојан пушку своју малу пали,
 И добро згоди, на земљу га свали.

Тад Стојан брзо ка њему корачи,
 И виде лице како му с' развучи,
 И виде руке де с' тегле и грче,
 Још мало па му на веки се смирче,
 Он гледну своје злотвору највећу,
 Што њему ђаше сваку узет срећу,
 Из завичаја мила што г' изагна,
 На светом белни потуцати с' пагна,
 Још осети се оном грдиом јаду,
 Да он му дивну присвојио младу,
 Па жели њему још више нек како,
 Јер њему с' чини е умире лако,
 Па дркће јунак од гњева трепеће,
 Но шта се оно ту подаје креће,
 Још гласи неки на близу се чују,
 Па све се ближе амо приближују.
 Наш Стојан за то не аје изпрва,
 Њему се чини е трепећу дрва,
 Но кад се жубор попримаче ближе,
 Он главу брже на њу страну диже,
 Па гледа добро па угледа право,
 Чини се њему неће бити здраво,
 Па с' онде опет злотвору окрену,
 И саже с' њему на глену и глену,
 Па онда рече преживет не море,
 Те скочи брзо, и лати се горе,

Ту месец сакри онај облак густи,
Дебела тама на около с' спусти
Па за то мога ја разабрат само,
Да неки људи слегосе се тамо,
И жубор беше и трајаше дуго,
То само знадем, али ништа друго.
Ал када нојца удри се са зором,
Два коња виде де језђау гором,
Ал не, не туде, већ доста далеко,
Два сата отле тако би ја рек'о,
На једном коњу ту један јааше,
Ма на том другом њи двоје бијаше,
Још женско беше једно од то двоје,
Већ ако очи свараше ме моје,
Но засад ово примите овако,
Друга ће песма казати је л' тако.

II. ПЕСМА.

Сунашце грану, све на земљи живну,
И гледну горе оном сунцу дивну,
А сунце опет дивно с' разиграло,
Па лубну доле велико и мало,
Куд год си гледно све беше весело,
Од пуста мила све ми се занело.
Ал око подне нестале весеља,
Јер свуда наже та запара веља,
Дрвеће цвеће и травица тону,
Што беше живо, у залађе клоу,
И тако било, дуго петрајало,
Ал небо ведро, облачит се стало.
Сад ту и онде на више и више.
Облаци док се од свуд не склопише,
И муња сукну а грузише громи,
А ветар страхан на земљу се сломи,
О грми грми, да се стење креће,
А вијар чуна из стене дрвеће,
Та стење крпа с' и сваљује побро,
Ал мора бити, па за то је добро.
Да буре није, ко б' одагно паре,
Што саделаше из омаре,

Да бура никад ту се не осили,
 Пауци би нам небо замрежили,
 И сакрили нам сунце огрејало,
 Што тек нас ето једва обасјало,
 Та бура нек је ма у срцу само,
 Док згодна дана ми не сагледамо,
 Па када дође нек на ведю букне,
 Нек пушка цикне а сабља посукне,
 Јер ето веће све ђаволу оде,
 Ни црву тако не пла слободе,
 А камо л' чојку та Бог га проклео,
 Кад чоек чојка у вериге сиео,
 Наш Стојан грдно претурио муку,
 И злато узе злотвору из руку,
 Још њему душу из недара трже,
 А грешно тело на земљицу врже.
 Срданице њему могло б' бити сретно,
 Ал за што каткад он ту шеће сетно,
 Па за стол седне, лати неке књиге,
 И веће њему удвоје се бриге,
 Њи чита дуго, чита и премече,
 Па баци тад, и замшљен се шеће,
 Тад гледне неке на зиду артије,
 Па гледа тамо и мери и штије,
 Те седне за стол нешто забележи,
 Па онда опет тамо амо бежи.

Из лица њему видети се море,
 Да нешто оће, што сад бит не море,
 И срце њему ражали се јако,
 Јер мисли веће да је време јако,
 Па с' овда ита на душека мека,
 Од мисли тужни скоро ван себека,
 Он није сада де бијаше пређе,
 Он одонуда пуво земље пређе,
 И строши јунак три ил четири данка,
 Док амо дође, и изабра станка,
 Ма не ћу казат шта бијаше овде,
 Но само кажем, да је украј воде,
 Крај реке неке за вас без имена,
 Ал беше дивна брза и студена,
 Крај реке беу једини двори туде,
 На дворим ништа чему с људи чуде,
 У двори туде на душека мека,
 Он паде тужан скоро ван себека,
 Ал ето амо његовога злата,
 У избу уђе и стаде крај врата,
 Крај врата стаде, па у драгог гледи,
 У њега гледи, на дркће и бледи,
 И гледаше га баш по сата дуга,
 Де срце њему тешка мори туга,
 Па од стра љута сва задркта млада,
 Јер њега така не виде никада,

Па напред пође, ка драгоме крочи,
 Он жубор зачу, и подиже очи,
 Пред собом виде своје сунце јарко,
 Па лати младу и пољуби жарко,
 Ал у час лати г' усломена нека,
 Па злато своје тури од себека,
 Још оком тужну немило пресече,
 То мутно око њојзи вако рече,
 Отале ајде, ја г' први пољуби,
 Ма злотвор први све друго обљуби,
 Ал мутно око она разумела,
 Па одма на то повриснула бела:
 Ох Стојане ох тако г' Бога жива,
 Та што сам тужна ја свовде крива,
 Тебека дивна одонуд нестале,
 А мајка мене твој злотвору даде,
 Ти знаш да беше против моје воље,
 Не глај ме тако, ох уби ме боље,
 То рече млада, скоро душу даде,
 А Стојан скочи, па је грлит стаде:
 О ти си онег, ти си ми једина,
 Што оста тужном од свију милина,
 Ма чим ћу теби тог света студена
 Напатит веру тврђу од камена.
 Ох нек сам твоја на сретној нетреба,
 Кром тебе више ни Бога ни неба,

То рече она у тужној радости,
 Смилиј се Боже, па ми јој опрости.
 Па иду бели ка и до сад дани,
 Ма у њег сад је чешће људи страни,
 За гору када зађе сунце сјајно,
 Тад они стигну па ш њим зборе тајно,
 И ситне књиге по често се чате,
 Са зида мапе на стола се лате,
 Па гледе с' села воде и планине,
 И по њој честе белеге се чине.
 Још беше туде збора свакојака,
 Од брза праа и танки пушака,
 И од ђулета, тога, лубарада,
 Ма слаба у све канда беше нада,
 Јер увек ту по разговору дугом,
 Разиђоше се са чемерном тугом.
 И појца беше, и беше одавно,
 Долина брдо све бијаше тавно,
 И она бистра, она река иста,
 Једва се легде у пругама блиста.
 А два човека један чунак мали,
 Баш притераше амо ка обали,
 И како доше шкочише с места,
 И за час отуд у тами и неста,
 Ал јасне горе код Стојана свеће,
 Он мисли нешто тамо амо шеће,

Па онда стаде, и застала седа,
 Ал' ето к' њему два момчића бледа,
 Без питања су к' њему улетели,
 Без поздрава су мучну реч повели,
 Он жубор зачу на главу обрну,
 Ал' већ је чуо, чуо рещицу црну.
 И ја сам чуо, ма не знам шта беше,
 Јер брзо речи од уста с' отеше,
 Ма он је чуо на сам вас побледи,
 Ал' мучи јунак, па преда се гледи,
 Па онда уста, тамо амо крочи,
 А момци мучне уљ упрли очи,
 Он мозгом нешто тамо амо крени,
 Па сада бледи, а сада румени,
 И у час не знам што му на ум паде,
 Он гроотом се ту смејати стаде,
 Па јоште рече, да срећице клете,
 Та весело је, што се не смејете?
 Па тад се смрче и цео побледи,
 Ко камен стоји, а у земљу гледи,
 Па онда рече скоро изван себе,
 Тог и тог нева, ал' није ни требе,
 Како је да је, немож бити боље,
 Јер сад преминиљат више није воље,
 Па узе табак, и писати стаде,
 Написа брзо и младићим даде;

Још њима рече, боље узрет тако,
 Нег тужним срцем умират једнако.
 Већ исток сину, а сунце изађе,
 Ал' другојаче све нег јуче пађе,
 Све жубор итња и справљање неко,
 Ко на бој да је, тако би ја реко,
 Још неки веле, да негде на страни,
 Баш њада је људи оружани.
 Но Стојан данас вессо је здраво,
 Ал' окле ово, ја не знадем право,
 Ма може бити да се све обрну,
 И стење клето са пута му згрну,
 Ал' може бити, да се само смеши,
 Да срце јадно малчице утеши,
 Или ваљда је јоште штогао друго,
 Ма о том мислит било б' сасма дуго.
 И сунце зађе, свеће поодавно,
 И нојца беше, и бијаше тавно,
 Он с' драгом својом вечерати седе,
 Ма њима с' ето никако не једе,
 Све једно друго да привати пука,
 Ал' јести неда нека тешка мука,
 Још шалу чешиће он збијати пође,
 Ма ова шала од срца не дође,
 И тако време дуже се провело,
 Ма најзад вако заче чедо бело:

Ох мој Стојане, ох мој друже мио,
 Непитам тебе, што си наумио;
 Ма ако г' лице и јесте весело,
 На неко веље ти се спремаш дело,
 Ал што је да је штоно тебе чека,
 Не потури ме тужну од себека,
 Ох вод ме собом, а тако ти Бога,
 Та што ће ружа без сунашца свога,
 То млада рече лати га за руку,
 У оку сјајном ону љуту муку,
 А руку војзи стиште Стојан мио,
 Па вако оде говорити тио:
 Да ја се спремам, да ћу некуд поћи,
 И то скоро јоште ове ноћи,
 На веље дело јеси погодила
 Но ти си мислим Стојанова мила,
 Ал остан' дома, сад више ни речи.
 То теби милост, то ти Стојан пречи,
 И она мучи и угуши муку,
 Те пусти њему ону белу руку.
 Са врата скиде неке амајлије,
 Те проговори ове речи тије:
 А оно узми бар то од менека,
 Ја ово чува само за тебека,
 Старина један што у нас бијаше,
 Менека једном ово дариваше,

У путра рече часног древа има,
 И он га доно из Јерусалима,
 Па ко год носи ове амајлије,
 Ни топ ни пушка ни сабља не бије,
 И закле мене да не дам другоме,
 Већ само милом суђеенику своме,
 О узми узми ово од менека,
 Та ја то чува само за тебека.
 Овако рече па то око живо,
 У њега упре млада бојазљиво,
 А он је слуша, осменут се њаше,
 Ал брзо смисли, па дар доваташе,
 О врат га веша, и спушта у недра,
 Па љубну злато по сред чела ведра.
 Кад узне дара њој мало одлану,
 Чињаше с' сунце да јој онет грану,
 Па око врата лати га белога,
 Па љуби грли суђееника свога,
 Из ока још јој суза се отиште,
 Што јад јој догле у срдашцу стиште.
 У тиој тузи тако време прође,
 Ал ето време ка растанку дође,
 Он оправе се лати се оружа,
 Још дешто њему тужно злато пружа,
 И расташе се не би ни јаука,
 Ма беше брате она тиа мука,

Она му млада око врата паде,
 Па љубит стаде, дуго не престаде,
 Тад малко клону, јунак се отрже,
 О збогом збогом па с' на поље врже.
 Ал она за њим још једном га вата,
 Још једном њему нада око врата,
 Још једном љубну дуго, дуго, дуго,
 Па рече збогом рече али ништа друго,
 Па г' онда пусти гледну за њим мало,
 Док њеном оку драгога нестало,
 Тад уздрхта се у избу понта,
 Па као мртва на душек се ита,
 И тако лека и времена прође,
 А она тужна још себи не дође,
 Ал на послетку с' из несвести прену,
 Па слушкњиу крај себека зглену,
 Па угре у њу то стаклено око,
 И малко диже, уздану дубоко,
 Па онда младој паде на сред крила,
 И ту је прву сузину продила,
 Ох лије сузе оне сузе тије,
 Ко ружа бела кад се сунце скрије,
 Ма ружа сунце видеће занаго,
 Ал оће л' она своје сунце драго,
 Ох ђаво кleti свуда светом њуши,
 Па јаде справља човечијој души,

Ма ко то беше што му се продаде,
 И божем друсту те удари јаде,
 Да л' ђаво њему обећа колајну,
 Те дивау тури на видело тајну,
 Ал да л' учини ради новца млета,
 Да залуд гину она браћа света,
 Но макар како ђаволека је шала,
 И тајна њина рано се сазнала,
 И ко је да је никуд из те коже,
 И они гину ради правде боже,
 Они се бију кано и рисови,
 Ма многе једу злотворски зидови,
 У злотвора је това и кумбара,
 И то им чини много нушта квара,
 Но њима чине штете много више,
 Што срамотно и многи оставише,
 И ради новца и другогга блага,
 Поизмицаше, било им без трага,
 Још беше међ тим много странивица,
 Но што је стало до ти кукавица,
 Ма што заоста, све је челик тврди,
 О Бог би дао, да врага нагрди,
 Све истопи се тек и је њада,
 Ма све је брате она крвца млада,
 А крвца млада, она крвца вреда,
 За правду увек бит се започела

Њи ту је мало, злотвора мложина,
 На сваког дошла по која стотина,
 Још у њи бије топ са сваке стране,
 А они сабљом и пушком се бране,
 Ал опет нигде назад не успрежу,
 Већ чилом руком на јуриш потежу.
 Па де ко падне ту други полети,
 Да правду богу жувотом освети,
 Да нема ништа они сами виде,
 Ма опет сваки у напредак иде,
 Јер ето оће њина крвца млада,
 Да спомен даде свету за свакада,
 За правду како ваљаде умрети,
 Да ђаво кleti Богу се не свети.
 Наш Стојан ту је међ првима први,
 Већ злотвора он много стаде крви,
 Ма још је читав, још се не умара,
 Још бритком сабљом злотвора обара,
 Па де год треба ту је диван свуда,
 И куд се макне чини дивна чуда,
 Све јунак разби, ма ко из ненада,
 Ко оно отуд наџга наже сада,
 Још викну бесно, стани да ти платим,
 Да жао теби за још горе вратим.
 Наш Стојан зачу, онамо с' окрену,
 Но што се стресну, кога тамо зглену,

Та од куд и ти ту, да ли из мртвила,
 Да л' моја т' пушка лоше погодила,
 То само рече, па с' онда заљуља,
 Пољани паде, а крвца покуља,
 Из ране смртне, што му Васа даде,
 Јер Васа беше што га ту препале,
 Баш Васа они, ког мљаше у гори,
 Да онда ноћом самртно обори,
 Ма удеси и нека срећа луда,
 Те неке људе тад проведе туда,
 Те пушке чуше, тамо потекоше,
 Те скоро мртва њега подигоше,
 А лекар вешти навали мелема,
 И скоро срасте рана му голема.
 Он виде како Стојан о тле паде,
 Коњница нагна, и њему допаде,
 И гледну њему у то бледо лице,
 Што смрт развлачи тако немилце,
 И гледну гледну и беше му слатко,
 Те још се смеје, ал беше за кратко;
 Јер Миле отле беше не далеко,
 Те сиљном мишком јунак је секо,
 Ал када свази де господар паде,
 И ко му рану самртну зададе,
 Ко огањ живи плану му у очи,
 Два тринут крочи, злотвору докрочи,

Па узе њега 'нако на довату,
 И удари га по беломе врату,
 Баш једним маом откиде му главу,
 И обори је у пра и у траву,
 Још кликну јунак, благо ли си мени,
 Да дивно ли га дивнога замени.
 Ту Стојан очи још једном отвори,
 Па спази свога без главе злотвора,
 Па спази Мила што му је одсече:
 О фала Миле слабијим гласом рече,
 Па очи склони, малко се затресе,
 А Бог му душу на небо однесе.
 Још сабље звече, још траје пуцњава,
 Зелена трава сва је већ крвава;
 Но залуд тече њина крвца млада,
 Већ морају се повући назада,
 Већ беже, беже, виче злотвор крети.
 Ал то им није ни крајем памети,
 Већ ватају се неког камењака,
 Па отуд сташе бити из пушака.
 Са све је већ стране злотвор и оптеко
 Два тринут већ је: предајте се реко,
 Но нико од ња за то и не знаде,
 Та де ће правда кривди да с' предаде.
 Сад злотвор јуриш на дивне чиниаше,
 Ал многи о тле главом удараше,

Јер они пали за камена тврда,
 А камен тврди злотвору се спрда,
 Ох камен ледни на ња с' смисловао,
 Де братац брата роднога издао,
 Ту они бију огњем из пушака,
 Не даду напред крочит ни корака,
 Па друг кад падне ох просто му злеко,
 Да благо теби, побро му је реко,
 Те пушку лако од ока смети,
 Те бије руши, своју браћу свети,
 Но што за фајду и пре беше мало,
 Ал сад и само стотина остало,
 А злотвор своје броји на њаде,
 Ох сунце јарко видни ли им јаде,
 И види сунце оно око боже.
 Да дуго чета бранит се не може,
 Па ода силног и големог јада,
 Свог ето оде трикит закада,
 И сунце јарко већ оће да седне,
 Но гледни тамо украј реке ледне,
 Ту неко седи и баш она седи,
 Па тужним оком у водницу гледи,
 Још амо иде тако бп ја реко,
 Баш један чамац у право од преко,
 Све ближе ближе амо јунак вози,
 А то је Миле Боже јој појози,

Па када веће до обале стиже, нио га
 Тад она јадна своје очи диже,
 Па снази слугу, па онази чамац,
 Па скочи, викну: та зар идеш самац,
 О Миле Миле а тако ти Бога,
 Та куда деде господара свога,
 Ни речи на то Миле не изусти,
 Већ само мало у чамац се спусти,
 Још проли до две до три веће сузе,
 Па отуд нешто у наруче узе,
 Па из свог чамаца тад навоље шетну,
 Па нешто доле на травицу метну,
 А у то она амо прискочила,
 Па виде свога пред собоме мила,
 Ту њу ми лати они јад силени,
 Од јада силна сва се окамени,
 Нит штогод рече нит засузи јој око,
 Нит гледну горе то небо високо,
 Та оно небо њу превари здраво,
 А то је пред њом њено небо право,
 Те малко стаја тад на драгог наде,
 Ох силни Боже да ли душу даде,
 Ту Миле одма ка реци поита,
 У веса свога воднице занга,
 Те брже назад на је кваси, шкroppи,
 Ма она ока опет не отклони,

И тако дуго мучаше се туде,
 Ал најзад виде заман целе труде,
 Те лати пушку, сасу је у главу,
 И крај њи паде у зелену траву.

Сад иди у свет моја јадна песмо,
 Но волео би да си ми повесмо,
 Да из теб дивно ја увртим уже,
 Да браћа моја неке њим послуже.

19|1 1849.

У р о ш.

I. ПЕСМА.

Поћ пролази — данче свети
 Шта ли ћеш донети?
 И пролази данак свети —
 Шта ли ће поћ донети?

Сунце сакри лице своје,
 Ка крв небо црвено је,
 Ма де с' она гора ваје,
 Још је пуно црвеније.
 Беше тамо много муке,
 Звекe, цикe, укe, буке,
 Јоште лишће, трава, цвеће
 Од голема стра тревеће,
 Ма већ прође, све је тно,
 Бојак давно утолио,
 Умакло је неколико,
 Ма то ј' скоро неколико,
 Откидоше змији главу,
 Ш њом узеше свету страву,

Реп се миче и превија,
 Ма реп јоште није змија.
 Сунце зађе, већ сумраче,
 И нојца се већ примаче,
 Па у таму милостиво
 Зави мртво ка и живо,
 Зави рлу несретника,
 Што некада свету дика,
 Негда људи божа чуда,
 А сад само рана уда,
 Гладном вуку гладном керу,
 Приправљена за вечеру.
 Ето леже гле и јадне,
 На земљици свуда ладне,
 Њи што муња од судбине
 Удри чојству са висине.
 Све на путу што бијаше,
 Положише покръаше,
 Ударише свету јаде,
 Ма гле и њи на комаде,
 Ох сагни се у милости,
 Оком сузни па им прости.
 Мрак око њи мрак и тмина,
 Мрак по дола по висина,

А и небо то дивотно,
 Данаске је посиротно,
 Нема месец да заспне
 Да путника жеља мине —
 А звездите оне красне
 Ни су данас ко пре јасне,
 Нешто су ми потавнеле,
 Ко да с' у јад неки деле,
 Славуј поје жалостиво,
 Да ти пуца срце живо
 Све је тужно, ма где чуда,
 Шта се чује од онуда,
 Баш поклика би весела,
 Ма откуд се то занела,
 Сад је нестасад опета,
 Ал се ори кроз ноћ клета,
 Каква радост ко је шта је,
 Ма кроз гору нешто сјаје,
 Ко да свеће тамо горе,
 Ко да видим неке дворе,
 То је крчма у планини,
 На далеко стан једини,
 За њу кажу: ко ту ноћи
 Бог му био у помоћи,
 Но ма како срце моје,
 Сада ето весело је,

Та ајдемо ајдемо тамо,
 Да кроз прозор загледамо,
 Та јад ће те и сам срести,
 А весеље ваља срести.
 Ето ето уваћена,
 Ето њега савезана,
 Што дрмаше околином
 Како виор облачном,
 Он већ грома свог не држи,
 Да ка' досле света пржи,
 Савезане у њег јако
 Силне руке наопако,
 Тако седи он у куту,
 Премишљајућ срећу љуту,
 А око њег где војнике,
 Пуне оне пуне дивке,
 Сваки с' чини с педи већи,
 И за царем барем трећи,
 И бога ми није шала.
 Често с' чета подизала,
 Увек беше од те већа,
 Ма ии увек лоша срећа,
 Па сад они — брже вина,
 Викну једна јуначина,
 Поседаше за столове:
 Наша браћа јоште лове,

Њима срећа ми весело,
 Ал и вреди тако дело,
 Па се прича, кличке, поје,
 А чаше се и не броје,
 Те с' одоше посмевати,
 Везаног заједати,
 И најгрђи који бише,
 Ругау се понајвише,
 Е ца тако би свакаде,
 Кад из тона тае паде,
 И деца се њим играју,
 Тамо амо котрљају,
 Сад је доста ваља смети,
 Ти си стража; ајмо спати,
 Таку речцу вођа креће,
 Ма језиком већ заглеће,
 Али грану сад у нутра,
 Кано јарко сунце с' јутра,
 Крчмарово уђе дуче,
 Вељи бокал у наруче,
 Чотовођа у њу гледи,
 Баш дарева града вреди,
 Она к њему: господаре,
 А тако ти славе, старе,
 Коју данас под облака,
 Диже твоја мишка јака,

Ово носим млада твојем,
 Ја јунашћу големоме,
 Прости ћако од онога,
 Знадеш узе ја старог,
 А ти деде ову једну,
 Вођа неси чашу једну,
 Дед нек иде и та друга,
 За јуначка жића дуга,
 Па ето ти још и треће,
 Рад јуначке добре среће,
 Вођа пони, мома точи,
 Да с' и хале пој осмочи,
 Једну другу ћерко доста,
 Ваља с' бринут и за госта,
 Да за госте крчмар муца,
 Јер већ и он нуно скуца,
 На сто бокал меће мома,
 А јунаци на њег ома,
 Ал за цуром с' вођа маша,
 Ма умаче декла наша:
 Лака нојца! дивна рече,
 Па из избе већ утече,
 Први петли а њи ево,
 Попадали десно дево,
 Па спавају ко заклани,
 Пусто пиће све стамани,

А сувише гле стражара
 Пао покрај господара,
 Па ко и он рече дува,
 Место њега пушка чува,
 Врго бригу све од себе,
 Ма ајдуче како ј' тебе?
 Чудо дивно и он спава,
 А њија му с' тако глава.
 Ватише га савезаше,
 Овамо га потераше,
 Ко ван себе он бијаше,
 Ко сан му се све чињаше,
 Жив он своје дат оруже,
 Те погледа кето уже,
 Руке њему што немало,
 Наопако узантило,
 Па од гњева и од срама,
 Маче силним мишицама,
 Пуцају му беле руке,
 Ма су луде све те муке,
 Пусто уже не успреже,
 У месо се дубље реже,
 Сам се себи сад осмену,
 Па с' у напред даље крену,
 Заман заман себи збори,
 Ма опета гледа гори,

Као да се отуд нада,
 Опростит се пушта јада,
 Ко да с' нада да ће друсто,
 Али де је оно пусто,
 Што побоље, полоњено,
 Што остало, разбијено,
 Узастопце злотвор гони,
 Ал ко знаде можда они —
 Слушај само шта то шушти,
 Тић је само тић у густу,
 Сред гњезда се збуни свога,
 Са поода ненаднога.
 Но да л' зрно то записиша,
 Ветар, ветар, онет ништа,
 Али можда какво чудо,
 Ох мани се срце лудо,
 За те да се вишњи брине,
 За боље се чуда чине,
 Давно т' звезда потавнела,
 Ајд са света, ајде бела.
 Тако крчми већ дођоше,
 И унутра униђоше,
 Он у кута тамо једна
 Уза зида клоуну ледна,
 Чело тиска уза њега,
 Јер ту цели огањ лега,

Мисли што би са њим сада,
 Мисли ал не у назада,
 Јер отуда баш никака,
 Не да њему љупка зрака,
 Та времена другим мида,
 Њему проше ко страшила,
 Па од себе да стра тури,
 Ко дечница он зажури,
 Па се одби у свет тамо,
 И ето га сад над јамом,
 Назад никуд а напреда,
 Куд ће јадан да погледа,
 Одо, одо, тако стаде,
 И точак му на ум ваде,
 Ох последња заш' фишека,
 Не обори на себека,
 Па би сад већ миран био,
 И у мисли сав се збио,
 Ни виђаше ни слушаше,
 Како му се подсмеваше,
 Седи као ладна стена,
 Као душа осуђена,
 Лете мисли на све стране,
 Ма све празне и лудане,
 Не мож латит ни једине,
 Тек се роди па и мине,

Но сад ето све већ пребиг,
 Па уздану дође к себи,
 Нека буде ма и тако,
 Јер за мене свакојако,
 Моје тело дивна рана,
 За орлића и гаврана,
 Ма та душа ојађела,
 Куд ће она без свог тела,
 Куд ће да ће све једно је,
 Урош беше од то двоје,
 Што је било тело поста,
 За њим савта душа оста,
 Па се негде светом вије,
 Ал Уроша тамо вије,
 То премисли уз зид клопу,
 Па у тежак санак тону,
 Заспа ајдук спава јако,
 Као дете брата како,
 Спава веће позадуго,
 Спава само ништа друго,
 Јера њему око уста,
 Игра нека туга пушта,
 Ма у њу се нешто мало,
 И подмеја помешало,
 Прикупљене стоје веће,
 Ал за мало па све пређе,

Он трепетну из сна прену,
 Што ли ми га отуд крену,
 Доба веће? зар већ зори?
 Спази свећу е још гори,
 Она глену у крај себе,
 Кога видим тебе — тебе —
 Па с уздркта и укочи,
 Онда боље увр очи,
 Већ му лакше срце бије,
 Ког мишљаше онај није,
 Сад познаде, крај њег ово
 Стоји чедо крчмарево,
 И около главом ману,
 Глену на ту на 'ну страну,
 Ал од друста немилога,
 На опрезу ни једнога,
 Све поспало попадало,
 То с' на чудан смеј му дало,
 Дакле ти си стража моја?
 Мучи ја сам стража твоја,
 Брже само скочи бежи,
 Брже брже не отежи,
 Ова речца што изусти,
 У срце му мелем пусти,
 Он с' примаче погледа је,
 Што изрече истина је,

Што невере јоште било,
 Њено око истовило,
 Брже брже ма ти тамо,
 Немај бриге брже амо,
 Ја помого њима мало,
 Ма то није ни требало —
 Амо брже ово рече,
 И ужета већ присече.
 Боже благи, Боже мили
 Како чудо за час тили,
 Мало пређе смрт не мила,
 Тако близу близу била,
 Већ гавране виде гладне,
 Савр главе своје јадне,
 Како с вију и радују,
 Јер ће скоро да благују,
 Па где за час неста муке,
 Просте њему опет руке,
 Сва мишина од некада,
 Вати му се срца млада,
 Ој животе... свети
 Тешко ли те прегорети,
 На и да си јад до јада,
 Опет ниче међ њим нада,
 Јад до јада бар је ништа,
 Ал у смрти нигде ништа.

И на ноге он поскочи,
 Тамо амо баца очи.
 Па опази верну другу,
 Та баш ону пушку дугу,
 А поред ње и те мале
 Што му никад не слагале,
 И поред ња ножа веља,
 Сад му са свим мирна жеља,
 Ма фишека још фишека,
 Тако збори у себека,
 Па једнога спаваћива,
 Исход срца њина жива,
 Ма ко мртав тај почива,
 Ко зна што по срећан сива,
 Ма за цело не од змије,
 Што крај срца с' њелу вије,
 Већ испразни тог једнога,
 Па испразни и другога,
 Сад је доста на притече,
 Ка девојци те јој рече;
 „Ти си мене избавила,
 Збогом остај сретна била.“
 „Бре не лудуј, та с тобоме
 И ја морам.“ „Ти са мноме?“
 „Ох мој Боже“ пред њег паде.
 У грулу јој реч застаде.

Погледа га жалостиво,
 Помаче му срце живо,
 Да ти мораш мол' се Богу,
 Кад се више ја не могу,
 А теби је пуно ближе,
 Ајмо ајмо па је диже,
 И већ свећа већ догоре,
 Ноћца вирну кроз прозоре,
 Ма још већа туде тама,
 А у тами стража сама.

II. ПЕСМА.

Суице зађе даи умире,
 Магла већ му покров стире,
 Повида се по долини,
 Ма се сјаје на висини,
 Још он тамо још царује,
 Још околу погледује,
 Ма пун туге и пун јада,
 Јера види е пропада,
 И напоље Урош гледну,
 Те пећину ману ледну,
 Де је данак преданио,
 Од злотвора своји с' скрио,
 Гледну данку на висини,
 Последњи се њему чини,
 Па ка земљи спусти очи,
 Онда једном стазом крочи,
 Поред једне стене сави,
 Два три крока па с остави.

Гроб пред њиме ох чиј ли је,
 Ма на њему плоче није,
 Само један крстић мали,

Али и он мучке жали,
 Баш ни словца најмањег,
 Да ти каже ко ту лега,
 Али Урош познаје га.
 Стоји ајдук украј гроба,
 Оборно ока оба,
 Стоји срца прелоњена,
 Као душа осуђена,
 Ох да рану већ преболе,
 Да сам и ја ту већ доле,
 Таку речцу он изустив,
 Па с' крај гроба доле спусти.
 Брзо оде прамалеће,
 Ја почувла своје цвеће,
 Бура дуну па понесе,
 Ма ми срца не разне се,
 Бура прође оста жиће,
 Па све шапће биће биће,
 Шта ће соко без свог крила,
 Моје срећа савалила,
 Јест криво перје било,
 Ма је опет моје било —
 А једино што остаде,
 Што ми срећа јоште даде
 Што л' сјаји саде?
 Комад коњља пребијена,

Бритка сабља саломљена,
Пушка без пра и олова,
Чим напунит пусту с' нова,
Слепац слепац што је био,
На бездана нагазио.

Једно чедо њег избави,
Све рад њега заборави,
Па са њиме светом дута,
Вуци вију украј пута,
Она види она чује,
Несретнику погледује,
Рад њега се само преза,
Што л' је за њег тако свеза,
Што је да је терај срце,
Гари жића уда свећу,
Вељи имај дуг да вратим,
Оћу нојзи да га платим,
Тако мисли на ослушну,
Шта л' на близу сада шушну,
Право амо главу диже,
Ко ка њему ово стиже,
Ко ли гледа тако њега,
Сав се стресе да л' да бега,
Ко си ко си у то доба,
Ма страшна си ка из гроба.

Да из гроба и страоте,
Ја дошета амо по те,
Послала ме — ко? де с' сети,
Де потреси мозак кмети,
Ма ти с' глава заборавна,
А било је већ одавна,
Ма гроб и тог што ту лега,
Заборави л' већ и њега,
За срце га реч привати,
Па ти мати па ти мати,
Бежи бежи отле ајде,
Ох тако ме не гледајте,
Глај ме мачи и сабљама,
Глај запетим тим пушкама,
Глај ме муњам глај топима,
Само не мој тим очима —
Ману руком главом ману,
Па па другу клону страну,
Неста света оде тивна,
Оста пушта та празнина,
Сред празнине сам он лега,
Греј претежки око њега,
Под греом се душа сави,
На обрану заборави,
Е претешко греј стиснуо,
Да би дуже, би свиснуо.

Заче с' душа отимати,
 Заче силе прикупљати,
 Још је тело скамењено,
 Још му око укочено,
 Још он главу још обара,
 Ма већ тио проговара,
 Она мртва да мртва је,
 Да је уби истина је,
 Пуна беше греза мера,
 Заш ме даље он натера,
 Она умре а ја оста,
 Зар то не би јада доста,
 За што мача на ме трже,,
 Заш ме дубље у јад врже
 Ја га уби ма и себи,
 Живо срце са свим преби,
 Ох да можеш мати мати,
 У срце ми погледати,
 Да виш напо што ту гори,
 Глену горе коме збори,
 Ил је дрема оли дрема,
 Ал ма како сад је нема,
 Од земљице Урош усто,
 Срце глава све му пусто,
 Па не види чедо мило,
 Што с' ка њему унутлио,

И не чује како кори,
 Како декла плао збори,
 Де си де си срећо мила,
 Но већ све сам препатила.
 Све ј' готово само брже,
 Па га собом млада трже,
 Јера вели у планини,
 Неки ми се жубор чини —
 Ништ он не чу ништ не виде,
 Како у сиу за њом иде,
 Она збори он не слуша,
 Де ли му је бедна душа.
 Месец сиу а ти реко,
 Сиу њима не далеко,
 Још два до три пушкмета,
 Помоз Боже мишко света,
 Тек што она тако кликну,
 Ето пушка једна цикну,
 Чу се жубор, чу се вика,
 А кроз вику честа цика,
 Бежи бежи друже мило,
 Ето Бог и покосио!
 Ма он стоји као камен,
 Очи њему живи пламен,
 Гледа плао око себе,
 Па час гори а час зебе,

О злато сунце брже,
 Па с' вред њега млада врже,
 Моли рида крва руке,
 Ма у залуд све ње муке,
 Стоји Урош, ближе цика,
 Ближе иде бојна вика,
 Дим пушчани већ осећа,
 Веће друсто — зла му срећа,
 Ето ето већ једнога,
 Ето за њим и другога,
 Бежи, бежи, силаи Боже,
 Промили му испод коже,
 Затрешета плану оком,
 А поскочи лаким скоком,
 Она за њим, но залуду,
 Већ на стену попе с' уду,
 Урош, Урош већ загрми,
 Урош оде низ кам стрми,
 Оде веће до дружини,
 Згледаше га на висине.
 Жив је жив је, али како,
 Жив је жив је, па ма како,
 Већ ни збора, да се бега,
 Сви су веће око њега,
 За грм за кам већ запали,
 Живим огњем бити стали,

Јест злотвора и пресила,
 Ма јуначка смрт им мила,
 Та једанпут доћи мора,
 А могла би доћи гора,
 Аох удри недај брале,
 Покликују пушке мале,
 Бој се бије,
 Крвца лије,
 Али де је чедо бело,
 Куд се оно јадно дело,
 Куд ће крвца до ерданцу,
 Куд ће луча до сунанцу,
 За горницу сунце бега,
 Она за њим куд без њега.
 Тамо тамо ено чедо,
 Украј њега стоји бледо,
 Ох глени је глени глени,
 Јад поглајде скамењени,
 Из руке јој крвца бије,
 Једно зрно оштети је,
 У срце јој то не тиче,
 Она стоји ни се миче,
 Њено око као стакло,
 С драгога се не помакло,
 Ох све јој је све је тамо,
 Па још можда часак само,

Њега гледа само њега,
 У око јој вас плам лега,
 Ма унутри већ догоре,
 Душа њена бурно море,
 К небу вали ком с' попели,
 Па се тако и следили,
 Како мајка стоји бедна,
 Коју носи санта једна,
 Друга носи чедо мило,
 Што под срцем њојзи било,
 Сва у заман помагања,
 Заман муке и кукања,
 Оде оде јоште мало,
 Па га навек њој нестало,
 Пуца санта под ногама,
 Већ се под њом већ пролама,
 Ништа она не осећа,
 Ох тамо је њена срећа,
 Њена радост ње дан бели,
 Тамо њезин живот цели
 (А најлепша успомена
 Из најлепши ње времена)
 Тамо она гледи само,
 Тако и то чедо амо,
 . . . . ох глени је,
 Па ако ти то јад није,

Онда још га и не било —
 Ма што ради њено мило.
 Бој се бије,
 Крв се лије,
 Јест њи само шака уда,
 Али чине дивна чуда.
 Е свак срцу одолео,
 Бели данак прегорео,
 Мисли само на замену,
 Па се вије по камену,
 Вије вије лушком бије,
 Еј злотворе како ти је,
 Јада брате удри, туци,
 Познају се горски вуци,
 Урош гађа пуни пуца,
 Ал му празно срце куца,
 Куд погледа онде пада,
 Ох да убит мож' и јада,
 Што га мучи, што га мори,
 Што му живо срце пори.
 Обазре се па је глену,
 Ма се одма назад крену,
 Ао срећо и та сада,
 Да са мене, мене страда,
 Амо мачу брате клети,
 Ја је не ћу преживети,

Јуриш јуриш веће скочи,
 Већ у напред силаи крочи,
 Но шта му је за што стаде,
 Ето с љуба ето паде,
 Пушка њега погодила,
 Прискочи му јадна мила,
 Већ долете већ притече,
 Већ крај њега млада клече,
 Већ се над њим млада сави,
 Већ на груди руку сави,
 Помоз Боже, јоште није —
 Још му, још му срце бије,
 Диже главу, оком плану,
 Па једноме плао ману,
 Ајдук стиже, већ дигоше,
 Већ га отле понесоше,
 Брже брже во јада,
 Ајдук пушта, доле пада,
 Разнело му зрно главу,
 Пада јадан он у траву,
 Стиже други већ га носе,
 Лете њојзи црне косе,
 Брже брже тамо к реци,
 Па понеси и потечи;
 Ал кроз војцу зрно ништи,
 Ох ајдуче да л те тишти,

Зрно стиже
 Ето ајдук паде, ни се диже,
 И њег лоша копца снаје —
 Ту за облак месец зађе,
 И тавно је са свим тамно,
 Ма још траје бој појамно.

Бој утоли, све би тише,
 Јоште жубор, ништа више,
 Ма сад пуче, ох кога ли
 Опет мајка то ожали,
 Јоште једна, тад свег неста,
 Већ и жубор скоро преста.

И поноћи преваљује
 Бежи појца, пред зору је,
 Звезде тужне сузе роне,
 Роне сузе и на оне,
 За којима на земљице,
 Нема можда ни сузице.

Зора зори, о глени и
 Е спавају санак тии,
 Па какви су да су били,
 Јуначки се јесу били,

Сви су, нема ниједнога,
Да издао друга свога,
Ни се дао жив у руке,
Славно скончав своје муке.

Сунце грану а по гори
Силан жубор већ жубори,
Војници су већ устали,
Па огледат мртве стали,
А сувише те ајдуке,
Што и сташе таке муке,
Гледе тога па онога,
Ал нема им ту једнога,
Поломљене гује леже,
Ма најљућа — да л' побеже,
Не мож бити, баш никако,
Јера рањен беше јако,
Како паде згледаше га,
Ма ко оно би крај њега?
Један рече: та знаш кују,
Ма сад нешто чују.
Па да није ови амо,
И одоше брже тамо,
Погледаше то он није,
Али де се, де се крије.

На траг крвав нагазише,
Па се њиме упутише,
Иду брзо, пазе, гледе,
Далеко и већ одведе,
Сад ће сад ће жељни зборе,
Изиђоше већ из горе,
Ма траг иде право к' реци,
Они њиме лети, теци,
И до воде крв видеше,
Али то им и све беше.

Њега неста како? ко зна?
Право не мож да се дозна,
Онај вели да утону
Баш у ладну реку ону,
Тај га пре ту жива виде,
Како поред реке иде.
Да здрав здравцит он бијаше,
Трећи вели још друкчије,
Да се не знам негде вије,
Да ш њим тамо —
Али то су приче само.
Мртвац мртвац не устаје,
Да он умре прилика је,
Тако л' нако л' све једно је,
Он прекужи муке своје,

Али она — ох занаго,
Не преживе она драго:
Кад за гору сунце паце,
Мора и дан да издаче.

31|12 1849.

Утопљеница.

I. ПЕСМА.

Веће звезде се красне
Губе једна иза друге,
Па сузнице оне јасне
Од големе роне туге,
На сеју им суза пада,
Штоло тамо реци шеће,
Што је сад још на никада,
Више јао видет неће,
Што им ево стазу стази,
Са које се не долази.

Лена л беше Боже сили,
Па са тога сад и вати,
Он угледа цвет увиди,
За срце га силно вати,
Те опружи белу руку,
И довати цветка љунка,
Да олакша слатку муку,
Утрже јој лена пуника,

Она тужна уздисаше,
Ма с' одбранит не могаше.

Ка сунашце он јој сину,
Засени јој очи младе,
Кроз срце јој срећа мину,
На груди му сретна наде,
И леп јој се заче данак,
Какав досле још не био,
Ко најлепши какав савак,
Ма се брзо изгубио,
У час неста луче медне,
Притискоше тмине ледне.

Он је ману из пенада,
Да јадује докле живи,
Па опета јадна млада,
Ни га куле ни га криви,
Ко за сунцем исто у ноћи
Цветак сузе рони тије,
Тако она у самоћи,
За њим јадна сузе лије,
Ох да могу сузе оте,
Опрати је од ерамоте.

Боже, Боже што би ш њоме,
Куд се деде злато чисто,

Ко несретне оне моме,
Зар и она сада исто?
Пре за коју кад би чула,
Е је снађе коб та уда,
Би се она препанула,
И згрозила ода чуда,
И би главу моја бела,
Повисоко тад понела.

Па кад дође међу друге,
Па с' на једну реч напусти,
Ту и она мимо друге,
По декоју злобну пусти,
Ал невоља редом иде,
Па сад на њу реда дође,
И она је јуче виде,
Кад крај неке рве прође,
Би жубора и гуркања
И подмукла кликотања.

И на зада јадна ита,
Стиже дома изван себе,
Уплашена вати пита,
Њери, ѡри шта је тебе,
Ал не збори ѡрка њена,
Укоченим оком гледа,

Бледа као бледа стена,
Ледна као грудa леда,
Ни што чула ни видела,
И крв јој се уледела.

Веће тако јоште сада,
Што ће бити још за мало,
Боже, Боже грдна јада,
Све јој тело задритало,
Ка виар јој мозак лати,
Занесе је несретницу,
И да не би крај ње мати,
Би паула о земљицу,
Ма је мајка приватила,
И на одар положила.

Тако лежа скоро ладна,
Позадуго ни се маче,
Увлаши се мати јадна,
Па је шкромит трти заче,
Чедо, чедо слатко чедо,
Ал то дуго није стало.
Ето појзи лице бледо,
Малчице се заиграло,
Још уздану сад дубоко,
И отвори чудно око.

Ма зарашта срећо кleta,
Заш је тури у живота,
Кад је чека овог света,
Само гроза и страота!
Али јатка ево прену,
Диже око зачуђено,
И крај себе мајку глену,
И то сузно око њено,
И око ње суза ова,
Вас обрте свет из нова.

Али невест сад небила,
Би ван себе, ма другчије,
Ка' кад јад се сав гомила,
Па небеса јасна скрије,
Па кад нагне све то више,
Када у пра душу тисне,
Нити даде да уздане,
Ни да јадна једном свисне,
Смрт и живот според стоје,
Ма ништ онет од обоје.

Часак само ал пуи лета,
Пуи век јада, пуи век мука,
Живи нао овог света,
Ал без гласка без јауба,

Ни се миче нити куша,
Да се отуд искобеља
Укочена стоји душа,
Нити мисли, нити жеља,
Око сјаје као стакло,
Ма с' никуда не помакло.

Страшни часак већ је мину,
К себи дође с одра уста,
Па отшета у градину,
Носећ собом јада пушта,
Онде доле тужна седа,
Главу дивну оборила,
Пушта мисли у напреда,
Тешки бојак отворила,
Што у напред то све горе,
Залуду се мисли море.

Јадна ли је љуцка душа,
Кад све на њу нагне споља,
Кад с' одбранит заман куша,
Кудгод гледне свуд невоља,
Заман тражи да одане,
Кад све жешће нагло амо,
Па дркћући јадна стане,
Спремати се тамо, тамо,

Тамо окле једном дође —
Боже само да већ прође.

Уста мома јадна бледа,
Низ врт јој се око дало,
Па на запад тамо гледа,
Како с сунце заиграло,
Ни облачка најмањег,
Да му скрије лице красно,
Ни облачка око њега,
Ето томе сунце јасно,
Да и она тако исто
Само може заћи чисто.

Сунце зађе: „тамо, тамо,
Макар како све је једно“
То прослови јадна само,
Спусти доле око ледно,
Окрете се те полако,
Упути се дому своме,
Па гледећ је мирну тако,
Ко б' по лицу реко томе,
Да де мир се тај навука,
Беше отонч пако мука.

Уђе у дом — ал на пољу
Стоји вечер мирна, тија,

Једва ветрић доби вољу,
 Да малчице проћарлија,
 Тио свуда и све тише,
 Тише нашле своја звезда,
 Сумрак веће на све више,
 Већ по дегде трепти звезда,
 Веће дође нојца тавна —
 Њена дошла већ одавна.

Веће дође време спати,
 Да с' опрости ко свакада,
 Њи се мајци својој сврати,
 Пре за мало, за век сада,
 За руку је ево лати,
 Љубиу — шанну лаку ноћ,
 А мајка јој реч привати,
 Бог ти ћерко на помоћ,
 Ма заш дркће рука твоја,
 Лези, лези ћери моја.

Ћерка оде а нека је,
 Мајка оста пуна јада,
 Пред мајку се боју даје,
 На колена пред њу пада,
 За своје је моли дете,
 Да га глене милостиво,

Да му своје руке свете,
 На срдашце метне живо,
 Од незнана спасе јада,
 Са којег тако страда.

Ами: већ се помолила,
 А срце јој одлакшало,
 Ма се сећа чедна мила,
 Да ли јој је већ засвало,
 Те лагано оде к врати,
 Стоји, слуша позадуго,
 Ал све мирно, па се врати,
 Спава јадна што ће друго,
 Спавај, спавај чедо моје,
 Те с' постеље вата своје.

Мати заспа. Ал њи њена
 Да л и она заспа, што ли?
 Тио иде ноћ студена,
 Је л јој тешка да је боли?
 Нојца иде, поју нетли,
 Да л и броји она млада,
 А зорица веће светли,
 Што ли чини, де л је сада,
 Је ли дома? — ајде, ајде,
 Тамо реци погледајте.

Ено шеће бледа јадна,
 Разасула русу косу,
 Нит осећа ветра ладна,
 Ни студену ону росу,
 Шеће напред — куд? — не знаде,
 Само зна да напред мора,
 Сад на исток око даде,
 Боже, Боже ето зора,
 Ка из сна јој душа прену,
 Па у напред живље крену.

Где над реком тог гребена,
 Ал је гледа страовити,
 Она од њег ушлашена,
 Тужи, цвили даље ити,
 Стоји гребен, где га само,
 Једва трага од травице,
 И два цветка стоје тамо,
 Како до две сиротице,
 Ма ето им једне друге,
 Наше моме, наше туге.

Она стиже па с' окрену,
 Тамо, тамо о назада,
 Својој мајци јадној глену,
 Која можда слава сада,

Па и у сну Бога жива,
 Сећа на њу невољницу,
 Уњ се узда, даље снови,
 Већ је види у здрављницу,
 Како ли ће санче луди,
 Бити јадној кад с' пробуди.

Па можда се сад пробуди,
 Па устаде, па њој ити,
 Њој, за којом тако жуди —
 Ао Боже страовити!
 З богом мати, прости прости,
 То за сузе и све труде,
 За све неге и милости,
 За несене за понуде,
 То ти само може дати,
 Ћерка твоја, з богом мати.

Па на лево око даде,
 И малко се зарумене,
 Јер јој прошле груди младе,
 Све те слатке успомене,
 Тамо, тамо — ма за кратко,
 Доврши се тек што поче,
 Беше слатко и преслатко,
 Ма се ето горко доче,

Па да с' врне све на зада,
Било б' онет ко и тада.

З богом, з богом данче бели,
Моје сунце, мој животе,
Ти бијаше свет мој цели,
Брзо л' ми се брзо оте.

Ту умукну, затрепета,
И пребледну као стена,
Очи к небу, она шета
Тамо на крај од гребена,
Боже, судче свету свему,
Прост ми, прости ал и њему.

Вода пљусну ње нестале,
Нешто с' бели сад престале,
Бели с' онет али саде,
Би аљина и нестале,
И венчића неколика,
Вију и се нада њоме,
Као урее, као дика,
На венчању јајаноме,
Но и они с' већ згубише,
Ко да и то би сувине.

Вода струји над њом ладна,
Да ј' успава тиним гласом,

Она под њу заспа јадна,
Грешно чедо под појасом,
Грешно га је задобила,
Грешно му је смрт дала,
Ал бар га је избавила,
Од земаљски тешки зала,
Од — но де је онај саде,
Што му живот јадан даде.

Де је он? де њено мило?
Де је злато песуђено?
Ето с' небо позлатило —
Сунце грану — де л' је њено?
Сви ветрићи за њом туже,
Слављи тужне песме вију,
Врела јече, а те руже
Грозне за њом сузе лију,
Све се, све се о њој бави,
А он? да л' је заборави?

II. ПЕСМА.

Сунце грану иза горе,
 Светом оде луча пуста,
 На његове стиже дворе,
 Ма он пре ње давно уста,
 Већ је давно на прозору,
 Гледао је огња жива,
 Гледао је белу зору,
 Е пред њима свет открива,
 Бежи тама испред њега,
 Ма са срца кам не бега.

У његови млади груди,
 Разгорели тешки јади,
 Залуду се ветрић труда,
 Да и мало поразлади,
 Јер кадгоде лађан пирне,
 Све то већма пламен букне,
 У душу га већма дирне,
 Већма спомен кроз њу сукне,
 Тно ветрић тно дује,
 Ал му душом пољулује.

Ветри душу од планине,
 Ама таки још не бише,
 Као когод да ту гине,
 Ко на смрти да уздише,
 А то лице са дрвета,
 Да чудно ли зајубори,
 Ка да с когод с душом бори,
 И душа му к њојзи оде,
 И ка нож га сад прободе.

Сунце грану он уздану,
 Ваљда онет није Боже,
 Прозора се плао ману,
 Јер издржат већ неможе,
 Ка муња се избом сави,
 Два три пута њоже прође,
 Нешто смисли по с' устави,
 Зовну слугу, слуга дође:
 „Коња брже“, слуга: „кога?“
 А он плао: „макар кога“.

Слуга оде ал неморе,
 Не кте он ми да причека,
 Брзо слази одозгоре,
 Ал већ готов стоји зека,
 Па када га виде пуста,

Разведри му мало лице,
 Још кад узја, а коњ уста
 Нако мамен у пропнице,
 Ко да цела туга оде,
 Те га сави и ободје.

Оде коњиц као стрела,
 Оде пусти низ полању,
 Гле га веће спрема дела,
 Гле и њега веће ману,
 Тило кљусе и претило,
 А госнар му пушта вољу,
 Ка и њему да је мило,
 Ка да отиј кроти бољу,
 Бољу тешку срца свога —
 Дела, дела, па и мога.

Један поток туд ујаше,
 Преко њега мостић лега,
 Ма за друге он бејаше,
 А никада још за њега,
 Јер је поток како поста,
 З брега на брег свећ прескака,
 Па сад ето преко моста,
 Жури свога коња лака,
 Моста прође, но гле саде,
 Устави се па назаде. —

Што обичај вазда свето
 Иде право ка потоку,
 Веће стиже, а већ ето
 Ободје га к лаком скоку,
 Сину скочи, оде преко,
 Али само са предњима,
 У потоку оста зеко,
 Оста јадан са предњима,
 И мал што се не изврну,
 Господар му вас претрну.

Ао зеко а мој јаде,
 Куд доброта твоја оде,
 Шта би ово нуто саде,
 Па га стиште и ободје,
 Коњиц наже већ двапут,
 Гле и трећи сад прене се,
 То бејаше мука љута,
 Од гњева се јунак тресе,
 Нуто срећо, нуто зеко,
 Па га сави опет преко.

Коњиц скочи — то ваљадје —
 Ајде опет — никад боље,
 Де и саде — па и саде,
 Те се вину низа поље,

Сад је добро, ал опета
Заш не ома као сада,
Па заш данас срећа кета,
Тако тече пре никада,
Иљаду сам пута скака,
Па увекa и прескака. —

Заш баш данас коњи пусти,
Беже стене и дрвета,
Беже крај њег лузи густе,
Ма небезе миса кета,
Заш баш данас — све једнако,
То га мучи то га мори,
Веће сунце нагло јакo,
Коњиц му се веће смори,
Ваља дома да се врати,
Заш баш данас тога прати.

Стиже дома пуан праа,
А уморан и сувише,
Како стиже с коња сјаа,
Слуге коња приватише,
Одма у дом он замаче,
На душека одма паде,
Туна леже ни се маче,
Оде мислит чудне јаде,

И бори се мисли слуги,
А не може да с' упуги.

Небо ведро ал запара,
Ветрић ћути једва дише,
Лепу главу цвет обара,
А запара све то више,
Подне дође, подне прође,
Заче небо да с' облачи,
За облаком облак пође,
А пропири ветар јачи,
Сад се смрче, ветар напе,
А гром своје стреле запе.

Бура, муње, грмљавине,
Све дивљачно ка некада,
То му некад би милине,
Али сада, али сада,
Нема њега на прозору,
Да се диви бојжој сили,
Унутри је у свом двору,
Кроз срце му ко стра мили,
Као да га небо кара,
Ко да нешто преговара.

Сад гром пуче, све затресе,
Засину му ћа у двора.

Мало што га не занесе,
 Он се пагна на прозора,
 Када тамо, ох жалости,
 Оде, оде растић млади,
 У слабачкој што младости
 За споменак ту усади,
 Оде гори, пламти, пуши,
 Гњев се божи на њег сруши.

Гори, гори, пламти, пуши,
 Из ока му суза кану,
 Чињаше се тужној души,
 Ко да цели свет пропану,
 Ка небу је тужан глено,
 Што ти скриви ко да пита,
 Али небо намрштено,
 У срце му огањ ита,
 И у срце он сад глену,
 И ту нађе слику њену. —

Стоји као осуђена,
 Тужи, јади на се губи,
 Сузицама обливена,
 А за срећом коју згуби,
 Коју згуби за онога,
 На га куне. Ох та стани,

Прости, прости тако т' Бога,
 Прости, прости, клетве с' мани,
 Ти си моја од некада,
 Моја сада на свакада.

Његова је његова је,
 У срцу му опет живну.
 Те потрже из потаје,
 Успомену ону дивну,
 Дивна ли је силаи Боже,
 Дивно јој се он и чуди,
 Па он без ње бити може,
 Ма већ оде миса уда,
 Ох од ока ти ми дража оба,
 Ти си моја на до гроба.

Оде бура, стоји дуга,
 Красно ли се небољ вије,
 Пола радост, пола туга,
 Он је гледа сузе лије,
 Дуге неста, он сирома,
 Доле главу сад опусти,
 Да је ближе к њој би ома:
 Далек ли си путе пусти,
 Али зором — тако рече,
 Сунце зађе, приспе вече.

Али зором — ох та зора
Грдно л ће му забелити,
Али зором — ох та зора
У црно ће дан му свити,
Биће зора где то вече,
Ко његово руменило,
Ето, ето да протече,
Ето већ се изгубило,
Већ сумраче, ето ноћи,
Та га не ће већ ни проћи.

Већ по ноћи свуда тавно,
Тио свуда, све почива,
И он заспа већ одавно,
Спава јунак вако снови:
Е у росној лежи трави
Украј оне реке тије,
Све око њег ко на јави,
И опета све друкчије,
Ни је светлост, ни је тмина,
Ни је туга ни милина.

Он на трави росу глену,
Чини му се гледа сузе,
Глену реку сад студену,
И туга му срце узе,

Како мучке тече сјајна,
Њему јаче срце бије,
Као нека тешка тајна,
Тамо на дну да се крије,
Све га јаче мучи, мори,
Но сад вода завнори.

А из воде њему мила
Помоли се ао јада,
Каква ли си негда била,
Па каква си, каква сада,
Помоли се погледа га
Нако тужно жалостиво,
Сва се њему сломи снага,
Обамре му срце живо,
Па њојзи га тад повуче,
Мора брже срце пуче.

На брегу је она бледа,
На сусрет му руку даде,
А та рука груди леда,
Кад је узе дркат стаде,
Кроз срце му прође зима,
Боже, Боже, па назаде,
Ал га она тврдо прима,
Срце, злато, мој си саде,

Мој си, мој си, са мном оди
Кући мојој ту у води.

Она вуче, оди, оди,
Узаман се јадан труди,
Већ је ето већ у води,
Помоз Боже да л' с' пробуди,
Да ли беше све ту санак,
Зорица се ето спрема,
Сунце грану, ето данак,
А у двори њега нема,
Дође подне, али саде,
Још га нема куд се даде.

Ма крај реке на обали,
Лежи мома утоњена,
А над њоме мати жали,
Клекла крај ње ојађена,
Ма ни уче нити рида,
Нити лије грозне сузе,
Нити косе русе кида,
Јад сидени и то узе,
Гледи ока укочена,
Стоји као ледна стена.

Сад од земље бесно ћици,
К небу страшне очи шта,

Диже руку, зуби шкрипи,
Ох да јада страовита,
Дркће страшна, дркћу уста,
Ал из њи се глас не пушта,
Ал и на шта када пушта
Већ је сама клетва сушта,
По већ ето јадна клону,
Па на земљу ћери тону.

И над њоме ниче трава,
И то цвеће умиљато,
Она сама тамо спава —
Али де је њено злато?
Већ дан и два њега нема,
Слуге с' буне, рано ране,
Сва се кућа за њим спрема,
Траже слуге на све стране,
Сунце с' рађа, сунце крије,
Све у залуд њега није.

Дан четврти ето бежи,
Кад ал поред неки лука
Његов зека мртав лежи,
А на њему колан пука,
Ма никакве на њем ране,
Па око њег слуге траже,

Иду, гледе на све стране,
Нигде ништа да ми каже,
За јуначке тешке муке,
Од крвничке какве руке.

Лежи коњиц веран био,
Па му веран и остао,
Док је мога послужио,
Па и живот за њег дао,
Коњиц лежи — ма де ли је,
Де господар његов мио,
Слуге траже, ма га није,
Куд ли им се изгубио,
Сунце с' рађа, сунце крије,
Господара нигде није.

И туђин му двором шеће,
Туђин тиле коње јаше,
Туђин њему пушку меће,
Туђин бритку сабљу паше,
Туђин њему жање поље,
Туђин рујно винце пије,
Беле овце туђин коље,
Туђин, туђин, њега није,
Једва га се когод сећа,
Е таква је љуцка срећа.

О с в е т а.

I. ПЕСМА.

Пукло море поносито,
Крај њег стење стрменито,
А на стењу двори бели,
Бели двори и весели,
Али у њи туга леже,
Ако није још што теже.

Двори стоје, сунце сјаје,
Ма он ко је откуда је,
Од скора је како дође,
Одма дворе градит пође,
Ма зашто и гради туде,
Заш на стене удри уде,
Тамо де се дола вије,
Не би л било угодније,
Сред сеоца убавога,
Било б' друста веселога,
Било б' шале, разговора,
И љубавна договора;

Али тако чудне ђуди,
Као да се клони ђуди.

Ма зарашта — ма ето га,
Де из двора шеће свога,
Право иде на 'но место,
Де га виде тако често,
На крај стене стрмените,
Два растића коју ките,
А под њима од камена,
Стоји клупа начињена,
Ваља стрмен под њом море,
Страва гленут одозгоре,
Ко не свиче нек се мане,
Јер инако з богом дане,
Мозак врти, тоне глава,
Ка што реко, Божа страва.

Он на клупу сада седа,
Па у море доле гледа,
Валови се о кам боре,
Чине му се њему зборе,
Та њиова силна јека
Носи нешто из далека,
Носи гласе он и слуша,
Све тужиња њему душа,

Све се теже јад обара,
Трза срце из недара;
Ал са чега и са кога,
О не питај тако т' Бога,
Већ уживај данак бели,
Што ти добра коб удели,
И то сунце што ти сјаје,
И ту зору што још траје,
Зорица ти данак злати,
Твоје цвеће лепо цвати,
Ветар пири цвеће мири —
Из његовог гуја вири.

Сунце тоне, а он гледа,
Низ пучину у напреда,
Море, небо ка од злата,
И теже га спомен вата,
Тамо, тамо с оне стране,
Њаше диван дан да сване
Чисто злато све је било,
Ал је брзо потавнило,
И одово све постаде,
Па на срце јадно паде,
Тешко ли је, ала тишти,
А не може да проишти,

Ох сними му терет сними,
Сними Боже ил га прими. —

Ето њега тужна, бледа,
Око ошло у напреда,
За њим мисли свеколике,
А пред оне дивне слике,
Још се једном свака ређа,
Још му једном срце вређа,
Он и гледа како сјају,
Он и гледа е не стају.
Како мутне облачине,
Крију њему све милине,
Боже, Боже то је реда,
Де умиру он и гледа,
Само с' њему, њему не да.

Сва сад њему клопу сила,
И миса се укочила,
У жилама крвца стаде,
Око гледа куд не знаде,
Ван себе је тужан, јапан,
Седи као камен лапан,
Нешто шушну, он не чује,
Не зна ко се приближује,

И не види слатка чеда,
Што са стране у њег гледа,
Са лица му тугу штије,
Па сузице роии тије,
Коју узе да је љуби,
Па и себе и њу уби. —

Ох ту његов грдни јаде
Кад сунашце понестале,
Кад завичај слађан жану,
На срдашцу љуту рану,
Када из ње крв потече,
Заш не пусти да истече,
И у свет се јада вину,
Оде ето у туђину,
Проби брда, проби доле,
Али ране не преболе,
Све га рана боли жешће,
Све удари крвца чешће,
Опет оде у напреда,
И пред собом цвет угледа,
Цветак беше љубак, тно,
За срце га уватио,
Учини му с' да г' укине,
Учини се баш за њега,
Те се саже утрже га,

На љуту га метну рану,
 Крвца стаде, бол одлану,
 И заче се жиће друго,
 Лепо беше, ма не дуго,
 Брзо с нова све с' обрну,
 И намаче појцу цриу,
 Скоро сунца успомене,
 Проби тмине те маглене,
 Ето сину дивно, мило,
 Ка некада што је било,
 Ког са неба свога трже,
 Па под ноге лудо врже,
 Он га трже, сунце паде,
 Разби свет му на комаде —
 Неста, неста сунца мила,
 А то сунце она била,
 Она сунце, а то амо
 Чини му се ка луч само,
 Што јађане луче ита,
 На та места страовита,
 Костурницу обасјава,
 Де му срећа мртва спава
 Поломљене каже кости,
 Од његови сви радости,
 Замукнуше тужним муком,
 Што он ноби својом руком.

Ох да му се само даде
 Време вриут у назаде,
 У два лета силни Боже,
 Само у два да он може,
 Да и зачне онет с нова,
 Ма он свуда срећу скова,
 Свег нестале што му било
 Лепо, веље, слатко, мило,
 Чему с' чуди, чему с' диви,
 Па он јоште, јоште живи.
 Зар те пушке већ не бију,
 Зар ти мачи крв не лију,
 А стрмен је та висока,
 Зар јуначка не зна скока,
 Чега с' плаши, чега с' боји,
 Само брже ето згоде,
 Часак само па све оде,
 Небо, земља прима своје,
 Па у миру срце твоје,
 Мирно, мирно за увек,
 Но што стоји, што ли чека?

Обазре се па угледа —
 Ох она је што му не да,
 Ето онет ту је била,
 Своје драго облазила,

Па га тужна угледала,
 И тужна се назад дала,
 Тужна, кано тужна мати,
 Кадапо се с гробља врати,
 Куд јединицу своје оде
 У жалосне у пооде,
 За њом гледа, ох мој Боже,
 Узамај је, бит не може —
 За то да му бол одлане,
 За то да је јадну мане,
 Њу, све која заборави,
 Оца, мајку што остави,
 Не зашита, ко је шта је,
 Не зашита од куда је,
 На груди му верна паде,
 Па се са њим у свет даде,
 У свет, у свет та он жели,
 З богом, з богом двори бели,
 Још две, две три тешке сузе,
 Он за руку младу узе,
 Ајмо, она за њим ита,
 Куда ћемо, то не пита.
 Оде за њим, куд је, да је,
 Де он, ту јој сунце сјаје,
 Де он, ту је данак бели,
 Де он, ту је свет јој цели.

Он је душа, она тело,
 Што без душе би увело,
 У замај је силни Боже,
 Одустат је већ не може,
 У срце се сая удрио,
 Још једном га покосно,
 Ваља њему ране трпит,
 Па ка досле јадно криг,
 Докле једном божа воља,
 Опрости га сви невоља.

А шта ради слатко чедо,
 Како у свет Бог још не до,
 Као да је зора бела,
 Под срдашцем својим нела,
 На свом крилу одвијала,
 Својом вером обасала,
 Коју но је сунцу дала,
 На груди му верна пала,
 Сунце плашти, сунце сјаје,
 Она своју душу даје,
 Душу даје, не издаје —
 Де је она већ у двори,
 Голема је боља мори,
 Тако тужан ка то сада,
 Није био још никада.

Он је глену во јада,
 Пренаде се она млада,
 Виде око укочено,
 Сиљном тугом уморено,
 Беше у њем и сијање,
 Ма ко стражије то тињање,
 Како око јадно сјаје,
 Када тело душу даје.
 Она стиже ма тек глену,
 У дворове назад крену,
 Једном само глену бела,
 Али другом није смеда,
 Први пут је страхан био,
 Други би је и убио.

У двори је помоз Боже,
 Тако остат већ не може,
 Тако не сме она збори,
 Па долапа свог отвара,
 И унутра руку даје,
 Вади стакло из потаје,
 Стакло једно што некака,
 Јуче њојзи даде бака,
 Која га је напунила,
 Свака сока нацедила

Из цветова лековити,
 И корења силовити,
 Па да јоште боље лечи,
 Придодала тајни речи,
 Она стакло то узима,
 Још са стола кондер прима,
 Пуно вина у кондеру,
 Драгу њену за вечеру,
 Уњ већ сока сунут наше,
 Али рука њој дркташе,
 И чудно јој би по ђуди,
 Па да њему што науди,
 Боже, Боже то изусти,
 Па стакленце доле саусти,
 Да науди — не мож бити,
 Како је могла помислити
 Бака беше тако блага,
 Као мати каква драга,
 И вељаше кад је згледа,
 Да се сети свога чеда,
 Што је скоро изгубила,
 Што је таква иста била,
 И да ли је мучи јако,
 Што је види тужну тако,
 И да оће, и да знаде,
 Али саде —

У помоћ му трчи јадна,
 Пипа, ал му рука ладна,
 Пипа срце, ох зла часа,
 Оде викат из свег гласа,
 И већ цели дом узбуни,
 И сва с' изба већ напуни.

Прва несвест веће прође,
 Али ето друга дође,
 А за другом дође трећа,
 Та бејаше јоште већа,
 Ко мртав је сиан Боже,
 Свако гледа да поможе;
 Тај водицом сад прискаче,
 Они опет трти заче
 Слепе очи, ноге, руке,
 Ма су залуд њине муке.
 По лекара, по лекара,
 Слуги плао проговара,
 Брже, брже седлај с места,
 И из избе слуге неста.

Из несвести сад с' пробуди
 Тамо, амо оком с' чуди:
 Де је она, де је мила,
 Она с' није утопила,

Они мене преварише,
 Ње рекоше нема више,
 Али лаж је, она ј' жива,
 Али де је де с' сакрива,
 Глете, глете та ето је,
 Ето, ето злато моје,
 Како гледа како с смеје,
 Ох пустите, пустите је,
 Оди к' мени већ одавна,
 Ма што си ми тако тавна,
 За руку је плао узео,
 Погледа је, окле сузе.
 Та ти плачеш, што је тебе,
 Привуче је ближе себе,
 Па је глеу, ти си, ти си,
 Ух мој Боже страшна ли си,
 То изусти,
 Па се згрози, руку спусти,
 Беж од мене, бежи с места,
 И отуда јадне неста,
 Голема је боља свлада,
 Те крај одра клоу млада.
 Сад се јунак смири мало,
 Али дуго не остало,
 Плам оком ето гледа

Тамо куту у напреда,
 И ето се узнемири,
 Узнемири, услаири:
 Гледај, гледај та она је,
 Где на гребен веће стаје,
 Где на краја веће крочи,
 Сад ће јао, сад да скочи,
 Ох у помоћ брже, брже,
 Па с' одра свога трже,
 И отуда скочит' наше,
 Ма га слуге задржаше.
 И тако је дуго било,
 И буџање и беснидо,
 Сада мање, сада горе,
 Трајало је близу зоре,
 Тад му силе све клонуше,
 И умор се вати душе,
 Вас он клону и најзада,
 Тежак њега санак свлада,
 Зора бела, зора мила,
 Дивно л' си се опремида,
 Гониш таму гониш нојду,
 Идеш ли јој у помоћу,
 Дали нојзи сунце носиш,
 Оли ћеш је да покосиш.

Зора зори сјајна лица,
 Ма не гла је несретница,
 Украј њега седи бледа,
 Пуна бриге у њег гледа,
 И слуша га како дише,
 Сада јаче, сада тише,
 Слуша, слуша али саде
 Као да му душа стаде,
 Ништ не чује, па се саже,
 Над драгог се свога наже,
 Слуша, слуша бојазљиво,
 Задркта јој срце живо,
 Слуша брижно, ох он дише,
 Шта ће она за сад више,
 Вишњем Богу једно фала,
 Па драгоме погледала,
 Кано ето спава тио,
 Па какав је оточи био,
 Те пред Бога оде млада,
 На колена пред њег пада,
 И отвара срце живо,
 И моли се жалостиво,
 Да то око своје благо
 На њезино баца драго,
 Да не пати тако јао —
 Да л' је вишњи услишао?

Сунце грану, он устаде,
 Па с облачит брзо стаде,
 Ма га спази брижна драга,
 Приђе ближе погледа га,
 Куд ћеш злато, куд ћеш тако,
 Та слаб си ми јоште јако,
 „Морам ићи“ Она: „куда?“
 Он је глену и чупунада —
 И гледа је позадуго,
 Ал то само ништа друго,
 Ни речице не изусти,
 Онда главу доле спусти,
 И довати своје хаће,
 Па с' облачит оде даље,
 Обуче се, ма што скочи?
 Ох ала му сјају очи,
 Слушај, слушај па с обрати,
 Па ко муња оде к' врати,
 Она за њим наже с места,
 Ма залуд је већ га неста,
 И пред дворе он излете,
 Ма ту стаде, даље не те,
 На све стране плао гледа,
 Ко некога да изгледа,
 Она стиже погледа га,
 И обамре сва ње снага,

Боже, Боже шта је тебе,
 Шта је шта је дођи себе,
 Ајде са мном ајд унутра
 А он на то „куд унутра?“
 Одма ће ми дођи свати,
 Ја и морам дочекати,
 Та доћиће моја мила,
 Она с' није утопила,
 Није, није ето она —
 Ту пред њега паде мома,
 За колена њега вата,
 Ајде, ајде моли брата,
 Ајде, ајде тако т' Бога,
 Та... ти ј', прођ се тога,
 Та и ти ћеш туна бити,
 Играћеш се веселити,
 Ти керови и те мачке,
 И те тамо суве тачке,
 И ти пањи, те свет цели
 Мора с' данас веселити.

Ох уби ме, уби, уби,
 Слушај само како труби,
 Гледај тамо преко мора,
 Како иде као зора,
 Како трепти, како сјаје,

Ох она је, ох она је,
 Ето иде драгу своје,
 Ох ето ме,
 Здраво, здраво,
 Па к' врети муну право,
 Она за њим скочи,
 Крочи,
 Ма сад стаде, сва претрну,
 Око ње се свет обрну,
 Јоште једном тамо глену,
 Још се једном свет окрену,
 И на земљу млада паде,
 Бог би д'о, да душу даде,
 Она паде, ма ње мили,
 Доцне момци прискочили,
 Тамо испод стене голе,
 Украј мора глени доле,
 Тамо она страшна смеса,
 Од костију, крви, меса,
 Његово је тело јао,
 Ко ли би га сад познао,
 Беше диван, згодан, гледан,
 Шта учини часак један,
 Згрозише се и згледаше,
 Тад се к' њојзи слуге даше,
 Да је дигну и пробуде,

Ох мапите муке луде,
 Шта гледате земља ј' ладна,
 Излетела душа јадна,
 Опростила с' ови зала,
 Па се за њим тамо дала,
 Ох молите Божу вољу,
 Да тамо јој коб да бољу,
 Мртва, мртва истинна је,
 Нешто шушну ко је, шта је,
 Ко то крај њи плао мину,
 Бездану се право муну,
 Онде стаде па се саже,
 Па гледати доле важе,
 Гледи доле, гледи, гледи,
 Па неможе да с' нагледи,
 Црне хаље, седе власи,
 Какви ли је гоне часи,
 Слуге гледе Боже ко је,
 Сад обрати лице своје,
 Стоји лице цели пака',
 Де умрла милост свака,
 Пуна беса и страоте,
 Па на око све се оте,
 Гледа око, пламти гори,
 Ко да оће свет да смори,
 Они гледе, та г' умори,

Тако њима срце збори,
 Отворена у њи уста,
 Ма запеда речца пушта,
 Нагла срцу крвица врела,
 Па се тамо сва следела,
 Јоште она једареда
 Са врлети доле гледа,
 Али сада ману стену,
 Па ураво к' њима крену,
 Већ је близу, сад још ближе,
 Већ до мртве ето стиже,
 Страшно око на њи нађе,
 Они поше у назаде,
 Два три крока поступише,
 Па се опет скаменише,
 Ма крај мртве она стоје,
 Посаже се погледа је,
 Па се гротом тад осмену,
 Око њи се све обрну,
 И о тле се оборнише,
 Ко да и муње покосише,
 К' себи доше,
 Од земље се подигоше,
 Ма с авети свак осети,
 Удри на се крет тај свети,
 Ње ценима крај мртваца

Свак около око баца,
 За њом, за њом свако збори,
 А страва га јоште мори,
 И одоше кушат срећу,
 Стење, дрва све премећу,
 Десно лево свуда траже,
 Ма ни откуд да с укаже,
 Али тамо нешто ене,
 Зацрни се иза стене,
 Мало само, сад га неста,
 Ох она је за њом с места,
 За њом, за њом језик муца,
 Ма срце им чудно куца,
 Они иду, ма што ближе,
 Већма им се коса диже,
 Под кожом им страва мили,
 Дела — помоз Боже мили,
 Завирише ето ли је,
 Но где чуда ту је није,
 Започеше да се крсте
 Ода језе и од страве,
 Њау рећи зала Богу,
 Ма што шикну испред ногу,
 Погледаше, обамреше,
 Јер пред њима змија беше,
 Змија једна дуга љута,

Погледа и два три пута,
Тад се пружи на сичући
Оде својој ладној кући,
Тамо део стена пуче.
Приближи се и завуче.

Тавни, тавни, бели двори,
Трава ниче на прозори,
Кроз њи ветар тужно пири,
Тужно данак кроз њи вири,
Гледа сову како слави,
Како паук мреже прави,
Што ће јадан да се рани,
А нико му ту не брани,
Јера свака љуцка нога,
Клони с' двора злосретнога,
Па ако би срећа уда
Кад провела кога туда,
Одма с' крети брзо ита
Поред места страовита,
Јера страшно страшно гуди,
Што причају о њем људи.

И омет се нашла душа,
Што с' усуди и покуша,

Те му скупи у милости,
Поломљене бедне кости,
Ископа му кућу јадну,
У земљу га метну ладну,
Бедно чедо у наруче
Што за њиме, за њим пуче.

Тамо, тамо крај врлети,
Окле скок га уби клети,
Тамо лежи он и спава,
А над њиме само трава,
Без цопа је без опела
Он са света очо бела,
Само једна што проплака
Нада њиме стара бака,
Зваше бога од жалости,
Да му грдне греје прости,
Може бити сина свога
Осети се јединога,
У туђину ког отпрати
Па јој нема да се врати,
Може бити — ма страшило
Оно грдно и немилу,
Што толике удри јаде,
За час тињи куд нестаде.

Од злосретног оног часа
Нигде трага нити гласа,
У потеру за њом поше,
Ма бијау среће лоше,
Преметнуше долу, гору,
И сиђоше доле к' мору,
Ма с' од брега ту никака
Не отиште лађа лака,
Свак би радо казат тео,
Ма нико је ни назрео,
И нојца се већ примаче,
И свак у дом свој замаче,
А сутрадан нигде ништа,
Трећи — срце им се стишта,
Скупише се веће збори,
И реч мучна зајубори,
Она змија — помоз Боже,
Ко противо тебе може,
Свак удара крста на се.
Да и вишњи од зла спасе.

Она змија но на како,
Ње већ нигде и никако,
Оне грдне, грдне јаде,
На срдашцу свом имаде,

Као змија пребијена,
Од камена до камена
Вила се је за њим вила,
Док на срце не савила
Њему што јој скриви јако,
Што је уби, но ма како,
Кривица је грдна била,
Ма с' и грдно осветила.

12/12 1849.

О Д Л О М Ц И .

Сонети.

VI.

Кад се пробуди, још је било рано,
У истоку се зора веће развила,
Из њенога руменог крила,
Још бели данак не беше огран'о.

Преда мном лице зоре умиљано,
Но мис'о моја није онде била,
По јучерањем дану се је вила,
Ја гледа лице девице љубано.

Око сјајно, чарне миле власи,
Обрашчића, усничца краси,
Дево, дево, да л ћеш бити моја!

..... гле већ плану,
Бели данак земљици ограну,
Срце моје, ти си без покоја.

VII.

Нада мноме лисни дрва своди,
Дугачка им се већ отеже сена,
Нада моја, ваљда ниси пена,
Која чезне, теке што се роди.

Десно, лево мене нога води,
Куд иђаше јуче прељувена;
Сунца јарког веће зрака блена,
За горицу чарну доле оде.

Чу ли, чу ли, шта по онде пушну?
Лагана л' је онде миле нога,
Да по прође мимо драгог свога?

Ветар лаки несташно то пушну,
Суви листак с' дрвета обали —
Само наду нека ми не свали.

VIII.

Вече дође, ето мене туна,
У то доба, де јуче бијаше,
Ведро небо, ко јуче стајаше,
Сјајно сунце, ко јуче, без труна.

Кито строма, и зелени жбуна,
Обарајте лисне гране ваше,
Једном она пода вама сташе,
Нема више ње сад, нема туна.

Кад би знао, де је она саде,
Да јој кажем срца мога јаде,
Мога срца заљувени плам.

Свето место, јако што ја газим,
Сваки данак које по полазим,
Камо оде богиња ти кам?

24|3 и 25|3 1844.

ПРЕТПЕВ ИЗ ЈЕДНОГ МАЛОГ ЕПОСА.

Неверни Вук је Србију издао,
На косову је њезни соко пао,
И Србијанца јуначке су ноге
Сужањства ланце вукле годе многе.
Душана доба бијаше прекрасно,
Сужањство сада њима преужасно,
Свона душе дирала је туга,
Ал ни од куде невиђа се дуга,
По ведром дану, по мрачивој ноћи,
Цвијељаху они без помоћи.
„Та за што да нас врази тако глече?“
Овако они једном говораху,
Па кренуше се потражити маче.
И снажно враге њима удараху.
Јуначке мишце, а јуначки резе,
Пушчана зрна као неба снеси,
Крвави боји наоколо свуда —
О Боже благи, ко добива туда?!

27|4 1844.

Туга и опомена.

1.

О давна већ су ошли крути мрази,
Долине, брези нису више седи,
По цвећу нога свуда теби гази,
Зеленило ти око свуда гледи,
Злаћано јутро одонуда лази,
Красоте своје нимало нештеди,
У моји тужну невеселост груди.

2.

Малене тигце превесели звек,
У лиснатоме што се гају крије,
Немирна врела жуборећи тек,
По шљунцима шареним што се вије,
Малене челе зукајући јек,
Из цвећа штоно меда сласти пије;
Све то је лепо, но је леише било,
Кад моје око није сузе лило.

7.

О драга душо, узми цветак нежин,
Он нежан јесте као што си ти,
На врелу, де се диже предел брежни,
Де први пут смо видели се ми,
Из образа твоји румено-снежни
Де први пут ја сласти неба пи,
Де први пут ја ока виде бај,
Ту изник'о је, мила моја, знај.

11.

Код мене кад си мило злато моје,
Големи онда вас имадем свет,
Далеко кад је од мене лице твоје,
Залуду небо шири звезда слет,
Красоте залуд лисна гора своје,
Ветрића залуд шапће лаки лет,
Узалуд цвета онда цвеће разно,
Кад све је онда све је мени празно.

14.

И ако сам евовде штогод крива,
Кривицу моју оћу да ти платим,

Све пољупце што њему ја дарива,
Ја оћу теби редом да и вратим,
Све претискаје, чим га притискаива,
И теби не ћу, злато, да закратим,
Још додаћу ти велику мложину,
Да само скинем са себе кривину.

16.

О лепо ви говора њена баји,
Кад седели смо вако оба двоје,
О њеног ока љупка красни сјаји,
У око када падасте ви моје,
О слатки, слатки наши загрљаји,
Живота млада красно доба моје,
На небо шњом си од мене отишло,
На твоје место лоше ми је свишло.

17.

И кад је дошла недељица света,
Полутину већ премерио дан,
Ја ш њоме онда на поље ишета,
Свој лисни гај де шири суицобран,
Де играјуће нико нас не смета,
Де јато тица гласни држа стан,

Де врела око види жуборећа,
И лепошарна дено расту цвећа.

18.

Ветрића тада слушали смо зук,
И гледали смо, како умилно броје,
По валовима кристалнога врела,
На сувом листу, што је зима снела.

20.

Малени тица лик је тада стао,
И вир је оставио жубор свој,
Немирни ветрић смирио је крило,
Милине гласа свашта је ту пило.

22.

Ал на једанпут бурни ветар пуну,
И све ми руже мало неодуну.

29.

Са не големи ту се стена слива,
Умилно његов жуборећи пад,

На обала му некоји почива,
 Ветрићем љубан њежан цветић млад,
 Мложина липа лепо га покрива,
 И доле шиље благодатни лад,
 А водице му стакловидно клизе,
 И вијају се чак доле до низе.

30.

И даље њему вода иде туда,
 На путу краси налазе се жбуни,
 И прерадосно чекају га свуда,
 И поздрављају многбројни кљуни,
 И даље врело мили које куда,
 А међу собом цвеће се њежно буни,
 Са њим би оно даље ићи тело,
 Кад би само од зефира смело.

31.

Са свију страна друга врела лете,
 Заједно ш њим да стигну реке шир,
 Кристална с вода једна с другом плете,
 И чини један повелики вир,
 Дубоке реке па суерет им глете,
 Одонуд умилни гледи мир,

И своје чисто њима шири недро,
 Па целива њово лице ведро.

32.

А преко реке подижу се горе,
 А преко гора, гледај, какав шар!
 Вечерно када сунде простре море,
 Облачак никак неквири му жар —
 О сретно гледај оло сјајно море,
 О гледај око дивни неба чар! —
 Последни зрак већ дана ено тоне,
 А траве витке сјајне сузе роне.

33.

А траве витке сјајне сузе роне,
 Свечана лежи свуда тад тишина,
 Славуја само слатки поји звоне,
 Из зелени лиснати дубљина,
 У море сласти теби срце тоне,
 По груди тајна оди ти милина,
 Из узићена ока света суза,
 Низ образ доле теби туда пуза.

36.

Већ густа с' магла јутром започела,
 На земљу мраз је веће падо крут,

Зелено лишће јесен је однела,
 И голи диза небу дрво прут,
 Ка месту давна остављена врела,
 Једаред ја пред вече узе пут,
 Менека тамо не знам шта је вукло,
 А срце моје необично је тукло.

37.

На врела дођо тако ја воднице,
 Залуду тражи моје око цвеће,
 Прегужно стајаше му обалице,
 Ко да се никад више дићи неће,
 Ни једне гласне не беше ту тице.

38.

Ја гледа онде лишће еднадуто,
 По њем је ветрић играјућ се душко,
 А лист је гоњени прегужно шушко,
 Разасинајућ веће разасуто,
 И тај је звук ми дуњу такво љуто,
 У мени срце задркта се мушко,
 У души ми се питање то роди,
 Ко зна међ живим дали она оди!

39.

У мени срце једва што је тукло,
 Красоту око негледаше плама,
 Вечерње небо штоно је обукло,
 Пред њиме беше светла нека тама,
 И тавнило је свет ми то одвукло,
 Баш цео свет, и оставило ме сама
 Грлоба празна, ја у њој зрио пра
 Голема језни мене прође стра.

42.

У мрачност леци зраци ти тонећу,
 У срцу мени сјати почићу!

43.

Код куће нађо лице материно,
 И оца мила и љубезне браће,
 Виђена новог дивна ти милино!
 Све здраве видим, срце друго шта ће? —
 О ноћи блиске сјајно тавнило
 На земљу красно доћи твоје кад ће? —
 Тавнина дође, око драге кући,
 И срце моје тело ми је пући.

44.

Ње више нема, то је био звук.

45.

Те сад ми души оно беше јасно,
На извору што по онда ћута,
У кући ја разумео сам ласно,
Да онда њу ми згуби сррти круга,
Тек сада знадо, али здраво касно,
О чему доста мислио сам пута,
Но да сам знао ово јоште тад,
Тек дужи би ми био срца јад.

55.

Небу брзо ја погледа горе,
Куд је рука показала миле,
Нада мном не виде сјајно море,
Не беше звезда, ноћи ту, ни гудбе силе,
Да крене њих и снег и младе зоре,
Да справи мени опет лице миле:
Небо ведро, снега и керове
Виде само и моје другове.

56.

Устај море да идемо дома,
Рече један мени веселоме,
Ја устадох, па за њима ома,
Слатки санак све те преда мноме;
О како се радовах веома,
Драги санче тада са тобоме!
Како онда тако сада исто,
Све пред оком стоји мени чисто.

57.

Ја јој видим косе расилетене
По лабудни пливати рамени,
Румен — усне, образе румене,
Видим снежни њезини врат милени,
Очи благо на ме управљене,
Очи доле па говоре мени:
Живи сретно, па не тужи више,
Аиђели ме лепо удомише.

13/8 и 25/12 1844.

ПЕСМА СВОМЕ 30-га НОВЕМ. 1845.

УМРЛОМ БРАТУ СТЕВАНУ.

Красно доба беше прамалеће,
 После кише бурне тихо доба,
 Ми у поље изиђосмо оба,
 Па гледасмо оживљено цвеће.
 Око твоје тада беше чисто,
 Лице свеже као цвеће исто.
 Ал поред пута тополицу једну,
 Оборену олујом ти згледну,
 На гранама листова ту пуно.
 Дуб изнутра са свије иструило:
 „Ацо брате, ето мога здравља,
 О неверуј моје свежем лицу,
 Што иструли више с непонавља,
 Гледај брате моју судбиницу.“
 Твоје лице, као после поћи
 Када по се зорица зажари,
 Ко би рек'о, да ће с' у негоћи
 У бледило скоро да поквари!
 Ко би рек'а око твоје сјајно,
 Да је сјање огња крајно.

Кад с' у један пламен скупи поћу;
 Па засјаје том последњом моћу;
 Рекао би да ће сад изнова
 Букнут сила пређашња његова —
 Пламен сине, непо скрије жар,
 Па за мало непо је све и гар.

Једна речца јошт ми брате гуди,
 Из љубавни што т' истече груди,
 Ми сеђасмо један до другога,
 Болан брат до брата бољанога:
 „О ако мора један ту од нас
 Оставити овај света крас,
 Ако умреш, ако ја оздравим,
 Ја не умем песму да ти саравим,
 Живи, брате, у гроб идем ја,
 Живи, брате, олевај ми пра.“
 То ти рече у јесење доба,
 Тад бијасмо у животу оба,
 Пролетна ти недочека дана,
 Тебе згуби тиха бољезана,
 Попи лице, попи око драго,
 Попи тебе, о млађана сјаго.
 Кад мора те земља да покрива
 Тако млада, а тако зелена,
 За што копљем по сред срца жива

Не чу тебе, брате, убијена,
 Борећа се за дом за огњиште,
 Заш не проли крвицу на бојиште?
 Не би око сузама потекло,
 Не би грло јао мени рекло
 Од голема, преголема јада
 Не би брате, не би брате тада.

Јуначку би т' рану целивао,
 На освету тада се дигао,
 Доватио мача пламенаго,
 Потерао тог убицу твога:
 Па ол би двоциу скрио тај гроб млађан,
 Поред брата леж'о братац млађан,
 Ол би пево крваво бојиште,
 Како јунак ту јунака коље,
 Како коњи тлаче, како вриште,
 А на бојно јунак пада поље,
 Осветитељ како мача вата,
 Како братац замењује брата.

Брате драги, цвете мојој души,
 Мало цвета, клону па с' осуши,
 У књигу те међем житка мога,
 Житка мога, брате, млађаного.
 Читах књигу, па се онде смијем,
 Де су места житка веселога,

А де тужна, онде сузе лијем,
 А кад дођем чатећи на твоје,
 Кишом груне братско око моје,
 Заш ти зађе данак тако рано,
 Та теке је, велим, био свано.
 Па узмем гусле, па узмем гудало,
 Па запевам што ми је nestало,
 Песму тужну, песму пуно јада,
 Певам увек ка и ову сада.
 Мучи сада срце моје пуно,
 Мучи и ти о гусала струно;
 У потаји ружа млада цвала,
 У потаји па је и опала,
 За мирис јој нико ту не знао,
 Све nestало, а три је остао,
 Па забо се у срданце моје,
 Тужни оче и у оно твоје:
 Љута нама, нама тешка трна,
 Лака теби, брате, земља црна.

Дете слабо момком ојачало,
 Можка жарке песме послушало:
 „О лепе песме“ рече пуи весеља,
 „О певај даље“ твоја беше жеља.
 И даље, брате, тада сам певао,
 Срце теби младо забаљао,

Ја певам и сад, о ти горка стрело! А
 Моја песма теби је опело. А
 Ал само ти о песмо пуна јада,
 Што по певам ја уз гусле сада,
 Ти само живи, док врело извире
 Без имена па докле утиче,
 Докле врула узјече, па докле умире,
 Љубичица докле, докле ружа ниче,
 Докле она ниче, цвета па уљива,
 Док се јасно сунце у запад сакрива,
 О сунце онде у заводу јасно,
 Ала сјајеш на ме амо красно,
 Скоро ће ти дивну светлу моћ,
 Да покрије ево тавна ноћ;
 Ал ћеш опет сутра ти устати,
 Па ћеш таму ноћну разагнати,
 О кад би, кад би разагнао тад,
 И голема срца мога јад!
 О кад би само светла твоја сила
 Донела ми натраг брата мила!
 Гроб те млада онде крије таван,
 Покров твој је, брате драги, траван,
 Нада травом један крстић мали,
 Друго ништа, да те свету хвали,

Сама нарав непа ништа туда,
 Да се око задржи од чуда,
 Да је само туна једна гора,
 Само вода бистрога извора,
 Једна само стена поносита,
 И од дрва на њој дивна кита,
 О да има само ту пастира,
 Да по нашки у врулу засвира —
 Гору, врело, твој пастиру глас,
 Стено лиспа радо он има вас,
 Заш вас нема поред себе вође,
 Зашто амо у туђину дође?
 Оно место на Дунаву силином,
 Са ономе горицом умилном,
 Оно брате, беше место за те:
 Дани твоји, извори његови,
 Процветали, брже увенули;
 Дани твоји, меки вреле звуци,
 Зајечали, тако нестанули.
 О око, што си онде за брдашце
 Залазити видело сунашце,
 Око бајно, као сунце сјајно,
 За што с' ниси онде склопило,
 Не би сад ми тако тешко било.

Писмо у стихови *)

Ево тебе пребелога стада,
Осамдесет има му комада,
Узми побро, на сајам га гони,
Све распродај, ништа не поклони,
За овчицу сваку без разлике
Ишти до две пребеле цванџике,
А кад десет за белце растуриш
Ваља једну у тор свој да сјуриш,
А за малу што се дегод плати
Све ће тебе побратим да врати. —
„Ој чудне књиге, шинула је гуја!
Чудна стада, надръо га вуја!
Сада блеји, сада опет лаје,
Шта је ово, аманети шта је?“
Ништа брате, све сама чудила,
Ако оћеш, оно и лудила.

У Бечу 18. (6.) Дек. 1847.

Бранко Радичевић,
Landstrasse, Ungargasse, 442.

*) Ово је писао Бранко свом пријатељу Кости Вујићу пославши му 80. ком. своји књига да и распрода.

Петру Петровићу Његошу

владици црногорском. *)

Ој владико, Црној гори главо,
Наша дико, наша веља славо,
Ево тебе једне књиге беле,
Чеда мила моје крвце вреле,
Крвца врела, а чедо несташно,
На весеље свако је пошашно,
А душа му и ноћу и дању
Сваку празну разбити лубању.
Ох, опрости, ако с права пута
Кад и када млађано залута,
Те боље је спреда оберучке,
Него страга ударати мучке,
Боље чедо и пређаволасто,
Нег богаљче и слепо и кљасто:
Да уз туђи корак нарамљује,
Да га туђа рука зарањује.

У Бечу, 7. Јан. 1848.

*) Ову песму послао је Бранко владци црногорском са првом књигом својих песама.

Кад млидија умрети.

Лисје жути веће по дрвећу,
Лисје жуто доле веће пада;
Зеленога више ја никада
Видет не ћу.
Глава клону, лице потавнило,
Боловање око ми дошло,
Рука ломна, тело измождено,
А клеца ми слабачко колено;
Дође доба, да идем у гроба.

Збогом житку, мој прелепи саче,
Збогом зоро, збогом бели данче,
Збогом свете некадањи рају,
Ја сад морам другом ићи крају.
О да те тако ја нељубља жарко,
Још би глед'о твоје сунце жарко,
Слушо грома, слушао олују,
Чудио се твојему славују,
Твојој речи и твоме извиру —
Мог живота вир је на увиру.

О песме моје јадна сирочади,
Децо мила моји лета млади;
Тедо дугу да са неба свучем,
Дугом шарном да све вас обучем,
Да накитим сјајнијем звездама,
Да обасјам сунчаним лучама.
Дуга била на се изгубила,
Звезде сјале, на су и пресјале,
А суннице оно огрејало,
И оно је са неба ми пало,
Све нестаде, што вам дати справља,
У траљама отац вас оставља.

1845.

Шут	на страни	96	✓
Натписи	"	137	
~~Ујоко~~ <i>мислек</i>	"	143	✓
Хајдуков гроб	"	191	
На Мораву	"	215	
Њени јади	"	217	
Берачице	"	219	
Укор	"	220	
Два камена	"	221	
Убица у незнању	"	225	
Моје сунце	"	228	✓
Српско момче	"	229	
Перивој	"	231	
Стојан	"	233	
Урош	"	266	
Утопљеница	"	295	
Освета	"	321	
Совети	"	348	
Предив из једног малог епоса	"	351	
Тута и опомена	"	352	
Песма своме брату Стевану	"	362	
Писмо у стихови	"	368	
Петру Петровићу Његошу	"	369	
Млад младија умрети	"	370	✓

На стр. 36. у реду 15. место јеленски читај: јеленски
 — 85. после 20. реда читај:

Ка'но пауи подосита
 Ка'но јела и т. д.

На стр. 109. у реду 14. место	То	чит.	Та
— 231. — 3. — пије	—	—	није
— 232. — 19. — уступ	—	—	успут
— 239. — 1. — јунак	—	—	јунак
— 255. — 21. — друго	—	—	друго
— 260. — 8. — жувотом	—	—	животом
— 270. — 21. — Чотовођа	—	—	Четовођа
— 338. — 8. — чупунада	—	—	пуна чуда

— 352. после 6. реда читај:
 У твоје срцу све то радост буди,
 У моји тужни и т. д.

БРАНКО РАДИЧЕВИЋ.

Алексије (посрбљено Бранко) Радичевић родио се у Броду у Славонији 15-а марта 1824. а умрѐ је у Бечу 18-а јунија 1853. године. Оцу му беше име Тодор, који се роди у Н. Саду 1801. год. а умре у Тамишвару 1866. а матери Ружа Михајловића, родом из Вуковара; роди се 1802. умре 1833. год.

Бранко се из малена учио књижи у Земуну. Ту сврши српску школу од год. 1830—1832, а од 1833—1835 ишао је опет ту у немачку школу. Шест школа гимназијских изуни у сремским Карловцима (1836—1841) а седму и осму, као што овда зваше: филозофију у Тамишвару (1843 и 1844). Отуда оде после у Беч на универзитет и стане учити права; четврту годину несврши, него

пређе у медицинарски факултет и ода се медицинци, ал ни ту науку недоврши: 18-а јун. 1853. год. умре од јектике.

По школама се добро учио, и ако му књига испрва нехтеде у главу ићи. Памтеље је имао особито јако и свашта је лако схваћао.

Нарави бијаше веселе; узраста повисока, косе више смеђе нег плаве а лица дугуљаста*)

Пријатељно се највећма с Ђуром Даничићем, као да је суђено, да та два пријатеља даду сваку у својем правцу новијој Српској књижевности.

Жеља је Бранкова увек била да пође путовати, кад науке сврши; особито га је срце вукло, да види Косово поље. Тек би рекао: „Ја желим епос писати, али пре нећу ни словца написати, докле Косово не видим, Косово, на којем је Српска слава угашена, слобода изгубљена, а сужанство настало. Грађу имам, вељаше, готову; јер српски епос мора тако исто бити, као и грчки, у њему ће сви наши обичаји уплетени бити“.. Ал

*) На слици „Срби око певача“ види се и Бранко на крају иза Вука Караџића.

се Богу другачије свидело, па га к себи узме пре времена.

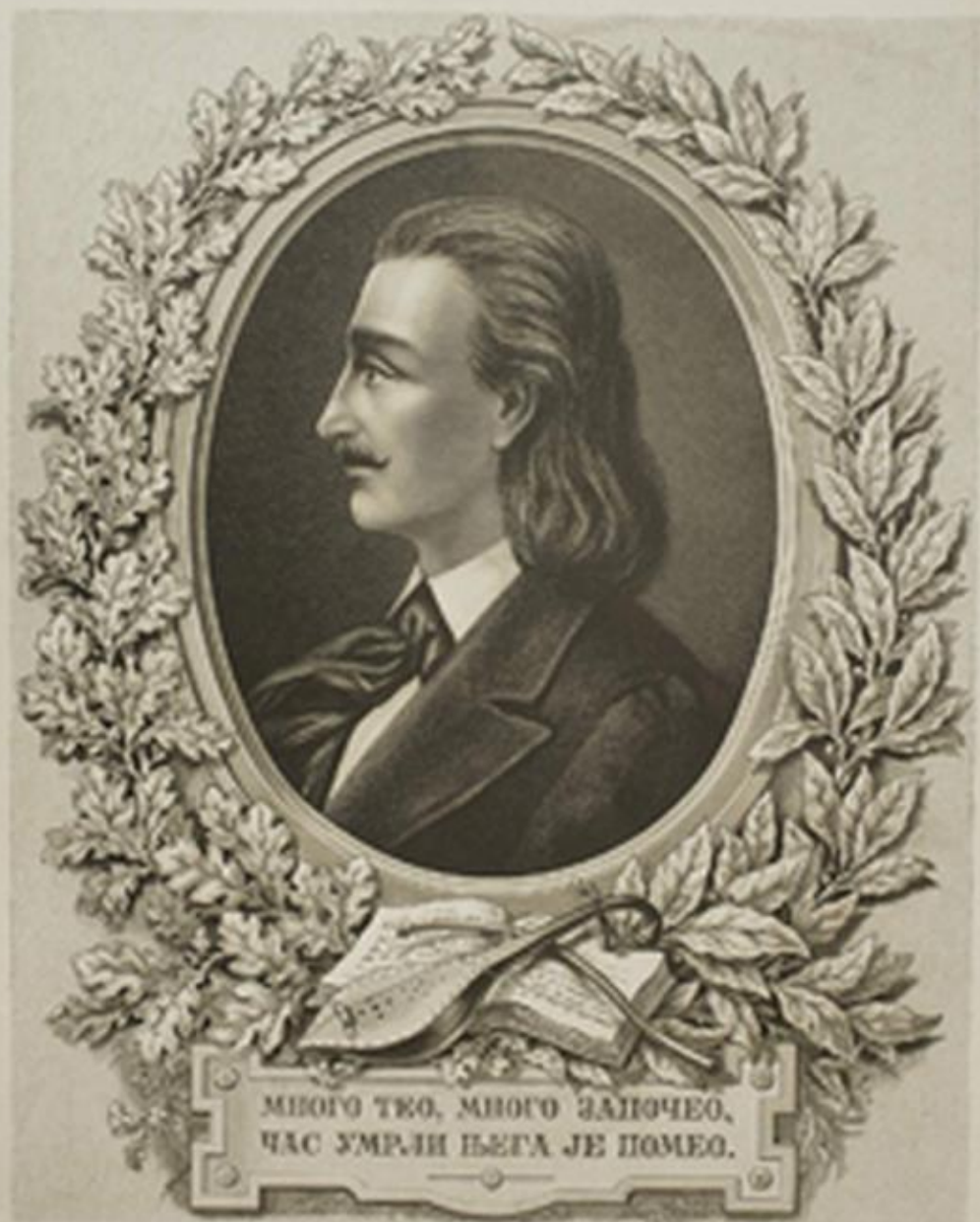
На санк-марковом гробљу у Бечу сахрањене су кости Бранкове, близу учитеља му, Вука Караџића — далеко од свога рода и завичаја. Уз гробљански зид подигнут му је крст од камена и засађена су два бора зелена с једне и друге стране крсту.

На гроб песнику често излази Српска омладина, што се у Бечу учи, те му венци крст кити.

На крсту је име и век песников обележен, а испод имена неколико речи, што их Бранко у својем „Ћачком растанку“ можда и нехотице себи наменио, те ти казују рад песников:

„Млого тео, млого започео.
Час умрли њега је помео.“

Српско Југославско